

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«Οικονομική κρίση στο ελληνικό
χρηματοπιστωτικό σύστημα»

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ: ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΜ 8890

ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΜ 8894

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΒΑΣΙΟΣ ΗΛΙΑΣ

Πρόλογος

Είναι γεγονός ότι το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελεί σημαντικό και απαραίτητο εργαλείο για την άσκηση της συνολικής οικονομικής πολιτικής μίας χώρας. Το τραπεζικό σύστημα αποτελεί την καρδιά του χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς οι τράπεζες έχουν την ικανότητα να μεταβάλλουν την προσφορά του χρήματος, να επιδρούν στην νομισματική πολιτική και να ενοποιούν την οικονομική διαδικασία παραγωγής, διανομής και κατανάλωσης.

Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα αναπτύχθηκε γρήγορα τα τελευταία χρόνια εξαιτίας της επίδρασης από την ευρωπαϊκή ενοποίηση και χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση. Ωστόσο η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση, που ξεκίνησε από τις ΗΠΑ καθώς και η κρίση χρέους του Ελληνικού Δημοσίου δεν θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστο και το τραπεζικό σύστημα της Ελλάδος. Έτσι, σκοπός της διπλωματικής αυτής εργασίας είναι να παρουσιαστεί η ιστορική εξέλιξη του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος και πως αυτό επηρεάστηκε από το ξέσπασμα της διεθνούς κρίσης.

Πιο αναλυτικά, στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η έννοια και ο ρόλος της τράπεζας, καθώς επίσης και οι λόγοι κατάρρευσης των τραπεζικών ιδρυμάτων. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρονται ιστορικά στοιχεία του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος και η διάρθρωση του σύγχρονου χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας. Στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται μία επισκόπηση των αιτιών που οδήγησαν στην διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση, καθώς και παρουσίαση των επιπτώσεων αλλά και των πολιτικών που εφαρμόστηκαν στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Στο τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται οι τρεις ελληνικές εμπορικές τράπεζες (Eurobank EFG, Εθνική Τράπεζα NBG και Proton bank) και περιγράφεται η μεθοδολογία ανάλυσης της εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζονται οι επιπτώσεις της κρίσης στην ρευστότητα και την αποδοτικότητα των τραπεζών αυτών. Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα τελικά αποτελέσματα και συμπεράσματα της εργασίας.

Περιεχόμενα

Πρόλογος	2
Περιεχόμενα	3
1. Εισαγωγή.....	4
Έννοια της τράπεζας και ο ρόλος της.....	4
Λόγοι κατάρρευσης τραπεζών	7
2. Χρηματοπιστωτικό Σύστημα	12
Ιστορικά στοιχεία για το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα.....	12
Η διάρθρωση του σύγχρονου ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	17
3. Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση	21
Που και πως ξεκίνησε;.....	21
Τα αίτια της χρηματοπιστωτικής κρίσης;.....	24
Το σύγχρονο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα	27
Η ελληνική οικονομική κρίση	29
Ελληνικό χρηματοπιστωτικό Σύστημα και οικονομική κρίση.....	32
Μέτρα και πολιτικές που εφαρμόστηκαν για την αντιμετώπιση της χρηματοπιστωτικής κρίσης	39
4. Παρουσιάσεις Τραπεζών.....	45
Εμπορικές τραπεζες-Γενικά στοιχεία	45
Eurobank EFG	49
Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (NBG).....	52
Proton Bank	55
5. Ανάλυση Δεδομένων και Ερμηνεία Αποτελεσμάτων	59
Δείκτες Κερδοφορίας	59
Δείκτες Ρευστότητας	67
Δείκτης Αποτελεσματικότητας	69
5. Συμπεράσματα	71
<i>Βιβλιογραφία</i>	74

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

❖ *Έννοια της τράπεζας και ο ρόλος της*

Η τράπεζα είναι ένας χρηματοπιστωτικός διαμεσολαβητής του οποίου η βασική δραστηριότητα είναι η παροχή δανείων σε δανειολήπτες και η συλλογή καταθέσεων από τους αποταμιευτές. Η διάθεση των καταθέσεων και των δανειακών προϊόντων διακρίνουν τις τράπεζες από τους άλλους τύπους χρηματοδοτικών επιχειρήσεων. Με άλλα λόγια η βασική λειτουργία τους είναι να ενεργούν ως μεσάζοντες μεταξύ δανειοληπτών και αποταμιευτών. Άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως οι χρηματιστές είναι επίσης μεσάζοντες μεταξύ δανειοληπτών και αποταμιευτών, αλλά δεν μπορούν να λάβουν καταθέσεις ούτε να χορηγήσουν δάνεια όπως οι τράπεζες.

Ρόλος της τράπεζας

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η κύρια λειτουργία των τραπεζών είναι η συλλογή καταθέσεων από πλεονασματικές μονάδες και η χορήγηση δανείων στις ελλειμματικές. Οι καταθέσεις χαρακτηρίζονται μικρές σε μέγεθος, έχουν χαμηλό ρίσκο και υψηλή ρευστότητα. Τα δάνεια έχουν μεγάλο μέγεθος, μεγαλύτερο ρίσκο και χαμηλά σε ρευστότητα. Οι τράπεζες προσπαθούν να γεφυρώσουν το κενό μεταξύ των αναγκών καταθετών και δανειοληπτών μέσω ενεργειών μετασχηματισμού. Σε γενικές γραμμές οι καταθέτες επιθυμούν να δανείσουν μικρότερα ποσά από αυτά που χρειάζονται οι δανειολήπτες. Έτσι, οι τράπεζες χρησιμοποιούν την λειτουργία μετασχηματισμού του μεγέθους, εκμεταλλευόμενες τις οικονομίες κλίμακας στην λειτουργία δανείων και καταθέσεων αφού έχουν πρόσβαση σε μεγαλύτερο αριθμό καταθετών από έναν μόνο δανειστή. Επιπλέον, οι τράπεζες χρησιμοποιούν τον μετασχηματισμό της ημερομηνίας λήξης και με αυτό τον τρόπο μετασχηματίζουν τα χρηματικά ποσά που έχει δανείσει από μια μικρή περίοδο σε μια μέτρια ή μεγάλης διάρκειας δάνεια. Μεμονωμένοι δανειολήπτες εμπεριέχουν τον κίνδυνο αθέτησης των υποχρεώσεων, γνωστό και ως πιστωτικός κίνδυνος και προέρχεται από την πιθανότητα να μην μπορούν να εξοφλήσουν το ποσό των χρημάτων που δανείστηκαν. Οι καταθέτες από την άλλη επιθυμούν να ελαχιστοποιήσουν τον κίνδυνο και προτιμούν τα χρήματα τους να είναι ασφαλή. Συνεπώς, οι τράπεζες για να ελαχιστοποιήσουν τον κίνδυνο μεμονωμένων δανείων, διαφοροποιούν τις επενδύσεις τους, συγκεντρώνουν τους κινδύνους, ελέγχουν και παρακολουθούν τους οφειλέτες και κρατούν κεφάλαιο και αποθεματικά ως εγγύηση για μη προσδοκώμενες ζημιές.

Λόγοι ύπαρξης τραπεζών

Υπάρχουν πέντε θεωρίες για τους λόγους ύπαρξης των τραπεζών. Αυτές οι θεωρίες σχετίζονται με εξομάλυνση της κατανάλωσης, παραγωγή πληροφοριών, μετασχηματισμό της ρευστότητας, ανάθεση εποπτείας και ο ρόλος των τραπεζών ως μηχανισμός ανάληψης υποχρεώσεων.

Μια από τις κύριες θεωρίες προβάλλει την ύπαρξη τραπεζών ως επιτηρητές των δανειοληπτών. Αφού ο έλεγχος του πιστωτικού κινδύνου (πιθανότητα αθέτησης οφειλετών) είναι αρκετά δαπανηρός, είναι συμφέρον για τους καταθέτες να αναθέτουν το έργο ελέγχου σε εξειδικευμένους φορείς, όπως οι τράπεζες. Οι τράπεζες διαθέτουν την εμπειρία και οικονομίες κλίμακας στην επεξεργασία πληροφοριών σχετικά με τους κινδύνους των καταθετών και των δανειοληπτών, και γι' αυτό το λόγο η δραστηριότητα αυτή ανατίθεται στις τράπεζες. Σύμφωνα με τον Diamond (1984) ένας χρηματοπιστωτικός διαμεσολαβητής όπως η τράπεζα υποχρεούται να παρακολουθεί τα συμβόλαια των επιχειρήσεων που δανείζει και διαθέτει σημαντικό πλεονέκτημα στο κόστος. Αν οι πληροφορίες για πιθανές επενδυτικές ευκαιρίες δεν διατίθενται δωρεάν, τότε οι οικονομικοί φορείς είναι πολύ πιθανόν να βρουν αξιόλογο να παράγουν τέτοιες πληροφορίες. Για παράδειγμα, αν οι πλεονασματικές μονάδες προσπαθήσουν να αναζητήσουν άμεσα δανειολήπτες, αυτό θα οδηγούσε σε σημαντικές δαπάνες αναζήτησης. Αν δεν υπήρχαν οι τράπεζες τότε το κόστος παραγωγής πληροφοριών θα ήταν σημαντικά αυξημένο και έτσι οι πλεονασματικές μονάδες θα επιβαρυνόταν με σημαντικά ποσά ατομικά για την αναζήτηση των σχετικών πληροφοριών. Οι τράπεζες έχουν οικονομίες κλίμακας καθώς και την απαιτούμενη εμπειρία στην διαδικασία πληροφόρησης σχετικά με τις ελλειμματικές μονάδες. Αυτή η πληροφόρηση μπορεί να προέλθει από την πρώτη σύμβαση με τον δανειζόμενο, αλλά στην πραγματικότητα είναι πολύ πιο πιθανό να προέρχεται μετά από επαναλαμβανόμενες συναλλαγές με την πάροδο του χρόνου. Επομένως, η τράπεζα έχει το πλεονέκτημα της πληροφόρησης και οι καταθέτες που τοποθετούν τα κεφάλαια σ' αυτήν γνωρίζουν ότι αυτά θα διατεθούν στους κατάλληλους δανειολήπτες χωρίς να χρειάζεται να επιβαρυνθούν με το κόστος πληροφόρησης. Οι τράπεζες επίσης ως ειδικοί στην ανάλυση του πιστωτικού κινδύνου μπορούν να επωφεληθούν εκμεταλλευόμενοι τις πληροφοριακές οικονομίες κλίμακας (Lewis, 1991). Οι καταθέσεις σε μία τράπεζα μπορούν να θεωρηθούν ως συμβόλαια στο παθητικό ισολογισμού της τράπεζας, που προσφέρουν υψηλή ρευστότητα και

χαμηλό κίνδυνο. Η τράπεζα παρέχει οικονομικές αξιώσεις στις πλεονασματικές μονάδες (καταθέτες) που συχνά παρουσιάζουν ανώτερα χαρακτηριστικά σε σύγκριση με τα ομόλογα και τις μετοχές.

Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, η τράπεζα λειτουργεί και ως φορέας ομαλοποίησης της κατανάλωσης. Οι τράπεζες δίνουν την δυνατότητα στους οικονομικούς φορείς να ομαλοποιήσουν την κατανάλωση, προσφέροντας τους ασφάλιση ενάντια σε διαταραχές στην πορεία κατανάλωσης. Το γεγονός ότι οι οικονομικοί φορείς δεν έχουν σταθερές προτιμήσεις σχετικά με τις δαπάνες τους δημιουργεί ζήτηση για ρευστά περιουσιακά στοιχεία. Οι τράπεζες προσφέρουν αυτά τα περιουσιακά στοιχεία εν μέσω δανεισμού και συμβάλλουν στην ομαλοποίηση της κατανάλωσης των ατόμων αυτών. Ακόμη μία πρόσφατη θεωρία αναπτύχθηκε με σκοπό να ανακαλυφθεί ο λόγος για τον οποίο τα μη ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία (δάνεια) χρηματοδοτούνται από καταθέσεις όψεως. Προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι οι τραπεζικές καταθέσεις έχουν πια εξελιχθεί σαν εργαλεία για υποβολή πειθαρχίας στους τραπεζικούς.

Οφέλη τραπεζών

Η σημαντικότητα και η συμβολή των χρηματοπιστωτικών οργανισμών διαμεσολάβησης όπως οι τράπεζες μέσα σε ένα χρηματοπιστωτικό σύστημα εκτιμούνται καλύτερα με βάση τα οφέλη που αποφέρουν. Τα οφέλη αυτά παρουσιάζονται στις πλεονασματικές μονάδες (δανειστές), τις ελλειμματικές μονάδες (δανειολήπτες) και στην κοινωνία συνολικά.

Οι πλεονασματικές μονάδες (δανειστές) μέσω των τραπεζών επιτυγχάνουν μεγαλύτερη ρευστότητα από ότι αν απευθυνόταν απευθείας σε ένα δανειολήπτη. Επίσης, ελαχιστοποιούν το κίνδυνο. Η ελαχιστοποίηση αυτή αρκετές φορές αντικατοπτρίζεται σε εγγυημένα επιτόκια στις καταθέσεις από τον χρηματοπιστωτικό φορέα. Επιπλέον, οι πλεονασματικές μονάδες έχουν επίσης την δυνατότητα να λάβουν εγγύηση από τον χρηματοπιστωτικό φορέα, καθώς εμπορεύσιμα χρεόγραφα μπορούν να εκδοθούν ως αντάλλαγμα για τις καταθέσεις τους. Τα κόστη συναλλαγών που συνδέονται με την διαδικασία δανεισμού μειώνονται σημαντικά και η απόφαση δανεισμού απλοποιείται καθώς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι λιγότερα από ότι οι ατομικοί δανειολήπτες.

Οι ελλειμματικές μονάδες (δανειολήπτες) απολαμβάνουν αρκετά οφέλη λαμβάνοντας δάνεια από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα όπως οι τράπεζες απ' ότι από ατομικούς δανειστές. Αρχικά, τα δάνεια μέσω των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι διαθέσιμα για μεγαλύτερη χρονική διάρκεια και μπορούν να έχουν μεγαλύτερο μέγεθος από ότι στους ατομικούς δανειστές. Επιπρόσθετα, οι τράπεζες γενικά εμπλέκουν πολύ χαμηλότερα κόστη συναλλαγών από ότι οι δανειολήπτες να απευθύνονταν απευθείας στους δανειστές. Επιπλέον, οι τράπεζες προσφέρουν χαμηλότερα επιτόκια από ότι οι μεμονωμένοι δανειστές. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω οι τράπεζες μπορούν να μειώσουν το κόστος μέσω της ελαχιστοποίησης του κόστους πληροφόρησης και της διαφοροποίησης του κινδύνου. Ακόμη, όταν δανείζονται από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα ότι τα δάνεια θα είναι διαθέσιμα όποτε απαιτείται.

Εκτός όμως από τους δανειστές και τους δανειολήπτες τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παρέχουν οφέλη και στην κοινωνία γενικότερα. Η χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση μέσω των τραπεζών μπορεί να προκαλέσει μία πιο αποτελεσματική διαχείριση των οικονομικών πόρων, δεδομένου ότι η αξιολόγηση των ευκαιριών χρηματοδότησης βελτιώνονται. Επίσης, μπορεί να αποφέρει μεγαλύτερο επίπεδο δανεισμού, καθώς μέσω των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ελαχιστοποιείται το κόστος και οι κίνδυνοι. Άλλο ένα σημαντικό όφελος είναι ότι προκαλούν βελτίωση στην διαθεσιμότητα κεφαλαίων για υψηλότερου κινδύνου εγχειρήματα, αφού τα ιδρύματα αυτά έχουν την δυνατότητα να απορροφούν τέτοιους κινδύνους. Τα εγχειρήματα μεγαλύτερου- κινδύνου θεωρούνται ευρέως μεγάλης σημαντικότητας για την δημιουργία μιας βάσης για την μελλοντική ευημερία μίας οικονομίας.

❖ *Λόγοι κατάρρευσης τραπεζών*

Οι λόγοι για τους οποίους οι τράπεζες καταρρέουν είναι εξαιρετικής σημαντικότητας για τα διευθυντικά στελέχη τους, τους επενδυτές, τους φορείς χάραξης της πολιτικής καθώς και για τις ρυθμιστικές αρχές. Είναι επίσης σημαντικό για την πολιτική καθώς χρεοκοπία μίας τράπεζας μπορεί να πλήξει οικονομικά τους φορολογούμενους. Οι αποτυχίες των τραπεζών αποφέρουν περισσότερες αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία από οποιοδήποτε άλλη αποτυχία άλλου ιδρύματος και είναι γεγονός ότι οι χρεοκοπίες τραπεζών συχνά οδηγούν σε οικονομικές κρίσεις.

Κανονικά, η αποτυχία μίας επιχείρησης που στοχεύει στην μεγιστοποίηση των κερδών της νοείται το σημείο αφερεγγυότητας της, όπου οι υποχρεώσεις της υπερβαίνουν το ενεργητικό της και η καθαρή θέση γίνεται αρνητική. Στην περίπτωση αυτή οι τράπεζες αδυνατούν να παρέχουν μετρητά ανάλογα με τη ζήτηση των καταθετών. Σε κάποιες χώρες, κυρίως την Ιαπωνία και κάποια ευρωπαϊκά κράτη έχουν παρουσιαστεί ελάχιστα κρούσματα πτώχευσης τραπεζών μεταπολεμικά. Σε αντίθεση με αυτές, σε ορισμένες χώρες εξαιτίας της αδυναμίας κάλυψης πληρωμών, κάποιες τράπεζες αποτυγχάνουν και τίθενται υπό εκκαθάριση. Έτσι για εμφανείς λόγους, επαγγελματίες και φορείς χάραξης της πολιτικής έχουν υιοθετήσει ένα κοινό ορισμό για την χρεοκοπία των τραπεζών: μια τράπεζα θεωρείται ότι έχει αποτύχει αν έχει τεθεί υπό εκκαθάριση, συγχωνευτεί με μία υγιή τράπεζα, βρίσκεται κάτω από την επίβλεψη της κυβέρνησης ή διασωθεί με κρατική οικονομική υποστήριξη.

Σύμφωνα με τον Kaufman (1996), οι τράπεζες είναι πολύ περισσότερο επιρρεπείς στην αποτυχία από οποιοδήποτε άλλη επιχείρηση για τρεις βασικούς λόγους: α) έχουν χαμηλό ποσοστό κεφαλαίου σε σχέση με τα στοιχεία ενεργητικού, γεγονός που δεν αφήνει περιθώριο για ζημιές β) χαμηλά ποσοστά μετρητών σε σχέση με τα περιουσιακά στοιχεία και έτσι για την κάλυψη των υποχρεώσεων των καταθέσεων θα απαιτηθεί η πώληση των τοκοφόρων περιουσιακών στοιχείων και γ) η υψηλή ζήτηση δανείων και μικρή διάρκεια τους προς τις καταθέσεις. Αυτοί είναι οι λόγοι που η αποτυχία των τραπεζών προκαλεί μεγάλη ανησυχία σε όλες τις χώρες και οι κανονισμοί των τραπεζών είναι πιο αυστηροί από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις. Υπάρχει μεγάλη βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικά με τις αιτίες αποτυχίας των τραπεζών. Είναι απίθανο για την αποτυχία μίας τράπεζας να οφείλεται μόνο μία αιτία, αλλά υφίστανται μια σειρά από παράγοντες που συμβάλλουν σ' αυτή. Πιο συγκεκριμένα:

Διαχειριστικά προβλήματα

Η επιτυχία ή η αποτυχία μιας τράπεζας εξαρτάται από τη διαχείριση του. Αποτυχίες της Τράπεζας είναι ιδιαίτερα σχετίζεται με την έλλειψη ιδεών ή κακή λήψη αποφάσεων από τους διευθυντές. Σύμφωνα με τον White (1993), η κακοδιαχείριση στις τράπεζες προκαλείται όταν δεν υπάρχει αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας. Επιπλέον, οι Hempel & Simonson (1999) παρατήρησαν ότι η κακή διαδικασία δανεισμού, όπως η έλλειψη ενημέρωσης των δανειοληπτών σχετικά με την πιστοληπτική αξιολόγηση, μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του αριθμού των απλήρωτων δανείων.

Η ασθενής διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων, που αποτελείται από ένα αδύναμο χαρτοφυλάκιο δανείων, συνήθως εξαιτίας της υπερβολικής έκθεσης σε ένα ή περισσότερους κλάδους, παρά το γεγονός ότι οι ρυθμιστικές αρχές έχουν ορίσει όρια για την έκθεση. Όταν αυτά δεν τηρούνται οι αρχές είτε δεν το γνωρίζουν είτε δεν μπορούν να αντιδράσουν. Τα παραδείγματα υπερβολικής έκθεσης δανεισμού από τράπεζες, τα οποία δεν μπόρεσαν να ελέγξουν οι ρυθμιστικές αρχές είναι πολυάριθμα. Σε οποιαδήποτε δυτική χώρα μπορούμε να βρούμε παραδείγματα υπερβολικής έκθεσης των τραπεζών σε ένα κλάδο, η οποία οδήγησε σε αποτυχία. Επίσης, είναι φανερό ότι σε αυτές ούτε οι εσωτερικοί αλλά ούτε και οι εξωτερικοί ελεγκτές μπόρεσαν να εντοπίσουν το πρόβλημα και ακόμα και αν σε αυτές τις χώρες υπάρχει αυστηρό πλαίσιο γύρω από τις τράπεζες δεν κατάφεραν να επιλύσουν το πρόβλημα.

Επιπλέον, οι ελλείψεις στην διαχείριση των τραπεζών είναι ένας παράγοντας που συμβάλλει σχεδόν πάντα στην αποτυχία τους. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για το πώς μία κακή διαχείριση μπορεί να φέρει σοβαρά προβλήματα την τράπεζα, είναι αυτό της Credit Lyonnais. Όμως υπάρχουν και άλλοι λόγοι που μπορούν να προκαλέσουν προβλήματα στην τράπεζα. Δεν είναι λίγες οι φορές που διευθυντικά στελέχη τραπεζών μιμούνται και αντιγράφουν χρηματοπιστωτικές καινοτομίες από άλλες τράπεζες σε μία προσπάθεια τους να αυξήσουν τα κέρδη τους. Και σε αυτή την περίπτωση η πηγή του προβλήματος είναι η ασύμμετρη πληροφόρηση που επικρατεί στον τομέα αυτό. Η μεγαλύτερη διαφοροποίηση του τραπεζικού κλάδου σε σχέση με τους άλλους είναι ότι οι τραπεζίτες βιάζονται να κλέψουν και να αντιγράψουν τις ενέργειες άλλων τραπεζών και δεν προσπαθούν να διαφοροποιήσουν τα προϊόντα τους.

Απάτη

Στην βιβλιογραφία υπάρχουν πολλές αναφορές, σύμφωνα με τις οποίες η απάτη είναι η αιτία στην οποία οφείλονται οι αποτυχίες κάποιων τραπεζών. Συνοπτικά, ο Benston (1973) και Hill (1975) διαπίστωσαν ότι το 66% των τραπεζικών αποτυχιών στις ΗΠΑ για την περίοδο 1959-1961 και 1960-1974 αντίστοιχα, οφειλόταν σε απάτη και παρατυπίες των τραπεζών. Ωστόσο, υπάρχει μία λεπτή γραμμή που διαχωρίζει την απάτη από την κακοδιαχείριση. Σύμφωνα με το βιβλίο των Akerlof και Romer (1993), πολλοί διευθυντές τραπεζών αγόραζαν ομόλογα υψηλού κινδύνου έτσι ώστε να επωφεληθούν από τις βραχυπρόθεσμες πληρωμές τόκων, γνωρίζοντας ότι είναι πολύ πιθανή μία μακροπρόθεσμη αποτυχία. Ακόμη, κάποιοι διευθυντές εκμεταλλεύτηκαν το

σύστημα και γνωρίζοντας ότι στις ΗΠΑ οι καταθέσεις μέχρι 100.000\$ ανά τράπεζα ήταν ασφαλισμένα, πρόσφεραν υψηλότερα επιτόκια έτσι ώστε να προσελκύσουν πελάτες, συμβάλλοντας έτσι στην βραχυπρόθεσμη κερδοφορία.

Ρυθμιστικές αρχές

Δεν είναι λίγες οι φορές που τραπεζικοί ελεγκτές και ρυθμιστικές αρχές δεν λαμβάνουν σημαντικά μηνύματα για την κατάσταση των τραπεζών. Μάλιστα πολλές φορές η τράπεζα φτάνει να έχει υπερβεί το οριακό σημείο και οδηγείται στην αποτυχία με την επίγνωση των αρχών. Ακόμη μπορεί να υπάρχουν προβλήματα επικοινωνίας μεταξύ των ελεγκτών και της κεντρικής τράπεζας. Πολύ γνωστό παράδειγμα είναι αυτό της τράπεζας Barings, στην οποία αν και οι αναφορές ζητούσαν βοήθεια για την επίλυση των προβλημάτων μικρή σημασία δόθηκε, οδηγώντας την τράπεζα στην αποτυχία. Ακόμη άλλο ένα σημαντικό πρόβλημα ήταν η ανεκτικότητα των αρχών. Όπως αναφέρουν οι Hempel & Simonson (1999) και White (1993) η ανεκτικότητα οδηγεί στην οικονομική κρίση. Εάν οι τράπεζες δεν διαθέτουν τους κατάλληλους πόρους και να συνεχίσουν τη λειτουργία τους, η κατάσταση του κεφαλαίου τους επιδεινώνεται όλο και περισσότερο. Επιπλέον, η απελευθέρωση των τραπεζών μπορεί να δημιουργήσει σημαντικά προβλήματα. Αν κατά την ρύθμιση του πλαισίου που λειτουργούν οι τράπεζες δεν υφίσταται αυστηρή εφαρμογή για τα ανώτατα επιτόκια των τραπεζών, οι καταθέσεις θα αυξηθούν και οι τράπεζες θα αρχίσουν να ακολουθούν ακόμη πιο επικίνδυνες επενδύσεις. Όπως αναφέρεται από τον Hook (1994), η απελευθέρωση ενθαρρύνει τις τράπεζες να λάβουν πιο παραπλανητικές και η υπερβολικές επεκτάσεις δραστηριοτήτων.

« Πολύ μεγάλη για να καταρρεύσει»

Η πολιτική της «πολύ μεγάλη για να καταρρεύσει» εφαρμόζεται σε όλες τις χώρες είτε σε μικρό είτε σε μεγάλο βαθμό. Στην Γαλλία και την Ιαπωνία το δίκτυο αυτό ασφαλείας είναι στο 100% και γι' αυτό σε περιπτώσεις πτώχευσης μεγάλων τραπεζών ακολουθείται η κρατικοποίηση τους. Στην Βρετανία και σε άλλες χώρες υπάρχει μία σκόπιμη ασάφεια σχετικά με τους τρόπους διάσωσης των τραπεζών. Οι σωσίβιες λέμβοι έχουν αντικαταστήσει σε πολύ μεγάλο βαθμό τον παραδοσιακό δανειστή έσχατης ανάγκης, που περιελάμβανε την κεντρική τράπεζα ώστε να παρέχει ένα πολύ μεγάλο ποσοστό του κεφαλαίου, έως και 100% για να καλύψει τις απαιτήσεις της

τράπεζας. Ακόμη και αν οι κεντρικές τράπεζες προσπαθήσουν να λειτουργήσουν με πολιτική ασάφειας είναι φανερό για τους αναλυτές ποιες τράπεζες θα διασωθούν. Για παράδειγμα ο ιδιωτικός οργανισμός αξιολόγησης Fitch παρέχει στους πελάτες της μια βαθμολογία στην κλίμακα του 1 έως 5 υποδεικνύοντας την πιθανότητα η τράπεζα να διασωθεί από τις αρχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

❖ *Ιστορικά στοιχεία για το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελεί βασικό εργαλείο για την άσκηση της συνολικής οικονομικής πολιτικής. Οι τράπεζες δεδομένου ότι έχουν την ικανότητα να μεταβάλλουν την προσφορά χρήματος μιας χώρας, να επιδρούν στην νομισματική πολιτική, να ενοποιούν την οικονομική διαδικασία της παραγωγής, της διανομής και της κατανάλωσης, βρίσκονται στο κέντρο του συστήματος. Η βασική λειτουργία των χρηματοπιστωτικών συστημάτων είναι η βελτίωση της κατανομής των πόρων στο χώρο και στο χρόνο. Αυτή η λειτουργία μπορεί να διαχωριστεί σε πέντε κατηγορίες (Λώλος, 1999) :

- η προώθηση της διάχυσης, της αντιμετώπισης και αποφυγής του κινδύνου
- αριστοποίηση της κατανομής των πόρων
- παρακολούθηση της διοίκησης των εταιρειών και έλεγχος των επιχειρήσεων
- κινητοποίηση των αποταμιεύσεων
- διευκόλυνση της ανταλλαγής αγαθών και υπηρεσιών

Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελεί πλέον τον διεθνοποιημένο τομέα της οικονομίας μας και αναπτύχθηκε γρήγορα τα τελευταία χρόνια. Η ανάπτυξη αυτή αντανακλά κατά ένα μεγάλο μέρος την επίδραση της ευρωπαϊκής ενοποίησης και χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης. Ο τραπεζικός κλάδος στην Ελλάδα αποτελεί τον κυρίαρχο δίαυλο διοχέτευσης δανειακών κεφαλαίων στις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες, επενδυτές και καταναλωτές. Έτσι, η εύρυθμη λειτουργία του, σε όρους σταθερότητας και αποτελεσματικότητας μπορεί να συμβάλει στην άριστη δυνατή κατανομή των πόρων της οικονομίας και κατ' επέκταση στην ευημερία των πολιτών.

Η έναρξη της τραπεζικής λειτουργίας στην Ελλάδα τοποθετείται στα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Πιο συγκεκριμένα οι πρώτες βάσεις του τραπεζικού συστήματος τέθηκαν επί Ιωάννη Καποδίστρια με την ίδρυση της πρώτης ελληνικής τράπεζας το 1828, με την επωνυμία «Ελληνική Χρηματιστηριακή Τράπεζα» και λειτουργούσε ως κρατική τράπεζα. Η μοναδική εργασία της ήταν η έκδοση έντοκων ομολόγων και καμία άλλη τραπεζική συναλλαγή δεν συμπεριλαμβανόταν στις δραστηριότητες της. Κάτω από

αυτές τις συνθήκες η «Ελληνική Χρηματιστηριακή Τράπεζα» σταμάτησε την λειτουργία της το 1835.

Ουσιαστικά η αφετηρία του τραπεζικού συστήματος και η άσκηση τραπεζικής πίστεως τοποθετείται το έτος 1839 με την ίδρυση της Ιονικής τράπεζας, όταν ακόμη τα Ιόνια νησιά ήταν υπό την κατοχή των Άγγλων. Ακόμη και μετά την απελευθέρωση των Ιονίων νησιών από την αγγλική κυριαρχία και την προσάρτηση τους με την υπόλοιπη Ελλάδα το 1864, η Ιονική τράπεζα συνέχισε την λειτουργία της και μάλιστα της παραχωρήθηκε το εκδοτικό δικαίωμα, το οποίο και διατήρησε έως και το 1920. Εκείνη την εποχή λειτουργούσαν και άλλες τράπεζες με το εκδοτικό προνόμιο. Η τράπεζα Ήπειρο- Θεσσαλίας με έτος ίδρυσης το 1881 και έδρα το Βόλο, η οποία διέθετε και πέντε υποκαταστήματα και η τράπεζα Κρήτης που ιδρύθηκε το 1889 με έδρα της τα Χανιά και της είχε παραχωρηθεί το δικαίωμα έκδοσης χαρτονομισμάτων στην Κρήτη.

Το 1841 αποτελεί σταθμό ύψιστης σημασίας για την ιστορική εξέλιξη του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα, καθώς ήταν η χρονιά που ιδρύθηκε η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. Εκτός το εκδοτικό προνόμιο που κατείχε, δρούσε και ως εμπορική τράπεζα μιας και ήταν ο κύριος τροφοδότης κεφαλαίων για τις ελληνικές επιχειρήσεις. Άλλη μία αξιόλογη τράπεζα για την τραπεζικό σύστημα της χώρας αποτελεί η τράπεζα Αθηνών, που ιδρύθηκε το 1893 και ήταν μία καθαρά εμπορική τράπεζα. Η τράπεζα Αθηνών μέχρι και την συγχώνευση της με την Τράπεζα της Ελλάδος το 1953 συνέβαλλε σημαντικά στην συμπαράσταση και ικανοποίηση των αναγκών των παραγωγικών κλάδων της χώρας.

Κατά την περίοδο μετά την απελευθέρωση και μέχρι το 1900, ιδρύθηκαν αρκετές τράπεζες, οι οποίες λειτουργούσαν είτε με την μορφή εμπορικών τραπεζών ή τραπεζών ναυτιλιακής πίστεως ή πιστωτικών συνεταιρισμών ή βιομηχανικής πίστεως. Οι τράπεζες αυτές όμως σε πολύ μεγάλο ποσοστό φάνηκαν ανίκανες να ανταπεξέλθουν στις αντίξοες συνθήκες που προέκυψαν εξαιτίας των πολεμικών περιπετειών του 1987 και έτσι διέκοψαν την λειτουργία τους. Εξάιρεση αποτέλεσαν η Εθνική τράπεζα, η Ιονική, η τράπεζα Αθηνών και η τράπεζα Κρήτης. Στις αρχές όμως του 20ου αιώνα υπήρξε η δημιουργία μεγάλου αριθμού τραπεζών. Η μεγάλη αυτή αύξηση οφειλόταν κυρίως μετά τις ευνοϊκές συνθήκες που δημιουργήθηκαν από την επιτυχή έκβαση των Βαλκανικών πολέμων. Καθώς ο πληθυσμός της χώρας διπλασιάστηκε, δημιουργήθηκαν αυξημένες ανάγκες επενδυτικής δραστηριότητας και άνοδος τ ω ν

εμπορικών συναλλαγών, με αποτέλεσμα να είναι επιτακτική η ανάγκη για εξεύρεση κεφαλαίων και παροχής πιστωτικών διευκολύνσεων. Υπολογίζεται ότι εκείνη την εποχή ο αριθμός των τραπεζών στην Ελλάδα έφτανε τις 38. Κάποιες από αυτές τις τράπεζες είναι:

- Τράπεζα Μυτιλήνης (1901),
- Λαϊκή Τράπεζα Δομοκού (1902),
- Τράπεζα Ανατολής (1904),
- Λαϊκή Τράπεζα (1905),
- Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος (1907),
- Τράπεζα Πειραιώς (1916) και άλλες.

Επίσης εκείνη την περίοδο παρατηρήθηκαν και οι πρώτες συγχωνεύσεις τραπεζών όπως για παράδειγμα η Τράπεζα Αξιών συγχωνεύεται με την Τράπεζα Βιομηχανίας, η Γενική Τράπεζα της Ελλάδος με την Λαϊκή Τράπεζα. Οι κρίσεις που ακολούθησαν μετέπειτα καθώς και ο υπερβολικά μεγάλος αριθμός τραπεζών σε σχέση με τις ανάγκες της αγοράς, οδήγησαν πολλές από τις τράπεζες να διακόψουν την λειτουργία τους δημιουργώντας σημαντικές απώλειες για τους καταθέτες.

Μέχρι εκείνη την εποχή, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έπασχε καθώς δεν υπήρχε οργανισμός που θα έχει ως αρμοδιότητα την ρύθμιση της πίστωσης και της κυκλοφορίας του νομίσματος. Πλέον υπήρχαν περισσότερα του ενός πιστωτικά ιδρύματα που είχαν το εκδοτικό προνόμιο, και έτσι παρεμποδιζόταν ο έλεγχος και η ενιαία άσκηση νομισματικής πολιτικής. Έτσι υπήρχε μια αναρχία σχετικά με την κατανομή των πιστώσεων προς τους διάφορους κλάδους της εθνικής οικονομίας, με αποτέλεσμα να μην μπορεί το κράτος να ακολουθήσει μια ενιαία οικονομική πολιτική ικανή να πειθαρχήσει την κατεύθυνση των πιστώσεων, βάσει προδιαγεγραμμένου σχεδίου και των αναγκών της οικονομίας. Η ανάγκη όμως της χώρας για την λήψη ριζοσπαστικών μέτρων και οργάνωσης του τραπεζικού συστήματος συνέπεσε με την επικείμενη ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Εκτός από το σαφή διαχωρισμό των εμπορικών τραπεζών, ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδας, η οποία θα είχε το πλεονέκτημα να έχει αποκλειστικά το εκδοτικό προνόμιο και να στοχεύσει στην σταθεροποίηση του νομίσματος.

Η ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος χρονολογείται στα μέσα της δεκαετίας του 1920 και μαζί με την ίδρυση της διαμορφώθηκε για πρώτη φορά ένα κανονιστικό πλαίσιο για την λειτουργία των τραπεζών. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 είχε ξεκινήσει ο θεσμικός, λειτουργικός και τεχνολογικός εκσυγχρονισμός του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Στην δεκαετία του 1990 η «Επιτροπή για την Αναμόρφωση και τον Εκσυγχρονισμό του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος», γνωστή και ως Επιτροπής Καρατζά, σηματοδότησε την έναρξη της διαδικασίας απελευθέρωσης του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος και κατάργησης των διοικητικών παρεμβάσεων. Έτσι, σταδιακά η απελευθέρωση αυτή του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ο εκσυγχρονισμός στην τεχνολογία πληροφορικής και των επικοινωνιών, η ραγδαία ανάπτυξη της θεσμικής διαχείρισης κεφαλαίων με την ταυτόχρονη διαμεσολάβηση των τραπεζικών εργασιών, η διεθνοποίηση κεφαλαιαγορών και τραπεζικών εργασιών, η χρηματοπιστωτική καινοτομία και η αλλαγή στο ιδιοκτησιακό καθεστώς διαμόρφωσαν το περιβάλλον λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες οι θεμελιώδεις τεχνολογικές, πολιτικές και θεσμικές αλλαγές που έλαβαν χώρα, μετέβαλλαν ριζικά το περιβάλλον και τους όρους λειτουργίας της παγκόσμιας οικονομίας. Οι προκλήσεις και ευκαιρίες που προκαλούνται, οδηγούν στην μεταβολή του χρηματοπιστωτικού συστήματος με γοργούς ρυθμούς και κυρίως του τραπεζικού, που αποτελεί τον κυρίαρχο πόλο ανάπτυξης των χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα. Καταλύτη περαιτέρω εξελίξεων θα αποτελέσει το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα. Έτσι, στην νέα αυτή εποχή χαρακτηρίστηκε από ενίσχυση ανταγωνισμού και έντονη κινητικότητα προς την κατεύθυνση της προσαρμογής στα νέα δεδομένα. Τόσο η πορεία της χώρας στην ΟΝΕ αλλά και η ένταξη της σ' αυτήν, έφεραν ραγδαίες εξελίξεις στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Η προσαρμογή της ελληνικής τραπεζικής νομοθεσίας στην πληθώρα των κοινοτικών πράξεων ήταν αυτή που οδήγησε στην μεταμόρφωση του τρόπου ανάληψης και άσκησης δραστηριότητας από τα πιστωτικά ιδρύματα. Έτσι, οι προϋποθέσεις για τις χορηγήσεις αδειών λειτουργίας των τραπεζών όπως ελάχιστο ιδρυτικό κεφάλαιο, διαδικασίες εσωτερικής οργάνωσης εναρμονίστηκαν με τα ευρωπαϊκά δεδομένα. (Οδηγία 2000/12/ΕΚ) Επιπλέον, η προληπτική εποπτεία ενισχύθηκε αισθητά με την πρόληψη μέτρων για τον περιορισμό των μεγάλων

χρηματοδοτικών ανοιγμάτων και την ενδυνάμωση της ικανότητας κάλυψης των ζημιών με τα ίδια κεφάλαια. Έτσι, στην ελληνική τραπεζική εποπτεία υπήρξε η εισαγωγή του πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια. (Οδηγία 2000/12/EK και Οδηγία 93/6/EK)

Παράλληλα με τη μεταβολή της δομής και λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος σε παγκόσμια κλίμακα, η εισαγωγή του ευρώ επιτείνει και ενισχύει την ένταση των αλλαγών τόσο στο ευρωπαϊκό όσο και στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Κυρίαρχο ρόλο στην εξέλιξη εκείνης της περιόδου αποτέλεσε η ενίσχυση του ρόλου των ιδιωτικών τραπεζών, το μερίδιο των οποίων αυξήθηκε σε μεγάλο βαθμό και έφτασε το 50% το 2000. Αυτό οφείλεται στις ιδιωτικοποιήσεις τραπεζών που έγιναν τα τελευταία χρόνια (τράπεζα Κρήτης, Ιονική τράπεζα και άλλες) καθώς επίσης και στους ταχύτατους ρυθμούς που επέδειξαν οι ιδιωτικές τράπεζες. Το μερίδιο των ξένων τραπεζών στον ελληνικό χώρο κατά την περίοδο αυτή παρέμεινε αμετάβλητο, ενώ ήταν φανερό η στρατηγική τους για σύναψη συμμαχιών με ελληνικές τράπεζες.

Στα τέλη του 2000, ο βαθμός συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος είναι ένας από τους υψηλότερους σε όλη την Ευρώπη. Το ενεργητικό των πέντε μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών αποτελούσε το 75% του ενεργητικού όλων των τραπεζών που δραστηριοποιούνταν στην χώρα. Επίσης, ο αριθμός καταστημάτων ανά κάτοικο είναι σαφώς μικρότερος του μέσου ευρωπαϊκού και ο αριθμός απασχολούμενων ανά τραπεζικό κατάστημα ήταν αρκετά μεγαλύτερος από αυτό του μέσου των άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Επιπλέον, η χώρα υπολειπόταν στην χρήση και ανάπτυξη εναλλακτικών δικτύων συναλλαγών όπως τα ATMs και το Ίντερνετ, καθώς διέθετε μόλις 300 ATMs ανά ένα εκατομμύριο κατοίκους, ενώ ο μέσος ευρωπαϊκός όρος ήταν 600 ATMs ανά ένα εκατομμύριο κατοίκους. Ο σχετικά μικρός αριθμός χρηστών στο σύνολο του πληθυσμού στην Ελλάδα σε σχέση με τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη, οδήγησε στην ανάπτυξη της ηλεκτρονικής τραπεζικής με αργούς ρυθμούς.

Η εισαγωγή του ευρώ στην χώρα μας σε λογιστική μορφή από την 1^η Ιανουαρίου 2001 και η φυσική κυκλοφορία του την 1^η Ιανουαρίου του 2002, αποτελούν γεγονότα ιστορικής σημασίας για την οικονομία στο σύνολο της αλλά ιδιαίτερα για το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ελλάδος αλλά και όλων των χωρών της Ευρωζώνης. Η αμεσότερη επίδραση βέβαια στο νομισματικό σύστημα των κρατών-μελών προήλθε από την δημιουργία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και την

συνακόλουθη άσκηση μίας ενιαίας νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής. Ακόμη, κατά την τελευταία δεκαετία η διάρθρωση του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα έχει υποστεί ριζικές αλλαγές εξαιτίας των ιδιωτικοποιήσεων κρατικών τραπεζών και εξαιτίας εξαγορών και συγχωνεύσεων.

Κατά τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα υπήρξε ιδιωτικοποίηση μεγάλου αριθμού τραπεζών, οι οποίες βρισκόταν υπό τον κρατικό έλεγχο, ξεκινώντας από τα μικρότερες. Πιο συγκεκριμένα, κατά την περίοδο 1998-2001 πραγματοποιήθηκαν συνολικά 14 συγχωνεύσεις και εξαγορές τραπεζών, εκ των οποίων 6 αφορούσαν μικρές και μεσαίες κρατικές τράπεζες που ιδιωτικοποιήθηκαν. Με αυτό τον τρόπο η κρατική συμμετοχή σταδιακά περιορίστηκε, ενώ στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα άρχισαν να εισχωρούν ξένες τράπεζες όπως η Credit Agricole, Societe Generale και άλλες. Το 2006 ήταν μία χρονιά με έντονες διεργασίες σε αυτόν το τομέα. Η διάθεση μετοχών της Αγροτικής τράπεζας είχε ως συνέπεια την μείωση του ποσοστού που κατείχε το Δημόσιο κατά 7,179%. Επίσης, η εισαγωγή του Ταχυδρομικού Ταμειυτηρίου στο Χρηματιστήριο Αθηνών οδήγησε επίσης στην μείωση της συμμετοχής του Δημοσίου κατά 34,84%. Η αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της Εθνικής τράπεζας είχε ως συνέπεια την μείωση της έμμεσης συμμετοχής των ταμείων στο μετοχικό κεφάλαιο από 21,4% στο 19% και η πώληση του ποσοστού του Δημοσίου στην Εμπορική είχε ως αποτέλεσμα να κατέχει η Credit Agricole το 71,96%.

❖ *Η διάρθρωση του σύγχρονου ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος*

Το 2010 αποτέλεσε ένα έτος ιδιαίτερα αρνητικών εξελίξεων για την ελληνική οικονομία. Η εξαιρετικά επιβαρυνόμενη δημοσιονομική πολιτική είχε ως αποτέλεσμα την σημαντική μείωση της πιστοληπτικής της ικανότητας, την αδυναμία πρόσβαση της στις διεθνείς αγορές και προσέλκυση του διεθνούς ενδιαφέροντος για τον τρόπο διαχείρισης του εξαιρετικά υψηλού δημόσιου χρέους. Έτσι, για την αντιμετώπιση των μεγάλων οικονομικών ανισορροπιών στην χώρα αποφασίστηκε η λήψη έκτατων μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής από τις αρχές του 2010, ενώ τον Μάιο του ίδιου έτους υπήρξε η συμφωνία για πρόγραμμα οικονομικής στήριξης από την ΕΕ, το ΔΝΤ και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Το πρόγραμμα αυτό περιελάμβανε εκτός από μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής και μία σειρά από διαρθρωτικές αλλαγές. Το 2010 η ελληνική οικονομία βρέθηκε για δεύτερη χρονιά σε τροχιά συρρίκνωσης της

οικονομικής δραστηριότητας. Το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 4.5%, ενώ η εγχώρια κατανάλωση μειώθηκε κατά 4.9% (ιδιωτική και δημόσια), ο πληθωρισμός αυξήθηκε κατά 3,6% κυρίως εξαιτίας των έμμεσων φόρων, αλλά υπήρχε και ραγδαία αύξηση της ανεργίας στο επίπεδο του 12.6%. Στην δύσκολη αυτή περίοδο, η υλοποίηση του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής έφερε τα πρώτα θετικά αποτελέσματα με την μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος κατά πέντε περίπου ποσοστιαίες μονάδες, στο 10,5% του ΑΕΠ.

Σε αυτό το οικονομικό περιβάλλον το τραπεζικό σύστημα ήρθε αντιμέτωπο με πολλές προκλήσεις. Σε αντίθεση με άλλες χώρες, στην Ελλάδα οι τράπεζες δεν ήταν οι δημιουργοί της οικονομικής κρίσης, αλλά πλήττονται από τις συνέπειες των δημοσιονομικών προβλημάτων της χώρας. Εξαιτίας των υποβαθμίσεων της χώρας, οι ελληνικές τράπεζες πλήττονται από τις συνεχείς υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής αξιολόγησης και από τον αποκλεισμό τους από τις διεθνείς αγορές άντλησης κεφαλαίων.

Πίνακας 1
Ποσοστιαίες μεταβολές βασικών μακροοικονομικών μεγεθών

	2009	2010	2011 (n)	2012 (n)
ΑΕΠ (ετήσια % μεταβολή)	-2,0	-4,5	-3,5	1,1
Έλλειμμα (-)/Πλεόνασμα (+) Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-15,4	-10,5	-9,5	-9,3
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	127,1	142,8	157,7	166,1
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (%)	-14,0	-11,8	-8,3	-6,1
Πληθωρισμός (ΕΔΤΚ) (%)	1,3	4,7	2,4	0,5
Ανεργία (%)	9,5	12,6	15,2	15,3

(n): πρόβλεψη

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2011

¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, European Economic Forecast Spring 2011, σελ. 105-107.

Λόγω της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς, της ελεύθερης κυκλοφορίας ανθρώπων, επιχειρήσεων και κεφαλαίων καθώς επίσης και τη των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία επικοινωνιών, οι έλληνες συναλλασσόμενοι έχουν στις μέρες μας την δυνατότητα να αναζητούν και να επιλέγουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες από ένα πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και από τους συνεργάτες ή

ανταποκριτές τους σε όλο τον κόσμο. Σύμφωνα με πρόσφατες δημοσιεύσεις από την Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), στην Ελλάδα 467 πιστωτικοί οργανισμοί προσφέρουν τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες. Οι οργανισμοί αυτοί ταξινομούνται ως εξής:

- 62 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα. Εξαιρούνται 15 γραφεία αντιπροσωπείας αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων, αφού δεν παρέχουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες στο ευρύ κοινό.
- 351 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες χωρίς την επί τόπου παρουσία τους
- 54 λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Τον Απρίλιο του 2011, στην Ελλάδα ήταν εγκατεστημένα και λειτουργούσαν 62 πιστωτικά ιδρύματα (3 λιγότερα σε σχέση με τον Νοέμβριο του 2010) εκ των οποίων:

- 22 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και επίσης διαθέτουν κοινοτικό διαβατήριο (υπάγονται στο καθεστώς αμοιβαίας αναγνώρισης του ν. 3601/2007) και εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων.
- 5 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, αφού δεν υπάγονται στο καθεστώς αμοιβαίας αναγνώρισης
- 1 πιστωτικό ίδρυμα, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του ν. 3601/2007.

Εκτός από τα παραπάνω πιστωτικά ιδρύματα που έχουν μόνιμη εμπορική παρουσία στην Ελλάδα, τραπεζικές υπηρεσίες προς ελληνικά φυσικά ή νομικά πρόσωπα παρέχουν επίσης και 351 πιστωτικά ιδρύματα (έναντι 334 τον Απρίλιο του 2010), τα οποία έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ). Τα πιστωτικά ιδρύματα αυτά εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής τους αξίζει να αναφερθεί ότι το 70% των πιστωτικών ιδρυμάτων αυτών στην Ελλάδα, είναι εγκατεστημένα και λειτουργούν σε κράτη μέλη της Ευρωζώνης.

Επιπλέον, στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα λειτουργούν και άλλες 54 εταιρείες, που εξειδικεύονται στην παροχή συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Αξίζει να αναφερθεί ότι μέχρι και το 2010 υπήρχε μία αυξητική τάση αύξησης του αριθμού των τραπεζών στην Ελλάδα. Παράλληλα όμως με την αύξηση του αριθμού καταστημάτων, σημαντική υπήρξε κατά την διάρκεια του 2010 η προσπάθεια από εγκατεστημένες στην χώρα τράπεζες να αναπτύξουν εναλλακτικά δίκτυα διανομής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, όπως αυτόματες ταμειολογιστικές μηχανές (ATMs), τηλεφωνική τραπεζική (phone banking) και ηλεκτρονική τραπεζική (e-banking). Ακόμη εξαιρετικά εντυπωσιακή υπήρξε η συνεχιζόμενη αύξηση των εγγεγραμμένων χρηστών στις υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής που έχουν αναπτύξει οι ελληνικές τράπεζες. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΕΤ στο 1^ο εξάμηνο του 2010 περισσότερα από 1929800 φυσικά και νομικά πρόσωπα ήταν εγγεγραμμένοι χρήστες ηλεκτρονικής τραπεζικής (ετήσια αύξηση: 12%).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

❖ *Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση του 2008*

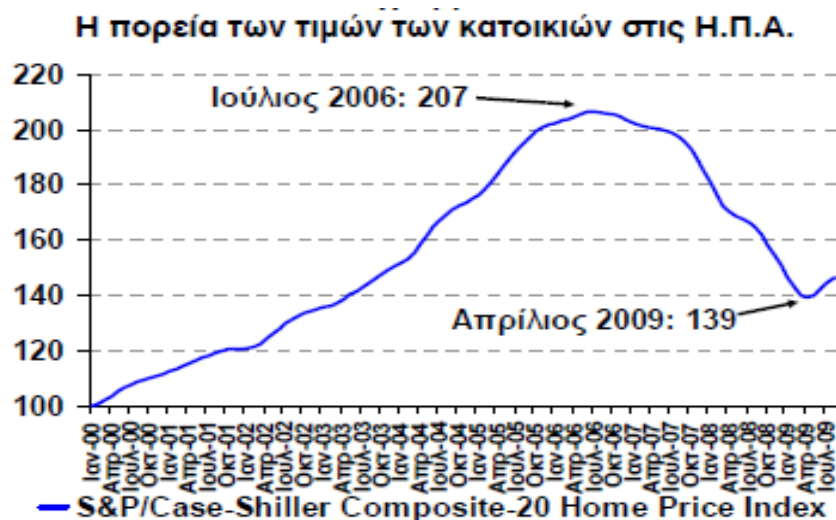
Που και πως ξεκίνησε;

Είναι γεγονός ότι η κρίση του 2008 διαφέρει σημαντικά από όλες τις κρίσεις που έχουν ξεσπάσει στο παρελθόν. Όπως όλες όμως οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις διαθέτει και αυτή το βασικό χαρακτηριστικό, που τις διακρίνει και δεν είναι άλλο από την ύφεση που έχει μεγαλύτερη ένταση και διάρκεια από εκείνες τις υφέσεις που προκαλούνται από άλλες διαταραχές.

Έτσι, η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 έχει σημαντικές διαφορές από τις νομισματικές κρίσεις της Λατινικής Αμερικής των τελευταίων 50 ετών. Οι κρίσεις αυτές παρουσίαζαν χαρακτηριστικά μεγάλης πιστωτικής επέκτασης, υψηλό πληθωρισμό και μικρή αξιοπιστία στις τοπικές νομισματικές αρχές. Ωστόσο, η ανάδειξη μίας αξιόπιστης κυβέρνησης είχε την δυνατότητα επαναφοράς της οικονομίας σε προ κρίσης επίπεδα. Επίσης, η κρίση του 2008 διέφερε από τις κρίσεις που ξέσπασαν την δεκαετία του 90 στην Νοτιοανατολική Ασία και στην χώρα της Ρωσίας. Όμως αυτές οι κρίσεις είχαν τοπικό χαρακτήρα και ήταν σχετικά εύκολα διαχειρίσιμες.

Η κρίση η οποία είχε κάποια κοινά χαρακτηριστικά με αυτή του 2008, ήταν αυτή του 1929, καθώς και στις δύο προηγήθηκε μία μακροχρόνια περίοδος πιστωτικής επέκτασης, μόχλευσης και οικονομικής άνθησης. Επίσης, και στις δύο αυτές κρίσεις παρουσιάστηκαν φούσκες στις αγορές χρηματοοικονομικού και φυσικού κεφαλαίου που εγκυμονούσαν συστηματικό κίνδυνο. Όταν αυτές οι φούσκες έσκασαν, τα αποτελέσματα ήταν κοινά, πολλά και μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα κήρυξαν πτώχευση, το διεθνές εμπόριο συρρικνώθηκε, το ΑΕΠ μειώθηκε σημαντικά και η ανεργία αυξήθηκε σε μεγάλο βαθμό. Παρόλα αυτά, οι κρίσεις του 2008 και του 1929 είχαν και σημαντικές διαφορές. Σε αντίθεση με την κρίση του 2008, που η καταστροφή του πλούτου επικεντρώθηκε στις απώλειες των χαρτοφυλακίων επενδυτών υψηλού εισοδήματος, ενώ στην κρίση του 1929 επικεντρωνόταν στα νοικοκυριά. Επίσης, η νομισματική και δημοσιονομική πολιτική το 1929 ήταν περιοριστικές, ενώ το 2008 ήταν επεκτατικές. Ακόμη, το 1929 η κρίση διαδόθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο με σημαντικές χρονικές υστερήσεις, ενώ αντίθετα το 2008 η χρηματοπιστωτική κρίση διαδόθηκε με αστραπιαίους ρυθμούς λόγω της παγκοσμιοποίησης.

Η χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε το 2008, είχε τις ρίζες της στις ΗΠΑ και εκκολάφθηκε σταδιακά την τελευταία δεκαετία. Αυτό συνέβη εναντίον ενός μακρο-οικονομικού πλαισίου από εκτεταμένες παγκόσμιες ανισσοροπίες στα ισοζύγια πληρωμών, με τις ΗΠΑ να εξελίσσονται σε μεγάλος οφειλέτης. Το πλεόνασμα των αποταμιεύσεων από τις αναπτυσσόμενες χώρες επενδύθηκαν στις ΗΠΑ και αυτό οδήγησε σε χαμηλά μακροπρόθεσμα επιτόκια. Με τη σειρά του το χαμηλό επιτόκιο δανεισμού τόνωσε και μεγάλωσε την ικανότητα δανεισμού των νοικοκυριών. Ωστόσο, οι τιμές των κατοικιών στις ΗΠΑ αυξήθηκαν κατακόρυφα και παρά την μείωση της προσιτότητας τους, οι τράπεζες παρουσιάζονταν ικανές και πρόθυμες να παρέχουν περαιτέρω πίστωση, χωρίς καμία αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων, που θα μπορούσαν να κάνουν εκτός ισολογισμών τους. Έτσι, η προθυμία των νοικοκυριών να δανειστούν και των τραπεζών να δανείσουν βασιζόταν στις προσδοκώμενες αυξήσεις των τιμών στις κατοικίες.

Πηγή: Bloomberg

Στην επιδίωξη των τραπεζών να επιτύχουν αύξηση του δανεισμού, χαλάρωσαν τα κριτήρια ενυπόθηκων δανείων και επίσης υποβλήθηκαν υψηλότερου κινδύνου ενυπόθηκα δάνεια. Δεδομένου αυτών των συνθηκών, υπήρξε μεγάλη κερδοσκοπία στις αγοραπωλησίες κατοικιών και οι τιμές οδηγήθηκαν ακόμη ψηλότερα. Από την μεριά τους οι τράπεζες ήταν σε θέση να συνεχίσει να χρηματοδοτεί την επιταχυνόμενη πιστωτική επέκταση μέσω της εν μέρει τιτλοποίησης των στεγαστικών δανείων άμεσα. Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτό υποκινήθηκε κατά το επικρατών διεθνές πλαίσιο για την εποπτεία των τραπεζών (Basel 1). Από την τιτλοποίηση δημιουργείται ρευστότητα για τις τράπεζες και μετριάζεται η πίεση φερεγγυότητας για τους δανειστές. Η τιτλοποίηση

επίσης προσέφερε στις τράπεζες την δυνατότητα να απελευθερώσουν ένα σημαντικό ποσό του κεφαλαίου για να μπορούν να το παρέχουν για περαιτέρω στεγαστικά δάνεια.

Εξαιτίας της αναζήτησης πολλών φορέων της αγοράς για αποδόσεις και εξαιτίας της αυξανόμενης ανοχής του κινδύνου που υπήρχε, τα στεγαστικά δάνεια, παρά την μείωση της ποιότητας τους και της αύξησης των κινδύνων τους, για μεγάλο χρονικό διάστημα είχαν πολύ μεγάλη ζήτηση για τους επενδυτές και τις τράπεζες όχι μόνο των ΗΠΑ αλλά ολόκληρου του κόσμου. Τόσο οι ελεγκτές όσο και οι οίκοι αξιολόγησης αναγνώριζαν ανεπαρκώς την συνεχώς αυξανόμενη απόκλιση της πραγματικής από την υποκειμενική αξία αυτών των χρηματοοικονομικών προϊόντων. Στην πορεία προς την χρηματοοικονομική κρίση, οι κίνδυνοι που συνδέονται με τις χρηματοοικονομικές συναλλαγές υπό-τιμολογούνται παγκοσμίως.

Η διαδικασία αυτή της συνεχόμενης αύξησης των τιμών των περιουσιακών στοιχείων σταδιακά έλαβε τέλος εξαιτίας Federal Reserve bank, η οποία άσκησε αυστηρότερη νομισματική πολιτική και έφερε αναπάντεχα δραματικές αλυσιδωτές επιπτώσεις στο οικονομικό και χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η αρχή έγινε με την αύξηση των δυσκολιών πληρωμής από τα νοικοκυριά το οποίο στην συνέχεια οδήγησε στον αποκλεισμό των πωλήσεων. Αυτό είχε ως συνέπεια να ασκούνται σημαντικές πιέσεις στις τιμές των κατοικιών. Η υπερβολική πτώση των τιμών των κατοικιών, κατασχέσεις, μείωση της εμπιστοσύνης των παραγωγών και των πελατών, αύξηση των αθετήσεων των υποχρεώσεων στις πιστώσεις, οδήγησαν στη κατάρρευση της εμπιστοσύνης και στην δημιουργία ερωτημάτων για την πραγματική αξία των περιουσιακών στοιχείων που συνδέονται με την αγορά ακινήτων. Αυτά τα ερωτήματα άρχισαν να εξαπλώνονται και σε άλλες κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων και οδήγησαν στο πάγωμα και άλλων αγορών.

Αυτές οι εξελίξεις αυτές οδήγησαν στην υποτίμηση των χαρτοφυλακίων πιστώσεων για όλες τις τράπεζες που κατείχαν τα εν λόγω προϊόντα, ζημιές σε παγκόσμιο επίπεδο και ελλείψεις κεφαλαίων για τις τράπεζες, μια κλειστή διατραπεζική αγορά χρήματος και ακολούθησε μία απώλεια εμπιστοσύνης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Γύρω και μετά τα μέσα του 2008, παρά τις σημαντικές προσπάθειες μέσω δράσεων στήριξης της ρευστότητας, την τεράστια μείωση των επιτοκίων από τις κεντρικές τράπεζες αλλά και από τις εισφορές κεφαλαίων από τις κυβερνήσεις, αρκετές τράπεζες δεν κατάφεραν να διασωθούν από τις εξαγορές τους ή τις συγχωνεύσεις τους. Αλλά πολλές άλλες πιο

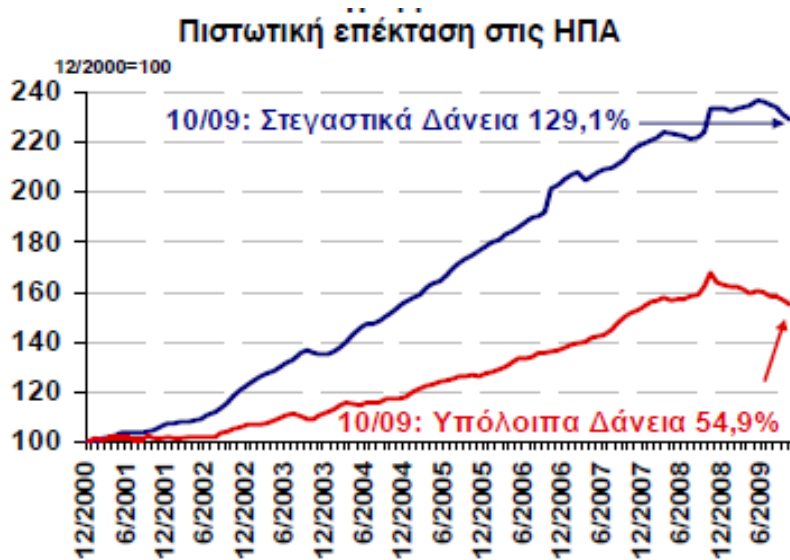
προβληματικές τράπεζες ανάμεσα τους μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες όπως της Northern Rock και Bradford & Bingley, της Lloyds TSB-HBOS, της Fortis, της Dexia, και της Commerzbank έλαβαν κρατική βοήθεια από το κράτος και σώθηκαν καθώς ήταν πολύ σημαντικές για την οικονομία της χώρας τους («πολύ μεγάλη για να καταρρεύσει»).

❖ *Τα αίτια της χρηματοπιστωτικής κρίσης;*

Υπάρχει πλήθος ερευνών από οικονομικούς αναλυτές πάνω στα αίτια που οδήγησαν στην χρηματοοικονομική κρίση του 2008. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των ερευνών καταλήγουν ότι η κρίση προήλθε κυρίως από τον συνδυασμό τεσσάρων παραγόντων. Αυτές ήταν: οι παγκόσμιες ανισοροπίες, η υπερβολική πιστωτική επέκταση και μόχλευση, η ασύμμετρη πληροφόρηση, τα κενά στις ρυθμιστικές αρχές και οι ελλείψεις στις εποπτικές αρχές.

Η Κίνα τα τελευταία τριάντα χρόνια έχει καταγράψει μία εξαιρετική οικονομική ανάπτυξη, που επιτεύχθηκε μέσω των εξαγωγών βιομηχανικών προϊόντων στις ΗΠΑ. Οι εξαγωγές αυτές με την σειρά τους δημιούργησαν τεράστια πλεονάσματα στο εμπορικό ισοζύγιο την Κίνας, τα όποια όμως δεν χρησιμοποιήθηκαν για την τροφοδότηση της εγχώριας ζήτησης, αλλά επενδύθηκαν στις ΗΠΑ. Πιο συγκεκριμένα, τοποθετήθηκαν σε ομόλογα και άλλα δολλαριακά αξιόγραφα στις ΗΠΑ και έτσι το δολλάριο διατηρήθηκε σε υψηλά επίπεδα και τα επιτόκια δανεισμού στις ΗΠΑ σε χαμηλά επίπεδα. Επιπλέον, ακολουθήθηκε πολιτική σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών και υπήρξε ραγδαία αύξηση των συναλλαγματικών αποθεματικών σε δολάρια χωρών της Άπω Ανατολής. Οι εξελίξεις αυτές είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση της ρευστότητας και του δανεισμού στις ΗΠΑ. Αυτή την εξέλιξη δεν μπόρεσαν να ανατρέψουν ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε η Κίνα, λόγω προβλημάτων ανταγωνισμού και χαμηλής εγχώριας ζήτησης αντίστοιχα.

Στις περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομίες, όπως και στις ΗΠΑ τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια η πιστωτική επέκταση αυξάνεται συνεχώς. Η αύξηση αυτή προερχόταν όχι μόνο από την αύξηση της νομισματικής βάσης αλλά και από την τεράστια μόχλευση εντός και εκτός των ισολογισμών των τραπεζικών ιδρυμάτων και κυρίως των επενδυτικών τραπεζών και των hedge funds. Η μόχλευση αυτή δεν βοήθησε στην διατήρηση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας και έτσι το σύστημα ήταν φανερά εκτεθειμένο σε συστηματικούς κινδύνους.

Πηγή: Federal Reserve

Η ασύμμετρη πληροφόρηση σχετικά με τα προϊόντα όπως CDOs, CDSs-Credit Default Swaps και άλλα έδινε την δυνατότητα στους εκδότες τους να αναλαμβάνουν εξαιρετικά υψηλούς κινδύνους. Οι κίνδυνοι αυτοί ούτε τιμολογόντουσαν σωστά ούτε όμως αντισταθμιζόταν με επαρκή τρόπο. Επίσης, εξαιτίας της μη συμβατότητας κινήτρων ανάμεσα στους μετόχους και τα στελέχη των εμπορικών τραπεζών, των επενδυτικών τραπεζών και των ασφαλιστικών εταιριών, αναλάμβαναν υπερβολικούς κινδύνους αφού δεν υφίσταντο το κόστος των επιλογών τους. Πολλές διοικήσεις διεθνών τραπεζών εξαιτίας των κερδοσκοπικών συμπεριφορών τους προασπίστηκαν τα δικά τους βραχυχρόνια συμφέροντα και όχι αυτά των μετόχων. Έτσι, ενεπλάκησαν σε σημαντικές και πολύ ακριβές εξαγορές και συγχωνεύσεις με υψηλό κίνδυνο. Για παράδειγμα, η RBS αποκτά ένα τμήμα της ABN AMRO σε πολύ υψηλή τιμή. Επίσης, ενεπλάκησαν σε χρηματοδοτήσεις της υψηλής αύξησης του ενεργητικού από υψηλού κινδύνου πηγές ρευστότητας, όπως είναι οι χρηματαγορές και η διατραπεζική αγορά. Το παράδειγμα αυτό ακολουθήθηκε πολύ από Βρετανικές τράπεζες.

Από το 1999 και έπειτα, τόσο στις ΗΠΑ όσο και σε άλλες χώρες εξαιτίας ενός πολιτικού ιδεολογικού πλαισίου υπήρξε μία αποστροφή στην εφαρμογή ρυθμιστικών μέτρων σχετικά με την επικινδυνότητα της ανεξέλεγκτης πιστωτικής επέκτασης και μόχλευσης που διέκρινε την εποχή. Επιπλέον, την ίδια εποχή υπήρξε η δημιουργία νέων αγορών, οι οποίες όμως δεν συνοδεύτηκαν από τους κατάλληλους λογιστικούς

κανονισμούς (IFRS) και το κατάλληλο ρυθμιστικό και εποπτικό πλαίσιο. Ακόμη, υπήρξε σύγκρουση συμφερόντων και έτσι εφαρμόστηκαν ανεπαρκείς αναλύσεις και μεθοδολογίες από τους διεθνούς οίκους αξιολόγησης όπως Moody's και Fitch. Αποτέλεσμα αυτών των ενεργειών ήταν κατά τα τελευταία χρόνια 70.000 διεθνείς εκδόσεις να αξιολογηθούν με AAA που σημαίνει ότι ενέπνεαν πολύ χαμηλό κίνδυνο. Αυτό γινόταν εν μέρει λόγω του ότι το ίδιο το σύστημα μεροληπούσε υπέρ των εκδοτών, οι οποίοι κάλυπταν και τα έξοδα αξιολόγησης. Έτσι, πολλές χιλιάδες επενδυτών και τραπεζών εμπιστεύθηκαν τις αξιολογήσεις τους και κατέθεσαν πολλά τρισεκατομμύρια σε κινητές αξίες, που εξαιτίας των αξιολογήσεων θεωρούσαν ότι ήταν χαμηλού κινδύνου και τελικώς αποδείχτηκαν τοξικά προϊόντα.

Έτσι, ο συνδυασμός των τεσσάρων παραπάνω παραγόντων οδήγησε στην ύπαρξη μίας σειράς από τεράστιες φούσκες σε διάφορες αγορές φυσικού και χρηματοοικονομικού κεφαλαίου όπως ακίνητα, εμπορεύματα μετοχές και παράγωγα. Βασικό χαρακτηριστικό των φουσκών αυτών ήταν ότι οι τιμές των αγαθών δεν εξηγούνταν από ορθολογικές οικονομικές δυνάμεις. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η πρώτη φούσκα που έσκασε ήταν αυτή στην αγορά ακινήτων στις ΗΠΑ και ακολούθησαν φούσκες σε αγορές πιο σύνθετων χρηματοοικονομικών προϊόντων όπως τα CDOs και CDSs.

Οι τράπεζες αδυνατούσαν να απορροφήσουν τους κινδύνους, που είχαν προκληθεί, όχι μόνο εξαιτίας του τεράστιου βραχυπρόθεσμου δανεισμού τους αλλά και εξαιτίας της ανεπαρκούς κεφαλαιακής βάσης τους. Έτσι, οι φούσκες στις αγορές φυσικού και χρηματοοικονομικού κεφαλαίου συνέχισαν να σπάνε. Σημείο κορύφωσης τους ήταν η κατάρρευση μεγάλων τραπεζικών και ασφαλιστικών το φθινόπωρο του 2008, μαζί με αυτές υπήρξε και η πτώχευση της Lehmann Brothers.

Έτσι υπήρξε κρίση εμπιστοσύνης μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων, που είχαν ως κύριο χρηματοδότη τον βραχυπρόθεσμο δανεισμό. Αυτή στη συνέχεια εκδηλώθηκε ως κρίση ρευστότητας και ταυτόχρονα παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση του κόστους χρήματος. Η απροθυμία των πιστωτικών ιδρυμάτων να χορηγήσουν δάνεια και η καταστροφή του πλούτου στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις εξαιτίας του σπασίματος των φουσκών είχε αρνητικές επιπτώσεις στην πραγματική οικονομία. Αρχικά υπήρξε κατάρρευση του εξωτερικού εμπορίου, υπερβολική μείωση της κατανάλωσης και παγκοσμίως σημειώθηκε σημαντική μείωση του ΑΕΠ και μείωση της απασχόλησης.

❖ *Το σύγχρονο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*

Αποτελεί γεγονός ότι η πρωτοφανής παγκόσμια οικονομική κρίση το 2007-2009 επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων διεθνώς. Η κρίση αυτή ανέδειξε σημαντικές αδυναμίες στις αρχές, στις διαδικασίες διαχείρισης της ρευστότητας και των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο. Σε αντίθεση με τον κίνδυνο αγοράς και το πιστωτικό κίνδυνο που τύγχαναν αυστηρής εποπτείας, ο κίνδυνος ρευστότητας δεν περιλαμβανόταν στο κανονιστικό πλαίσιο. Παράλληλα, οι κανονιστικές αρχές σε διεθνή επίπεδο επέτρεπαν ιδιαίτερη ευελιξία στα πιστωτικά ιδρύματα ως προς την διάρθρωση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού. Αυτό όμως επέτρεπε την πολιτική «πολύ μεγάλη για να καταρρεύσει».

Στα αρχικά στάδια της κρίσης οι ελληνικές τράπεζες έδειχναν ότι παρέμειναν ανεπηρέαστες. Σε αυτή την εξέλιξη σημαντικό ρόλο έπαιξε η αμελητέα έκθεση τους σε τοξικά προϊόντα και το μικρότερο χρηματοδοτικό άνοιγμα τους σε σχέση με το ευρωπαϊκό μέσο όρο, που ήταν αποτέλεσμα του μικρότερου λόγου δανείων προς καταθέσεις. Όμως, η κατάσταση αυτή άλλαξε και οι ελληνικές τράπεζες εισήλθαν σε μία μακρά περίοδο αποκλεισμού από τις διεθνές κεφαλαιαγορές. Αυτό είχε σημαντικές συνέπειες για τις ελληνικές τράπεζες, καθώς μετά την πενταετία 2002-2007, κατά την οποία σημείωσαν ραγδαία ανάπτυξη τόσο σε γεωγραφικό επίπεδο με την ανάπτυξη τους κυρίως στην Νοτιοανατολική Ευρώπη, όσο και επίπεδο προϊόντων με την είσοδο τους σε νέες αναπτυσσόμενες αλλά και εξελιγμένες αγορές χρηματοπιστωτικών προϊόντων, άρχισαν να έχουν αρνητικά επακόλουθα στην λειτουργία τους και απείλησαν την επιβίωση τους. Ένα από τα αίτια που οδήγησαν σε αυτή τους την επιτυχία ήταν η πορεία εξέλιξης της μαζικής χρηματοδότησης. Αποτελεί σημαντικό γεγονός ότι το 1999 αποτέλεσε την χρονιά αφητηρίας μίας αξιοζήλευτης πορείας στην χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών από τις αγορές. Επίσης, το 1999 ήταν η χρονιά κατά την οποία συστήθηκε από την Alpha bank το πρώτο πρόγραμμα έκδοσης μεσοπρόθεσμων ομολογιών στην ευρωαγορά από ελληνική τράπεζα. Έτσι, οι δυνατότητες άντλησης μεσοπρόθεσμης ρευστότητας ενισχυόταν χρόνο με το χρόνο, καθώς οι αγορές γινόταν όλο και πιο οικείες με τον ελληνικό πιστωτικό κίνδυνο.

Το 2007 και με αφορμή τις θετικές εκθέσεις για την δυναμική και τα επιτεύγματα των ελληνικών τραπεζών, υπήρχε σημαντική κινητικότητα στην κεφαλαιαγορά για νέους εκδότες με πλούσια περιθώρια στην Ευρώπη. Είναι αξιοσημείωτο ότι η χονδρική

χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών εκείνη την εποχή αποτελούσε κατά μέσο όρο το 12% του παθητικού τους, ενώ στις υπόλοιπες ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης το αντίστοιχο ποσοστό έφτανε στο 28% κατά μέσο όρο. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει την συγκρατημένη εξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από το εξωτερικό. Ωστόσο, αυτή η ψαλίδα άρχισε να κλείνει σταδιακά εξαιτίας της διοχέτευσης ρευστών διαθεσίμων τους σε πελατειακά δάνεια. Έτσι, οι ελληνικές τράπεζες υποχρεώθηκαν να συμπληρώσουν την βραχυχρόνια ρευστότητα λιανικής μορφής με μακροχρόνιο δανεισμό χονδρικής μορφής. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες προσπάθησαν να καλύψουν τα αυξανόμενα μεγέθη του ενεργητικού τους, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

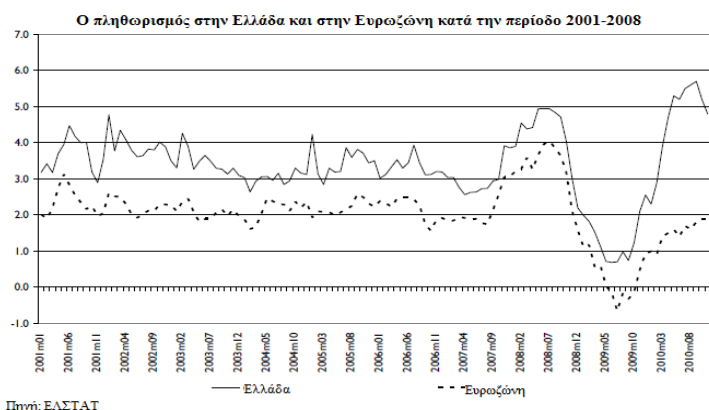

Καθώς παρουσιαζόταν μια εκρηκτική ανάπτυξη των διεθνών κεφαλαιαγορών, οι ελληνικές τράπεζες ήταν σε θέση να ενισχύσουν την παρουσία τους μέσω πιο μακροπρόθεσμων εκδόσεων και εναλλακτικών χαρακτηριστικών στις εκδόσεις τους (ποσά, επιτόκια) σε μία προσπάθεια τους να προσελκύσουν επενδυτές όπως αμοιβαία κεφάλαια, ασφαλιστικές εταιρείες, ταμεία και πελάτες private banking. Ωστόσο οι προσδοκίες των ελληνικών τραπεζών για αναβάθμιση της πιστοληπτικής αξιολόγησης τους σε συνδυασμό με τον ανταγωνισμό τους για πιο αποτελεσματική διαχείριση του κόστους δανεισμού, τις ωθούσε στην επιλογή βραχυπρόθεσμων διαρκειών δανεισμού, γεγονός το οποίο περιόριζε το περιθώριο σε μικρό ποσοστό. Η δυνατότητα των ελληνικών τραπεζών για μακροπρόθεσμο δανεισμό άνω των 5 ετών ήταν διαχρονικά περιορισμένη ακόμα και τις περιόδους που το κόστος ήταν χαμηλό, εξαιτίας του μεγέθους και του βάθους της ελληνικής κεφαλαιαγοράς.

❖ Η ελληνική οικονομική κρίση

Τον Ιανουάριο του 2001, η Ελλάδα έγινε το δωδέκατο μέλος της Ευρωζώνης. Το κίνητρο για την ένταξη της χώρας στην ζώνη ήταν η εκτίμηση ότι τα οφέλη θα υπερκάλυπταν τα κόστη. Μεταξύ των πλεονεκτημάτων της ένταξης στη ζώνη του ευρώ για μία χώρα με διαχρονικά υψηλό πληθωρισμό, όπως η Ελλάδα είναι ότι μειώνει τις πληθωριστικές προσδοκίες και ως συνέπεια αυτού τα επιτόκια. Επίσης, καταργεί τις διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ των χωρών-μελών, μειώνοντας έτσι τα ασφάλιστρα κινδύνου και τα ονομαστικά επιτόκια. Με το χαμηλότερο πληθωρισμό, οι οικονομικοί ορίζοντες επιμηκύνονται, δίνοντας ενθάρρυνση για δανειοληπτικές και δανειοδοτικές πράξεις μεγαλύτερης διάρκειας. Η επιμήκυνση αυτή σε συνδυασμό με την μείωση των επιτοκίων μπορεί να συμβάλλει στην τόνωση των ιδιωτικών επενδύσεων και την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης. Επιπλέον, οι μειώσεις στα ονομαστικά επιτόκια μπορεί να μειώσει το κόστος εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους και να βοηθήσει στην δημοσιονομική προσαρμογή καθώς επίσης και στην απελευθέρωση πόρων για άλλες χρήσεις.

Το απόλυτο επίπεδο των ονομαστικών επιτοκίων για την 10-χρονη πράξη κυμάνθηκε μεταξύ 3,5% και 4,5%, σε σύγκριση με το 5% και 6,5% που κυμαινόταν ένα χρόνο πριν την ένταξη στην Ευρωζώνη. Το περιβάλλον που είχε δημιουργηθεί με το χαμηλό επιτόκιο συνέβαλλε καθοριστικά στο υψηλό ρυθμό ανάπτυξης. Έτσι, κατά την περίοδο από το 2001 στο 2008, το πραγματικό ΑΕΠ αυξανόταν κατά 3,9% ετησίως και οφειλόταν κυρίως στις αυξημένες δαπάνες των νοικοκυριών, τις επενδύσεις από επιχειρήσεις αλλά και τις επενδύσεις σε κατοικίες. Αξιοσημείωτο είναι ότι η Ελλάδα είχε την δεύτερη θέση σε ρυθμό ανάπτυξης στην ζώνη του ευρώ. Επίσης, ο πληθωρισμός μετά την ένταξη του ευρώ και έως το 2008 ήταν κατά μέσο όρο κοντά στο 3,4%, ενώ πριν από αυτή έφτανε το 10%.

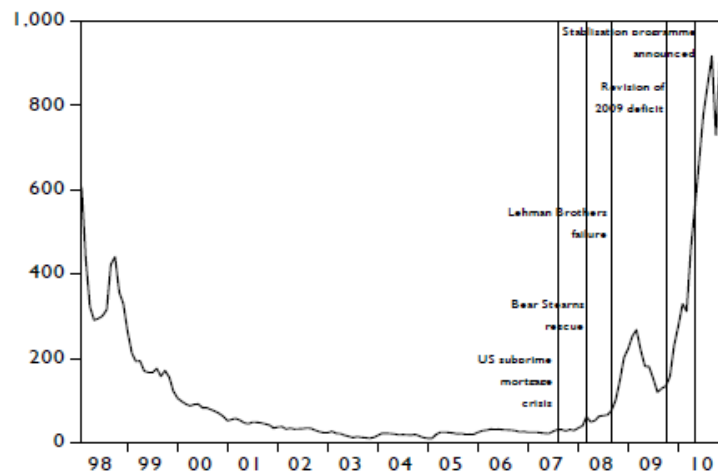
Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε τον Αύγουστο του 2007, εξαιτίας της κατάρρευσης στην αγορά στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ, αρχικά είχε μικρή επίδραση στις ελληνικές χρηματοπιστωτικές αγορές. Από τον Ιανουάριο μέχρι και τον Ιούλιο του 2007, τα 10χρονα spreads ήταν από 20 έως και 30 μονάδες βάσης και διατηρήθηκε σε αυτά τα επίπεδα μέχρι και τους πρώτους μήνες του 2008. Με την κατάρρευση και πώληση της Bear Stearns όμως τον Μάρτιο του 2008, διευρύνθηκε σε περίπου 60 μονάδες και παρέμεινε σε αυτά τα επίπεδα μέχρι και την κατάρρευση της Lehman Brothers τον Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου. Ωστόσο η κατάρρευση αυτή επέφερε αύξηση των επιπέδων, η οποία έφτασε τις 250 μονάδες κατά τους πρώτους μήνες του 2009, αλλά τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 2009 με αργούς ρυθμούς κυμάνθηκε πάλι στις 120 μονάδες.

Το φθινόπωρο του 2009, στην Ελλάδα ακολούθησε ένας διπλός κλονισμός, ο οποίος προκλήθηκε από τον συνδυασμό δύο εξελίξεων, οι οποίες διατάραξαν την σχετική ηρεμία των χρηματοπιστωτικών αγορών της χώρας. Πρώτον, η νεοεκλεγείσα κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι το έλλειμμα για το έτος 2009 έφτανε το 12,7% του ΑΕΠ, ποσοστό που ήταν διπλάσιο από αυτό της τάξεως του 6%, που προέβαλλε η προηγούμενη κυβέρνηση. Ωστόσο, ύστερα από κάποιες αναθεωρήσεις το ποσοστό αυτό του 12,7% έφτασε το 15,4% του ΑΕΠ. Δεύτερον, τον Νοέμβριο του 2009 η χώρα του Dubai ζήτησε από τους πιστωτές την 6μηνη αναστολή εξυπηρέτησης του χρέους της. Το γεγονός αυτό προκάλεσε μεγάλη αναταραχή σε όλες τις χρηματοπιστωτικές αγορές σε όλο τον κόσμο και οδήγησε στην απότομη αύξηση του κινδύνου.

Έτσι, εξαιτίας της ταχείας επιδείνωσης της δημοσιονομικής κατάστασης στην Ελλάδα, οι χρηματοοικονομικές αγορές καθώς επίσης και οι οργανισμοί αξιολόγησης έστρεψαν το ενδιαφέρον τους στην βιωσιμότητα των δημοσιονομικών και εξωτερικών ανισορροπιών της Ελλάδος. Η αντίληψη που υπήρχε κατά το παρελθόν ότι η ένταξη της χώρας στην ζώνη του ευρώ θα δημιουργούσε ένα αδιαπέραστο φράγμα ενάντια στον κίνδυνο, διαταράχθηκε ριζικά. Έτσι, κατέστη πια σαφές ότι η ένταξη στην Ευρωζώνη παρείχε προστασία από τον κίνδυνο της συναλλαγματικής ισοτιμίας, αλλά δεν μπορεί να παρέχει προστασία ενάντια στον πιστωτικό κίνδυνο. Αυτές οι δύο διαταραχές επέφεραν απότομη αύξηση των spreads, αύξηση η οποία συνεχίστηκε κατά την διάρκεια του 2010. Είναι αξιοσημείωτο ότι από τον Οκτώβρη του 2009 και σε

διάρκεια ενός έτους έφτασε περίπου 900 μονάδες βάσης, παρά την συμφωνία τον Μάιο του 2010 μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για προσαρμογή με δανεισμό ύψους 110 δισεκατομμυρίων ευρώ με διάρκεια 3 ετών. Για την οριστικοποίηση της συμφωνίας, η ελληνική κυβέρνηση δεσμεύτηκε να μειώσει το δημοσιονομικό έλλειμμα της στο 8,1% του ΑΕΠ το 2010 και σε λιγότερο από 3% το 2014. Πρέπει να επισημάνουμε επίσης ότι η διερεύνηση στα spreads συνέβη παρά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα είχε ξεκινήσει πρόγραμμα για αγορά κρατικών ομολόγων.

Ελληνικά Spreads: Αποδόσεις ελληνικών σε σχέση με τα 10χρονα Γερμανικά ομόλογα (basis points)

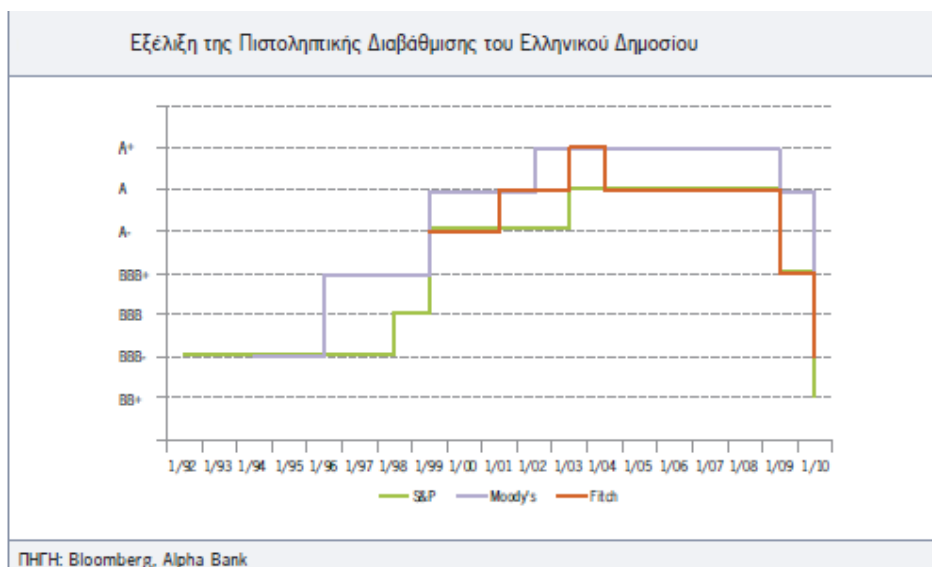

Source: ECB Statistical Data Warehouse

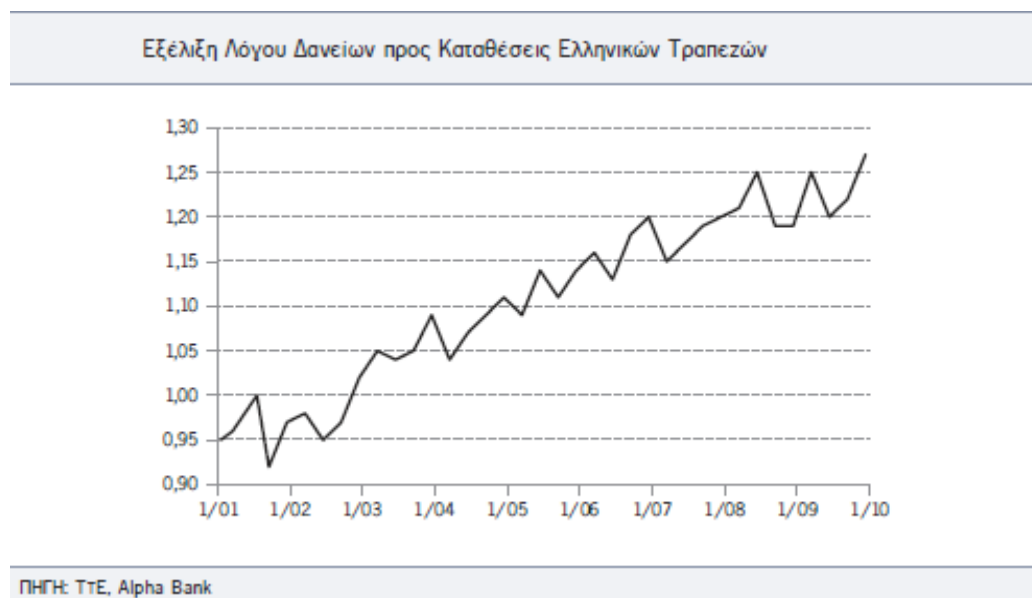
❖ Ελληνικό χρηματοπιστωτικό Σύστημα και οικονομική κρίση

Αποτελεί γεγονός ότι η ελληνική οικονομική κρίση είχε συνεπακόλουθες συνέπειες στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα ως κρίση εμπιστοσύνης και κατ' επέκταση στην χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας. Οι δραματικές μεταβολές στους ισολογισμούς των ελληνικών τραπεζών είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της ανάγκης για χρηματοδότηση τους από το εξωτερικό. Έτσι, η χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών αυξήθηκε από 4δισ € το 2008 σε 118δισ € το Σεπτέμβριο του 2011.

Στις αρχές του 2008, οι ελληνικές τράπεζες ξεκίνησαν προσπάθειες για να μπορέσουν να επιστρέψουν στις παραδοσιακές αγορές χρηματοδότησης. Ωστόσο, αυτό δεν ήταν εφικτό, καθώς η εμπιστοσύνη μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων βρισκόταν σε πολύ χαμηλά επίπεδα εξαιτίας της αβεβαιότητας για την ευρωστία τους μετά από τις επιπτώσεις των τοξικών προϊόντων. Η αγορά διατραπεζικών προϊόντων ήταν ανύπαρκτη και μονές βραχυχρόνιες πηγές χρηματοδότησης ήταν ο δανεισμός επί ενεχύρω (repos) και εμπορικά γραμμάτια (commercial paper). Τα repos παρείχαν ρευστότητα με περιθώρια περίπου 25 μονάδων βάσης άνω του Euribor για διαστήματα έως ενός έτους. Τα commercial papers απευθύνονταν σε θεσμικούς επενδυτές που είχαν ως αποκλειστικό κριτήριο επένδυσης την τήρηση επενδυτικής διαβάθμισης στην πιστοληπτική αξιολόγηση. Σε μεσοπρόθεσμο όμως ορίζοντα, οι ιδιωτικές τοποθετήσεις δεν πρόσφεραν την δυνατότητα να καλύψουν το χρηματοδοτικό κενό που υπήρχε και έτσι οι τράπεζες άρχισαν να στρέφονται σε εκδόσεις χρέους με την μορφή δανείων. Παρόλα αυτά κατά το πρώτο τρίμηνο του 2008, η Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα οι ελληνικές τράπεζες συνέχιζαν να απολαμβάνουν την στήριξη των οργανισμών πιστοληπτικής αξιολόγησης. Αυτή η σταθερότητα που ενέπνεαν οι εκθέσεις των οργανισμών αυτών, διατηρούσε το ενδιαφέρον των επενδυτών στην αγορά ελληνικών

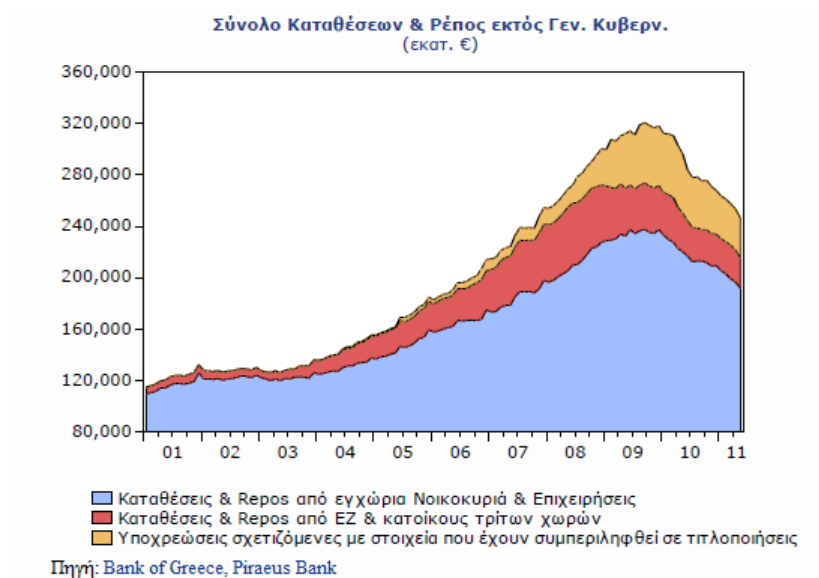

τραπεζικών ομολόγων. Όμως οι ελληνικές τράπεζες αντί να εκδώσουν μεσοπρόθεσμες ομολογίες, στηρίχθηκαν στα αποθέματα ρευστότητας τους από τα προηγούμενα έτη και κατέφευγαν όλο και σε μεγαλύτερο βαθμό σε βραχυπρόθεσμες λύσεις, όπως τα εμπορικά γραμμάτια και τα γeros. Οι ελληνικές τράπεζες ήταν αισιόδοξες ότι οι χρηματοπιστωτικές αγορές θα ανακτούσαν την ηρεμία τους και θα τους πρόσφεραν καλύτερους όρους δανεισμού. Καθώς ο λόγος δανείων προς καταθέσεις συνέχιζε να καθιστά επιτακτική ανάγκη την προσφυγή σε χονδρική χρηματοδότηση, η αισιοδοξία για θετικές εκθέσεις και αναβαθμίσεις των ελληνικών τραπεζών θα οδηγούσαν σε μείωση του κόστους πρόσβασης στις κεφαλαιαγορές.

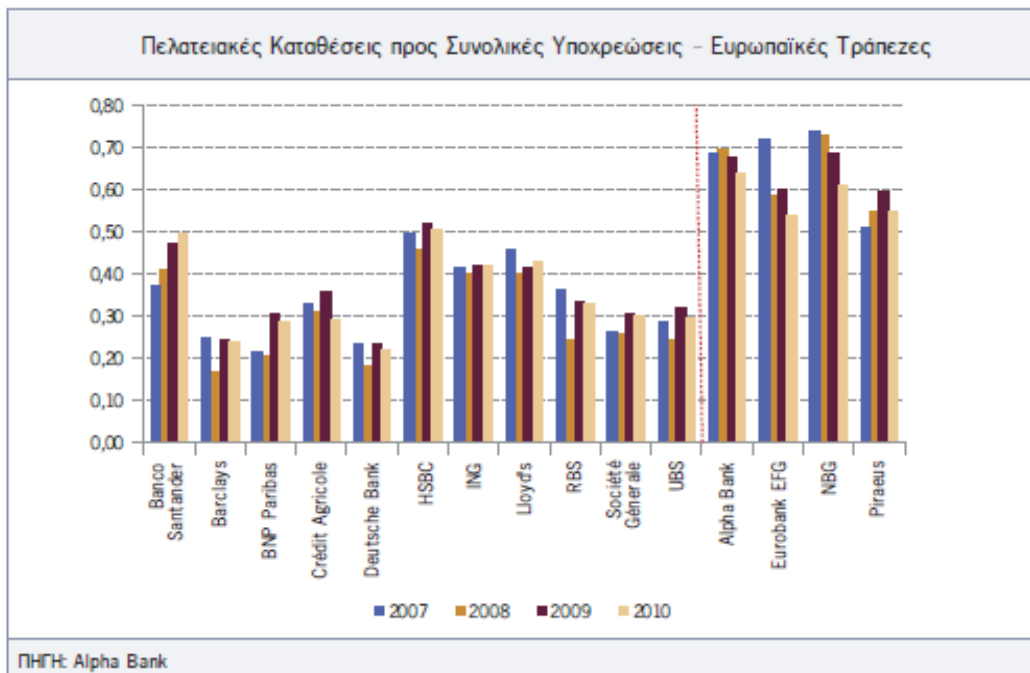
Τον Σεπτέμβριο του 2008, η πτώχευση της Lehman Brothers οδήγησε σε ανατροπή όλων των δεδομένων στις χρηματοπιστωτικές αγορές και αποτέλεσε κρίσιμη καμπή για την παγκόσμια οικονομία. Το γεγονός αυτό οδηγεί τις εποπτικές αρχές στην λήψη μέτρων. Έτσι, στις διατραπεζικές αγορές τα επιτόκια ενσωματώνουν τον πιστωτικό κίνδυνο του αντισυμβαλλόμενου ακαριαία, δημιουργώντας απόκλιση από το αναφερόμενο επιτόκιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Γι' αυτό το λόγο, σταδιακά η διατραπεζική αγορά καθίσταται ανενεργή και η έκδοση ομολόγων αναβάλλεται.

Οι ελληνικές τράπεζες αρχίζουν να αντιλαμβάνονται ότι απαιτείται συνολική επαναφορά στις παραδοσιακές αρχές χρηματοδότησης. Έτσι, η χρηματοδότηση βασίζεται στις πελατειακές καταθέσεις, οι οποίες πρέπει πια να καλύπτουν το 100% του ενεργητικού τους και η χονδρική χρηματοδότηση αποτελεί είδος υπ' εξαφάνιση. Παράλληλα, οι εποπτικές αρχές απαιτούν από τις τράπεζες την ενίσχυση του δείκτη της ρευστότητας τους και την απεξάρτηση των παθητικών τους από την χονδρική χρηματοδότηση. Παράλληλα, οι οίκοι αξιολόγησης υποβαθμίζουν τις τράπεζες και εξαιτίας των εξελίξεων οι επενδυτές- καταθέτες χάνουν κάθε εμπιστοσύνη προς το τραπεζικό σύστημα. Έτσι, οι ελληνικές τράπεζες άρχισαν προσπάθειες για την προστασία των καταθέσεων τους μέσω σημαντικής αύξησης των περιθωρίων τους. Όμως η ανάγκη για την διασφάλιση των πελατειακών σχέσεων ήταν ένα πρόβλημα που υπήρχε σε όλη την Ευρώπη και όχι μόνο στην Ελλάδα. Αρχικά, η πρώτη προσπάθεια που έγινε προς την επίλυση αυτού του προβλήματος ήταν μέσω των κρατικών εγγυήσεων ορισμένου ποσού ανά καταθέτη, έτσι ώστε να αποφευχθεί η μαζική φυγή καταθέσεων από το τραπεζικό σύστημα. Έπειτα, θεσπίστηκαν προγράμματα στήριξης των οικονομιών και ενίσχυσης της ρευστότητας των τραπεζών από τις κυβερνήσεις, τα οποία παίρνουν την μορφή κρατικών εγγυήσεων προς τις τράπεζες σε επίπεδο κεφαλαίων και χρηματοδότησης.

Οι ελληνικές τράπεζες εντατικοποιούν τις προσπάθειες τους για προσέλκυση καταθέσεων, ώστε να χρηματοδοτήσουν τις εργασίες τους. Ταυτοχρόνως, για την προσκόμιση ως ενέχυρα από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) επιταχύνουν

και διευρύνουν τις τιτλοποιήσεις στοιχείων του ενεργητικού τους. Επίσης, παγώνουν τυχόν επενδυτικά και αναπτυξιακά προγράμματα. Εξαιτίας της χαμηλής πιστωτικής αξιολόγησης των ελληνικών τραπεζών και παρά τις εγγυήσεις του κράτους, οι αγορές είναι αφιλόξενες για τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα. Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2009, το ογκώδες και ύψιστης σημασίας πρόγραμμα δανεισμού του ελληνικού δημοσίου και κατ' επέκταση των ελληνικών τραπεζών, δεν τους έδινε την δυνατότητα να αναζητήσουν χρηματοδότηση από το εξωτερικό. Έτσι, η μοναδική πηγή χονδρικής χρηματοδότησης ήταν η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η οποία είναι ο μοναδικός παροχής ρευστότητας ανεξαρτήτως πιστωτικού ιδρύματος στο ευρώ-σύστημα, αλλά αυτή πρόσφερε βραχυπρόθεσμη ρευστότητα. Συνεπώς, οι ελληνικές τράπεζες που είχαν χαμηλή πιστοληπτική διαβάθμιση ωφελούνταν πολύ και αυτό αποτελούσε αντικίνητρο για την αναζήτηση άλλων πηγών χρηματοδότησης.

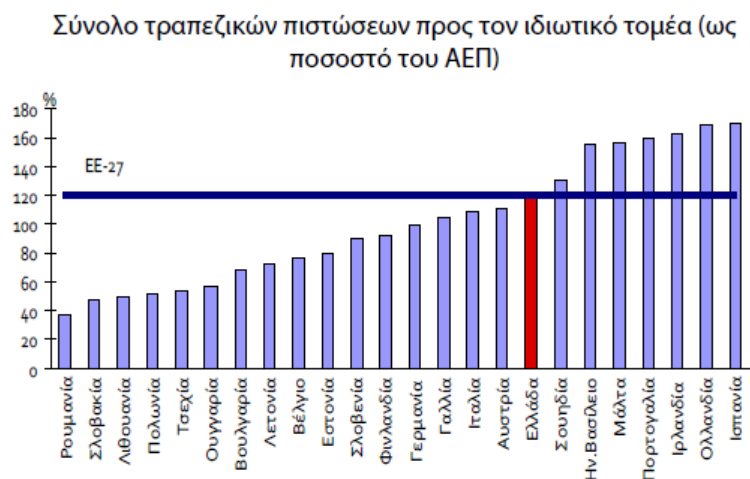
Στο τέλος του 2009, οι ελληνικές τράπεζες σχεδόν όλες στο σύνολο τους επιχειρούν την έξοδο τους από τις αγορές. Οι λόγοι που τις οδήγησαν σε αυτή την κίνηση ήταν οι επιπτώσεις από τη μακροχρόνια αποχή τους από τις κεφαλαιαγορές και οι θετικές συνθήκες που διαμορφώθηκαν από τις επαναγορές ομολογιών είτε από κεντρικές τράπεζες είτε από εκδότες τράπεζες. Αξίζει να αναφερθεί ότι αυτές οι εξελίξεις συνέπεσαν με την ολοκλήρωση της πρώτης φάσης του δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου. Παρά την μακροχρόνια απουσία των ελληνικών τραπεζών και

συμβιβαζόμενες στα αυξημένα περιθώρια δανεισμού καταφέρνουν να προωθήσουν ομόλογα χωρίς εγγύηση ύψους 4,8 δις ευρώ. Οι εκδόσεις αυτές αναζωπυρώνουν το ενδιαφέρον των τραπεζών για ελληνικά ομόλογα από έλληνες εκδότες. Θετικό κλίμα δημιουργήθηκε από την ικανοποιητική πορεία των ομολόγων αυτών στην δευτερογενή αγορά, εξέλιξη που επιτρέπει τη σταδιακή μείωση των περιθωρίων και συγκράτηση του δανεισμού από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Αξιοσημείωτο και αρνητικό στοιχείο της έκδοσης αυτής αποτέλεσε η μικρή συμμετοχή από το εξωτερικό. Στη συνέχεια, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ξεκινάει προσπάθειες για αναζωπύρωση της διατραπεζικής αγοράς.

Έτσι, στα τέλη του 2009 εγκαινιάζει μία περίοδο γενναιόδωρης παροχής ρευστότητας έως και ενός έτους και στην προσπάθεια της να διευκολύνει το δανεισμό των τραπεζών χαλαρώνει τα κριτήρια καταλληλότητας των ενεχύρων. Επομένως, οι ελληνικές τράπεζες ευνοούνται αρκετά απ' αυτές τις εξελίξεις παρά την χαμηλή πιστοληπτική διαβάθμιση που είχαν σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές τράπεζες. Κάτω από αυτές τις συνθήκες και με δεδομένη την αντικατάσταση της χονδρικής χρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, παρατηρείται η εξομάλυνση της εγχώριας ελληνικής αγοράς και οι καταθέτες σταδιακά αρκούνται σε ορθολογικές αποδόσεις. Στις αρχές του 2010 όμως η εξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από την ΕΚΤ ξεπερνά τα επιτρεπτά όρια σε σχέση με το μέγεθος τους. Ταυτόχρονα, η ελληνική οικονομία εισέρχεται σε περιπέτειες μετά την αποκάλυψη του τεράστιου δημοσιονομικού προβλήματος που συμπαρασύρει και το τραπεζικό σύστημα.

Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι οι ελληνικές τράπεζες απέφυγαν τον δανεισμό σε μεγάλο βαθμό των νοικοκυριών και των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Πιο αναλυτικά, ο δανεισμός του ιδιωτικού τομέα από τις ελληνικές τράπεζες δεν υπέρβαινε τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό μέσο όρο. Έτσι, το σύνολο δανεισμού με μορφή καταναλωτικών δανείων ανέρχεται στο 13% επί του συνόλου των χορηγηθέντων δανείων στον ιδιωτικό τομέα και το σύνολο του δανεισμού προς εγχώριες επιχειρήσεις και νοικοκυριά ανέρχεται στο 123% του ΑΕΠ, το οποίο είναι πολύ κοντά στο ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Πηγή: EKT, Eurobank EFG Research

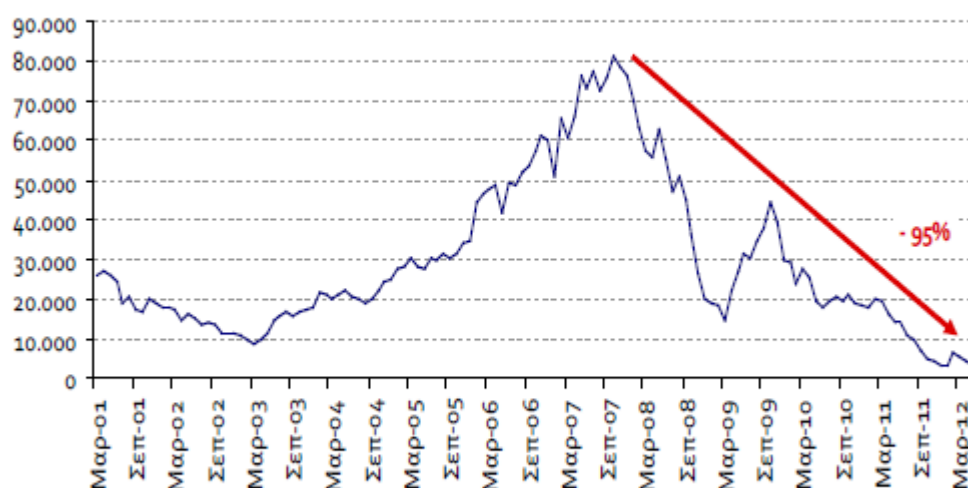
Το 2010 οι ελληνικές τράπεζες συνέβαλλαν καθοριστικά στην αντιμετώπιση της κρίσης ρευστότητας του Ελληνικού Δημοσίου. Αφού το ενδιαφέρον από ενδιαφέρον από άλλους επενδυτές ήταν ανύπαρκτο και αυτό θα δημιουργούσε έλλειψη ρευστότητας, η οποία θα έθετε σε κίνδυνο την εύρυθμη λειτουργία του δημόσιου τομέα εν συνεχεία της οικονομίας και κατ' επέκταση του τραπεζικού συστήματος. Συνεπώς, οι ελληνικές τράπεζες απορρόφησαν σχεδόν πλήρως όλες τις εκδόσεις εντόκων γραμματίων του ελληνικού δημοσίου. Οι εποπτικές αρχές θεωρούν τα κρατικά ομόλογα ως επενδύσεις μηδενικού κινδύνου και υψηλής ρευστότητας στις αγορές. Αξίζει να αναφερθεί ότι ακόμα και στην επιδείνωση της οικονομικής κρίσης το 10-12% των χαρτοφυλακίων των τραπεζών αποτελούνταν από τίτλους του Δημοσίου. Ωστόσο, αυτό δεν παρουσιάζεται μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Για παράδειγμα, στην Ιταλία το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται στο 11%, στην Πορτογαλία στο 6% και στην Ισπανία το 10%.

Ακόμη, οι ελληνικές τράπεζες συμμετείχαν στο εθελοντικό πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων. Η συμμετοχή τους σε αυτό ανήλθε σε ποσό 50δισ ευρώ μέσω ομολόγων και

ομολογιακών δανείων, δηλαδή το 25% της συνολικής περιμέτρου του συνολικού προγράμματος. Η συμμετοχή τους αυτή έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην επίτευξη του PSI και μάλιστα στο υψηλό τελικό ποσοστό συμμετοχής που ανήλθε στο 96,6%. Ακόμη, οι ελληνικές τράπεζες παρείχαν τις απαραίτητες εγγυήσεις στην Δημοκρατία της Φιλανδίας για την συμμετοχή της στο δεύτερο χρηματοδοτικό πακέτο προς την Ελλάδα, το οποίο αποτελούσε προϋπόθεση για την ομαλή διεξαγωγή του PSI.

Η συνολική αξία των τραπεζικών μετοχών στο χρηματιστήριο Αθηνών από το 2007 έως και σήμερα έχει παρουσιάσει ραγδαία μείωση, η οποία φτάνει το 95%. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κατά ένα μεγάλο μέρος στις τοποθετήσεις των ελληνικών τραπεζών σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου, οι οποίες ήταν ασύμφορες για τους μετόχους των τραπεζών αλλά και για τις τράπεζες, λόγω της δημοσιονομικής κρίσης και του PSI. Αξιοσημείωτο είναι ότι η χρηματιστηριακή αξία του τραπεζικού κλάδου ανέρχεται στα 80 δις ευρώ, ενώ σήμερα είναι μικρότερη από 3,5 δις ευρώ.

Συνολική αξία τραπεζικών μετοχών στο ελληνικό χρηματιστήριο
(σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: Bloomberg, Eurobank EFG Research

❖ *Μέτρα και πολιτικές που εφαρμόστηκαν για την αντιμετώπιση της χρηματοπιστωτικής κρίσης*

Το τέταρτο τρίμηνο του 2008, η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση άρχισε να επιδεινώνεται με γοργούς ρυθμούς. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε τις κυβερνήσεις των περισσότερων ευρωπαϊκών κρατών να χορηγήσουν μεγάλα χρηματικά πακέτα έτσι ώστε να ενισχυθούν τα τραπεζικά συστήματα. Στο πλαίσιο αυτό, στις ελληνικές τράπεζες διατέθηκαν 28 δις ευρώ, ποσό που αποτελεί το μικρότερο πακέτο ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σύγκριση με αυτά που εξέλαβαν οι τράπεζες στα υπόλοιπα κράτη της ζώνης του ευρώ. Το πακέτο αυτό κατανεμήθηκε ως εξής: 5δις ευρώ σε προνομιούχες μετοχές, 8 δις ευρώ σε ειδικά ομόλογα έναντι εξασφάλισης ενήμερων δανείων ως ενέχυρο και 15δις ευρώ ως εγγυήσεις για έκδοση τραπεζικών ομολόγων. Το πρώτο αυτό πακέτο προς τις ελληνικές τράπεζες αποτελούσε μόλις το 12% του ΑΕΠ, ενώ την ίδια στιγμή το αντίστοιχο ποσοστό στο Βέλγιο έφτανε περίπου το 80%, στην Ολλανδία το 52% και στην Ιρλανδία το 265%. Όπως είναι λογικό αυτό είχε σημαντικές επιπτώσεις στην ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών. Οι αλληπάλληλες υποβαθμίσεις από τους οίκους αξιολόγησης του Ελληνικού Δημοσίου και κατ' επέκταση των ελληνικών τραπεζών είχαν ως συνέπειες στα τέλη του 2009 τον αποκλεισμό τους από τις διεθνείς χρηματαγορές, την σημαντική φυγή των καταθέσεων τους και την σημαντική μείωση της αξίας των αποδεκτών ενεχύρων. Έτσι, υπήρχε η ανάγκη για την λήψη και άλλων μέτρων για την ενίσχυση της ρευστότητας στις τράπεζες.

Εν συνεχεία, ακολούθησαν άλλα τρία πακέτα εγγυήσεων σε εκδόσεις τραπεζικών ομολόγων. Το συνολικό ύψος τους ανέρχεται σε 98 δις ευρώ. Επιπλέον, η τράπεζα της Ελλάδος έχει λάβει επιπρόσθετες εγγυήσεις για τα ποσά που αντλούνται από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα μέσω του Έκτακτου Μηχανισμού Ρευστότητας (ELA). Με τις εγγυήσεις αυτές επιτυγχάνεται μεγαλύτερη διασφάλιση των δανείων, καθώς για την άντληση της απαιτούμενης ρευστότητας οι τράπεζες έχουν εκχωρήσει ενήμερα υγιή δάνεια πελατών τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα επιτυχίας των εγγυήσεων αυτών είναι ότι κατά το μήνα Μάρτιο του 2012, η ρευστότητα που έχει αντληθεί από τις ελληνικές τράπεζες μέσω του ELA ανέρχεται περίπου σε 46 δις ευρώ.

Όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από τα παραπάνω, το συνολικό ύψος των προγραμμάτων ενίσχυσης ρευστότητας από το Δημόσιο στις ελληνικές τράπεζες φτάνει τα 145 δις ευρώ περίπου, εκ των οποίων το μεγαλύτερο μέρος αφορά εγγυήσεις.

Αξιοσημείωτο είναι ότι οι εγγυήσεις αυτές δεν απαιτούν την καταβολή χρημάτων από το Δημόσιο στις τράπεζες, έτσι ώστε να επιβαρύνεται ο κρατικός προϋπολογισμός και κατ' επέκταση οι Έλληνες φορολογούμενοι. Αντιθέτως, οι ελληνικές τράπεζες οφείλουν να καταβάλλουν στο Δημόσιο πάνω από 1 δις ευρώ ετησίως. Ωστόσο, τα παραπάνω μέτρα δεν μπόρεσαν να αποτρέψουν την κατάρρευση της χρηματιστηριακής αξίας των τραπεζών και τις απώλειες των μετόχων τους όπως αναφέρθηκε και πρωτίτερα. Επίσης, τα μέτρα ρευστότητας δεν επέτρεψαν μια δραστική μείωση των δανείων για να καλυφθεί η απώλεια των καταθέσεων. Αυτό θα μπορούσε να εντείνει σε σημαντικό βαθμό την οικονομική ύφεση.

Εκτός από τις κρατικές εγγυήσεις που έλαβαν οι ελληνικές τράπεζες χρησιμοποιώντας και στοιχεία του ενεργητικού τους άντλησαν συνολική χρηματοδότηση από το Ευρώ-σύστημα ύψους 125 δις ευρώ. Πρέπει να αναφερθεί ότι Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα χορηγεί ένα μόνο ποσοστό σε ρευστό για κάθε ένα ευρώ ενεχύρου ή εγγύησης που λαμβάνει. Η ρευστότητα αυτή που αντλήθηκε χρησιμοποιήθηκε για την εκροή τραπεζικών καταθέσεων, την αγορά ομολόγων και εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου, την αποπληρωμή δανειακών υποχρεώσεων εξωτερικού και διατήρηση του χαρτοφυλακίου δανείων προς επιχειρήσεις και νοικοκυριά.

Στα τέλη του 2009, εξαιτίας της μεγάλης κρίσης χρέους της Ελλάδας υπήρξε μεγάλη εκροή καταθέσεων από ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Η εκροή αυτή των καταθέσεων έφτασε στο 30% για νοικοκυριά και εγχώριες επιχειρήσεις. Οι λόγοι που οδήγησαν σ' αυτό ήταν η μειωμένη αγοραστική δύναμη τους σε συνδυασμό με την μείωση των εισοδημάτων όπως επίσης και η αύξηση των φόβων για άτακτη χρεοκοπία της χώρας. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, το γεγονός αυτό οδήγησε τις ελληνικές τράπεζες να αυξήσουν την εξάρτηση τους στο Ευρώ-σύστημα. Όμως, οι τράπεζες σε μια προσπάθεια τους να αποτρέψουν την επιδείνωση της ύφεσης, διατήρησαν τα επίπεδα δανεισμού των νοικοκυριών και επιχειρήσεων στα ίδια επίπεδα με το 2009. Τα παραπάνω αποτελούν αποδείξεις ότι στο ελληνικό τραπεζικό κλάδο δεν υπήρχε πλεόνασμα ρευστότητας. Αντιθέτως, υπήρχε σημαντική στενότητα και αυτό οδήγησε σε ανόδους των επιτοκίων καταθέσεων και χορηγήσεων. Αυτό με την σειρά του οδήγησε σε δραματική υστέρηση χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας.

Το πρώτο εξάμηνο του 2010, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) προέβησαν στην ανάληψη πρωτοβουλιών και στην λήψη μέτρων με σκοπό την στήριξη της Ελλάδος στην αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης αλλά και γενικότερα στην διασφάλιση της σταθερότητας γύρω από την ζώνη του ευρώ. Η δημοσιονομική κρίση στην Ελλάδα επιδείνωσε δραματικά τους όρους δανεισμού και ο κίνδυνος επέκτασης της κρίσης χρέους και σε άλλες χώρες της Ευρωζώνης ήταν εμφανής. Έτσι, λήφθηκε η απόφαση για την δημιουργία μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας και η συνεργασία της με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, από το οποίο η Ελλάδα θα λάμβανε δανεισμό. Ο μηχανισμός στήριξης περιλαμβάνει εκτός των άλλων και πολιτικές για το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Στις αρχές Μαΐου 2010, αποφασίστηκε η παροχή χρηματοδότησης στην Ελλάδα ύψους 110 δις ευρώ από τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης και το ΔΝΤ. Μέσω του Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής, όπως ονομάστηκε, η ελληνική κυβέρνηση και η τράπεζα της Ελλάδος θέτουν σε εφαρμογή ένα νέο δίκτυ ασφαλείας στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό τομέα. Στόχος του νέου αυτού δικτύ είναι η διασφάλιση υγιούς κεφαλαιακής βάσης για τις τράπεζες, η οποία θα βοηθήσει στην βελτίωση των συνθηκών και έτσι να στηριχθεί η συνολική οικονομία. Ακόμη, προβλέπεται η ίδρυση ενός πλήρως ανεξάρτητου Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, του οποίου πρωταρχικός στόχος είναι η διασφάλιση της φερεγγυότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα και να παρέχει κεφάλαιο στις τράπεζες όταν αυτό είναι απαραίτητο.

Η Τράπεζα της Ελλάδος στο πλαίσιο των εποπτικών της αρμοδιοτήτων της, αξιολογεί τακτικά την ανθεκτικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος μέσω της διενέργειας ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (crash tests). Τον Ιούλιο του 2010, μετά από εντολή του Συμβουλίου Οικονομίας και Οικονομικών της Ευρωπαϊκής (ECOFIN), η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (CEBS) σε συνεργασία με την ΕΚΤ, τις επιμέρους εθνικές εποπτικές αρχές και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή διεξήγαγε άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Στόχος αυτής της άσκησης ήταν να αξιολογηθεί η ανθεκτικότητα του τραπεζικού κλάδου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η ικανότητα των τραπεζών σε ευρωπαϊκά κράτη να απορροφήσουν κραδασμούς σχετικά με τον πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο αγοράς

και τον κίνδυνο χρέους της εκάστοτε χώρας. Μεταξύ των 91 τραπεζικών ομίλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήταν και οι έξι μεγαλύτεροι τραπεζικοί όμιλοι της Ελλάδος. Αυτοί περιλαμβάνουν την Εθνική Τράπεζα, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, την Τράπεζα Πειραιώς, την EFG Eurobank, την Alpha Bank και ATE bank, οι οποίοι αποτελούν το 90% του ενεργητικού του τραπεζικού συστήματος της χώρας. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της άσκησης, οι πέντε από τους έξι ελληνικούς τραπεζικούς ομίλους υπέρβαιναν το όριο του 6% του Δείκτη Βασικών κεφαλαίων (Tier 1 ratio), εξαίρεση αποτελούσε η ATE bank. Το όριο αυτό της άσκησης δεν πρέπει να εκκληθεί ούτε ως εποπτικό ελάχιστο ούτε ως εξατομικευμένος δείκτης που αντανάκλα το προφίλ κινδύνου κάθε ιδρύματος. Επίσης, σύμφωνα με το Μνημόνιο, η Τράπεζα της Ελλάδος οφείλει να εντείνει την εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και να αυξήσει τους πόρους για αυτήν. Ακόμη, η Τράπεζα της Ελλάδος οφείλει να διατηρήσει στενή συνεργασία με τις εποπτικές αρχές των χωρών προέλευσης και υποδοχής σύμφωνα με το ευρωπαϊκό πλαίσιο για τη διασυνοριακή εποπτεία. Αξίζει να σημειωθεί ότι εξαιτίας του φόβου για τον κίνδυνο μετάδοσης της κρίσης από την Ελλάδα στις χρηματοπιστωτικές αγορές, το Συμβούλιο και τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης αποφάσισαν τη λήψη ολοκληρωμένης δέσμης μέτρων.

Μερικούς μήνες αργότερα, το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) αποφάσισε την αναστολή μέχρι νεωτέρας της εφαρμογής του ελάχιστου ορίου πιστοληπτικής διαβάθμισης που απαιτείται για την καταλληλότητα των ασφαλειών στο πλαίσιο των πιστοδοτικών πράξεων του Ευρώ-συστήματος σχετικά με τα εμπορεύσιμα χρεόγραφα που εκδίδει ή εγγυάται η ελληνική κυβέρνηση. Η απόφαση της αυτή ήταν αποτέλεσμα της θετικής αξιολόγησης του προγράμματος δημοσιονομικής και οικονομικής προσαρμογής στην Ελλάδα αλλά και της δέσμευσης της ελληνικής κυβέρνησης για πλήρη εφαρμογή του. Πρέπει να επισημανθεί ότι η απόφαση αυτή θα συνεισφέρει σημαντικά στην σταθερότητα του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η σταθερότητα αυτή θα επιτευχθεί από την διασφάλιση των πηγών χρηματοδότησης και ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών, που προσφέρονται από την αναστολή του ελάχιστου ορίου πιστοληπτικής διαβάθμισης για τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου.

Τον Ιούλιο του 2011, τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ ήρθαν σε συμφωνία για ένα ολοκληρωμένο σχέδιο παροχής οικονομικής ενίσχυσης της Ελλάδας. Το σχέδιο αυτό περιελάμβανε την εθελοντική συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα σε ένα πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου, καθώς και σε ένα πρόγραμμα επαναγοράς του χρέους (Συμμετοχή ιδιωτικού τομέα- PSI). Το πρόγραμμα αυτό ανταλλαγής δεν εφαρμόστηκε και οι αρχές της Ευρωπαϊκής αρχές διαμόρφωσαν ένα νέο πακέτο στήριξης για την ελληνική χώρα, που θα είχε ως κυρίαρχο στόχο την ενίσχυση της βιωσιμότητας του χρέους. Έτσι, στην Ευρωπαϊκή Σύνοδο Κορυφής τον Οκτώβρη του 2011, οι αρχηγοί των χωρών μελών συμφώνησαν σε μια σειρά μέτρων. Στην σειρά αυτή των μέτρων, περιλαμβάνονταν και το νέο PSI, όπου συμπεριλαμβανόταν η εθελοντική ανταλλαγή του χρέους που κατέχουν οι επενδυτές του ιδιωτικού τομέα με μείωση 50% της ονομαστικής αξίας. Το Φεβρουάριο του 2012, οι υπουργοί οικονομικών των κρατών μελών οριστικοποίησαν το δεύτερο πρόγραμμα στήριξης για την Ελλάδα, που περιλαμβάνει παροχή χρηματοοικονομικής στήριξης στο Δημόσιο τομέα και συμφωνία με τους ιδιώτες επενδυτές για ανταλλαγή χρεωστικών τίτλων διαγράφοντας το 53,5% της ονομαστικής αξίας του Ελληνικού χρέους. Το νέο αυτό πρόγραμμα είχε ως βασικό στόχο την μείωση του λόγου δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ κάτω από το 120% το 2020 και περιλαμβάνει:

- Πρόγραμμα εθελοντικής ανταλλαγής χρέους σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα σχετικά με ομόλογα ονομαστικής αξίας 206δισ ευρώ με στόχο την διαγραφή χρέους ύψους 110 δισ ευρώ και σε σημαντική μείωση των ονομαστικών επιτοκίων
- Απόδοση των κερδών της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και των Κεντρικών Τραπεζών της ευρωζώνης από τα ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου που κατέχουν στα χαρτοφυλάκια τους, έτσι ώστε να μειωθεί το Δημόσιο χρέος.
- Μείωση κατά 150 μονάδων βάσης στο επιτόκιο αρχικού δανεισμού από Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.
- Νέα χρηματοδότηση συνολικού ύψους 128 δισ ευρώ από το Δημόσιο τομέα.
- Νομοθέτηση και εφαρμογή μιας σειράς από δημοσιονομικές και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που οφείλουν να πραγματοποιηθούν για την χορήγηση της πρώτης δόσης του νέου δανειακού προγράμματος.

Η νέα δανειακή σύμβαση που υπέγραψε η Ελλάδα με τους ευρωπαϊούς εταίρους και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προέβλεπε ακόμη σημαντική χρηματοδότηση για την ανακεφαλαιοποίηση των βιώσιμων ελληνικών τραπεζών μετά το PSI. Λόγω της συμμετοχής των τραπεζών στο PSI και της αποτίμησης των νέων ομολόγων του Δημοσίου βάσει της τρέχουσας αξίας τους, οι ελληνικές τράπεζες κατέγραψαν απώλειες της τάξεως των 37δισ ευρώ. Αντιθέτως, το Δημόσιο ωφελήθηκε σημαντικά παρά τις απώλειες αυτές, καθώς μειώθηκε το δημόσιο χρέος. Γίνεται φανερό ότι η ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών θα έχει ως στόχο την κάλυψη των ζημιών τους. Έτσι, ο βασικός στόχος του προγράμματος ανακεφαλαιοποίησης είναι να επιτρέψει στις βιώσιμες ελληνικές τράπεζες να επανακτήσουν ισχυρούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας. Παρά τις ζημιές του κουρέματος των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου και οι επιπτώσεις του PSI, το μεγαλύτερο μέρος των ελληνικών τραπεζών διατηρεί την κερδοφορία τους έστω και οριακά όπως επίσης και ικανοποιητικούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας.

Η χρηματοδότηση των βιώσιμων ελληνικών τραπεζών από το πρόγραμμα ανακεφαλαιοποίησης θα πραγματοποιηθεί σε δύο φάσεις. Η πρώτη φάση του προγράμματος ανακεφαλαίωσης προβλέπει χρηματοδότηση ύψους 25δισ ευρώ και έχει κατατεθεί στο Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, με την μορφή βραχυπρόθεσμων ομολόγων του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Στήριξης (EFSF). Το μεγαλύτερο μέρος της δόσης αυτής (ύψους 18 δισ ευρώ) μοιράστηκε πρόσφατα τις τέσσερις μεγαλύτερες τράπεζες. Η δεύτερη φάση του προγράμματος προβλέπεται να πραγματοποιηθεί έως το τέλος Ιουνίου του 2012. Στη φάση αυτή, η δεύτερη δόση προς τις ελληνικές τράπεζες θα ανέρχεται στα 23,5 δισ ευρώ και θα κατατεθεί και πάλι στο Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

❖ *Εμπορικές τράπεζες*

Γενικά Στοιχεία

Οι δυσμενείς δημοσιονομικές και μακροοικονομικές συνθήκες που επικρατούσαν στην Ελλάδα τα τελευταία δύο χρόνια αποτελούσαν πηγές των προβλημάτων που αντιμετώπισαν οι ελληνικές τράπεζες. Οι συνθήκες αυτές αρχικά επηρέασαν σημαντικά την ικανότητα των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων να αποπληρώσουν τα δάνεια τους, αυτό οδήγησε στην ραγδαία αύξηση των δανείων σε καθυστέρηση. Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, η αβεβαιότητα και ο φόβος που επικράτησε για την ελληνική οικονομία οδήγησε σε δραματική μείωση των τραπεζικών καταθέσεων. Ακόμη, η μείωση της πιστοληπτικής ικανότητας του τραπεζικού κλάδου συνολικά και κατ' επέκταση των προϊόντων που χρησιμοποιούσαν για χρηματοδότηση από το Ευρώ- σύστημα. Κάτω από αυτές τις αντίξοες συνθήκες ο τραπεζικός τομέας παρουσίασε ζημιές τόσο σε ατομικό όσο και σε ενοποιημένο επίπεδο.

Η ρευστότητα των τραπεζών δέχτηκε σημαντικές πιέσεις. Ωστόσο, τα έκτατα μέτρα χρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα καθώς και με έμμεσο τρόπο ο μηχανισμός στήριξης από τα κράτη μέλη της Ευρώ ζώνης και το ΔΝΤ. Αξιοσημείωτο είναι ότι το τραπεζικό σύστημα κατάφερε να διατηρήσει αλλά και να αυξήσει την κεφαλαιακή βάση. Από τα τέλη του 2009, οι συνεχόμενες υποβαθμίσεις στην πιστοληπτική ικανότητα του Ελληνικού Δημοσίου συμπαρέσυραν και τις ελληνικές τράπεζες και αυτό κατέστησε αδύνατη την συμμετοχή τους στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου και συνέπεια αυτού ήταν η δυσχέρεια στην αναχρηματοδότηση των τραπεζών και κατ' επέκταση η μείωση της δυνατότητας χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας.

Το τραπεζικό σύστημα επίσης αντιμετώπισε και άλλες πιέσεις εξαιτίας της αύξησης του πιστωτικού κινδύνου για τις τράπεζες. Οι αντίξοες συνθήκες που επικρατούσαν στο μακροοικονομικό περιβάλλον της χώρας οδήγησαν στην δραματική επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών και αυτό είχε ως συνέπεια την αύξηση του λόγου των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων στην Ελλάδα. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, σημαντικά θετικό στοιχείο αποτελεί η αύξηση του ποσοστού κάλυψης των δανείων σε καθυστέρηση από

προβλέψεις. Επιπλέον, όπως ήταν φυσικό οι αντίξοες συνθήκες στο μακροοικονομικό περιβάλλον δεν θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστη την αποδοτικότητα των τραπεζών. Έτσι, κατά την διάρκεια του 2010 οι ελληνικές τράπεζες καταγράφουν ζημιές τόσο σε τραπεζική βάση όσο και σε ενοποιημένη βάση. Οι ζημιές αυτές είναι απόρροια τόσο της μείωσης των λειτουργικών εσόδων όσο και των αυξημένων προβλέψεων για το πιστωτικό κίνδυνο. Οι μειώσεις που σημειώθηκαν στα λειτουργικά έξοδα δεν κατάφεραν να αντισταθμίσουν την μείωση στα λειτουργικά έσοδα. Επιπροσθέτως, οι αυξημένες προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο συνέβαλαν στην δημιουργία αρνητικού οικονομικού αποτελέσματος των τραπεζών και των ομίλων τους, καθώς επίσης και σε αρνητικές τιμές των τιμών αποδοτικότητας. Αντιθέτως, λόγω της αύξησης των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων και της μικρής μείωσης του σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικού υπήρξε αύξηση της κεφαλαιακής

Αποτελέσματα χρήσεως ελληνικών εμπορικών τραπεζών και ομίλων (2009-2010)

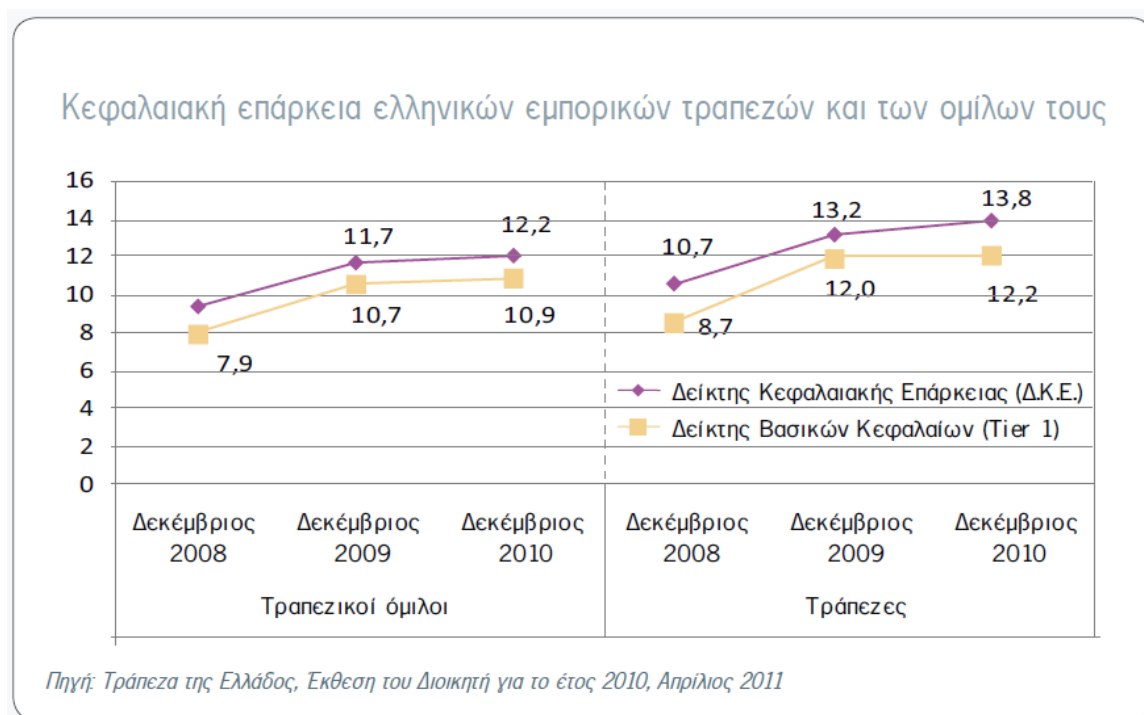
(ποσά σε εκατ. ευρώ)

	Τράπεζες			Τραπεζικοί όμιλοι		
	2009	2010	Μεταβολή %	2009	2010	Μεταβολή %
Λειτουργικά έσοδα	10.627	9.486	-10,7	15.714	14.532	-7,5
Καθαρά έσοδα από τόκους	8.000	8.580	7,2	11.617	12.272	5,6
- Έσοδα από τόκους	19.235	17.884	-7,0	24.203	22.780	-5,9
- Έξοδα τόκων	11.235	9.304	-17,2	12.586	10.508	-16,5
Καθαρά έσοδα από μη τοκοφόρες εργασίες	2.627	906	-65,5	4.096	2.260	-44,8
- Καθαρά έσοδα από προμήθειες	1.316	1.245	-5,4	2.140	2.003	-6,4
- Έσοδα από χρηματοοικονομικές πράξεις	926	-552	-	1.360	-180	-
- Λοιπά έσοδα	386	214	-44,6	596	438	-26,6
Λειτουργικά έξοδα	6.133	5.914	-3,6	8.631	8.451	-2,1
Δαπάνες προσωπικού	3.598	3.465	-3,7	4.890	4.787	-2,1
Διοικητικά έξοδα	2.111	2.047	-3,1	3.000	2.924	-2,5
Αποσβέσεις	384	367	-4,3	696	701	0,8
Λοιπά έξοδα	40	36	-11,2	46	39	-13,8
Καθαρά έσοδα (λειτουργικά έσοδα - έξοδα)	4.494	3.571	-20,5	7.082	6.081	-14,1
Προβλέψεις για τον πιστωτικό και άλλους κινδύνους	4.492	5.764	28,3	5.786	6.875	18,8
Κέρδη/ζημιές από συμμετοχές				10	-20	-
Κέρδη προ φόρων	2	-2.193	-	1.306	-814	-
Φόροι	406	217	-46,5	659	537	-18,4
Κέρδη μετά από φόρους	-404	-2.410	-	648	-1.351	-

Πηγή: Οικονομικές καταστάσεις ελληνικών εμπορικών τραπεζών και των ομίλων τους.

επάρκειας των ελληνικών τραπεζών.

Από τις αρχές του 2010 έως και το Φεβρουάριο του 2011, η συνεχής μείωση των καταθέσεων, η οποία έφτασε περίπου τα 40 δις ευρώ συνέβαλε στην αύξηση του λόγου δανείων προς καταθέσεις σε επίπεδα άνω του 100%. Επίσης, κατά το 2010 ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας των εγχώριων τραπεζών και ομίλων αυξήθηκε στο 13,8% από 13,2% το 2009 για τις τράπεζες και από 12,2% από 11,7% για τους τραπεζικούς ομίλους. Ενώ παράλληλα ο δείκτης βασικών κεφαλαίων αυξήθηκε ελάχιστα τόσο στις τράπεζες όσο και στους τραπεζικούς ομίλους, εξαιτίας της αύξησης των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων τους και της μείωσης του σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικού. Πρέπει να επισημανθεί ότι η Τράπεζα της Ελλάδος έχει ορίσει ως όρια για τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας και για τον δείκτη βασικών κεφαλαίων το 8% και το 4% αντίστοιχα.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, κατά το έτος 2010 παρουσιάστηκε σημαντική μείωση στα κέρδη (προ φόρων) τόσο για τις ελληνικές τράπεζες όσο και για τους τραπεζικούς ομίλους. Πιο συγκεκριμένα, οι τραπεζικοί όμιλοι κατά το έτος 2009 εμφάνιζαν κέρδη της τάξεως των 1,3δις ευρώ, ενώ κατά το 2010 παρουσίασαν ζημιές της τάξεως των 800 εκατ. Ευρώ. Στην εξέλιξη αυτή οδήγησαν μία σειρά παραγόντων. Μερικοί από τους πιο σημαντικούς ήταν η πολιτική σχηματισμού αυξημένων προβλέψεων για το έτος 2010, η μείωση των λειτουργικών εσόδων, η καταγραφή ζημιών από χρηματοοικονομικές πράξεις, η επιδείνωση του δείκτη αποτελεσματικότητας και το χαμηλό επίπεδο του καθαρού επιτοκιακού περιθωρίου.

Στο τέλος Δεκεμβρίου 2010, η κεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών, με μοναδική εξαίρεση την Τράπεζα της Ελλάδος ανήλθε στα 14 δις ευρώ, ποσό που αντιστοιχούσε στο 26% της συνολικής κεφαλαιοποίησης του Χρηματιστηρίου Αθηνών. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρά τις τρέχουσες οικονομικές συνθήκες οι ελληνικές τράπεζες εξακολουθούν να διατηρούν την εμπιστοσύνη των επενδυτών, ελλήνων και ξένων, κατέχοντας την πρώτη θέση στις επενδυτικές επιλογές τους έναντι άλλων κλάδων του ελληνικού χρηματιστηρίου.

Παρόλα αυτά, το δυσμενές δημοσιονομικό περιβάλλον, τα μέτρα λιτότητας και η καθυστερημένη εφαρμογή μίας σειράς συμφωνηθέντων διαρθρωτικών και φορολογικών μεταρρυθμίσεων που στόχο είχαν την αντιμετώπιση της χρόνιας έλλειψη ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, οδήγησαν την ελληνική οικονομία σε μία ύφεση ακόμα μεγαλύτερη. Το 2011 το πραγματικό ΑΕΠ της χώρας μειώθηκε κατά 6,9%, για τέταρτη συνεχόμενη χρονιά ύφεσης, καθιστώντας αναγκαία την αναθεώρηση της πρόβλεψης για το λόγο δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ στο 183% ΑΕΠ το 2020, επίπεδα που δεν είναι βιώσιμα. Έτσι, είναι φανερό ότι υπήρχε ανάγκη για ένα νέο πρόγραμμα χρηματοδότησης και αναδιάρθρωσης της Ελλάδας. Έτσι, στην συνάντηση του Eurogroup τον Φεβρουάριο του 2012 συμφωνήθηκε το συγκεκριμένο πρόγραμμα από την ΕΕ, την ΕΚΤ και τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ. Βασικός στόχος του προγράμματος αυτού ήταν η μείωση του λόγου δημοσίου χρέους του ΑΕΠ κάτω του 120% στο 2020.

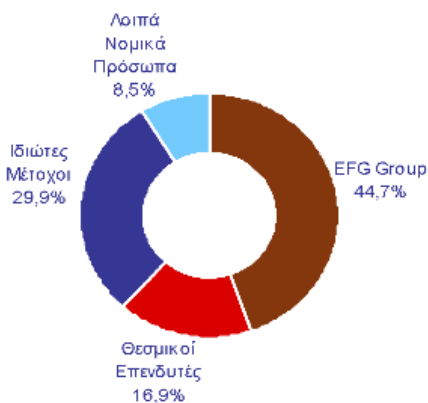
Επιπροσθέτως, τον Μάιο του 2012 ολοκληρώθηκε η διαδικασία σύμφωνα με την οποία το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας εκταμίευσε προκαταβολές κεφαλαίων για τέσσερις ελληνικές τράπεζες εν όψει της συμμετοχής τους στις επικείμενες αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου τους. Το συνολικό ποσό ανήλθε στα 18 δις ευρώ και είχε την μορφή ομολόγων του EFSF. Το ποσό διανεμήθηκε ως εξής: Εθνική Τράπεζα 7,43 δις ευρώ, Alpha Bank 1,9 δις ευρώ, Eurobank 3,97 δις ευρώ και Τράπεζα Πειραιώς 4,7 δις ευρώ. Βασικός στόχος αυτού του προγράμματος ήταν οι τέσσερις μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες να αποκαταστήσουν την κεφαλαιακή επάρκεια τους έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη χρηματοδότηση ρευστότητας από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Ευρώ-σύστημα. Η εκτίμηση της Τράπεζας της Ελλάδος για τις κεφαλαιακές ανάγκες των τραπεζών βασίζεται σε ελάχιστο δείκτη EBA Equity Tier I 9% ως το Σεπτέμβριο του 2012 και 10% έως τον Ιούνιο του 2012.

❖ Eurobank EFG

Η Eurobank EFG παρέχει χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και δραστηριοποιείται στους τομείς τραπεζικής ιδιωτών πελατών, τραπεζικής επιχειρήσεων, ασφαλιστικών υπηρεσιών, διαχείρισης κεφαλαίων, private banking, προϊόντων κεφαλαιαγοράς και επενδυτικής τραπεζικής. Η τράπεζα είναι μέλος του διεθνούς ομίλου EFG, ο οποίος απαρτίζεται από πιστωτικά ιδρύματα, εταιρίες χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και χρηματοοικονομικές εταιρείες συμμετοχών. Η ενεργός μητρική εταιρεία του ομίλου είναι η European Financial Group EFG με έδρα το Λουξεμβούργο, ενώ απώτατη μητρική εταιρεία είναι η Private Financial Holdings Limited (PFH), η οποία ανήκει και ελέγχεται έμμεσα από τα μέλη της οικογένειας Λάτση.

Η μετοχική βάση της Eurobank EFG αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες στην Ελλάδα. Πάνω από 210.000 ιδιώτες και θεσμικοί επενδυτές κατέχουν μετοχές της τράπεζας μέσω του Χρηματιστηρίου Αθηνών. Στα τέλη του 2011 σύμφωνα με τα στοιχεία, ο όμιλος EFG (EFG Group), συμφερόντων της οικογένειας Λάτση κατείχε μέσω 100% θυγατρικών της απώτατης μητρικής εταιρείας ποσοστό 44,7% (έναντι 44,8% το 2010) των μετοχών με ψήφο και δικαιωμάτων ψήφου της τράπεζας. Οι υπόλοιπες κοινές μετοχές με ψήφο και αντίστοιχα δικαιώματα ψήφου της τράπεζας κατέχονται από θεσμικούς και ιδιώτες επενδυτές, κανείς από τους οποίους όμως δεν κατέχει ποσοστό που να υπερβαίνει το 5%. Αξιοσημείωτο είναι ότι το Ελληνικό Δημόσιο έχει υπό την κατοχή του το 100% των προνομιούχων μετοχών της τράπεζας.

Μετοχική σύνθεση στις 31 Δεκεμβρίου 2011* (% επί του συνόλου των μετοχών)

* κατηγοριοποίηση βάση στοιχείων μετοχολογίου

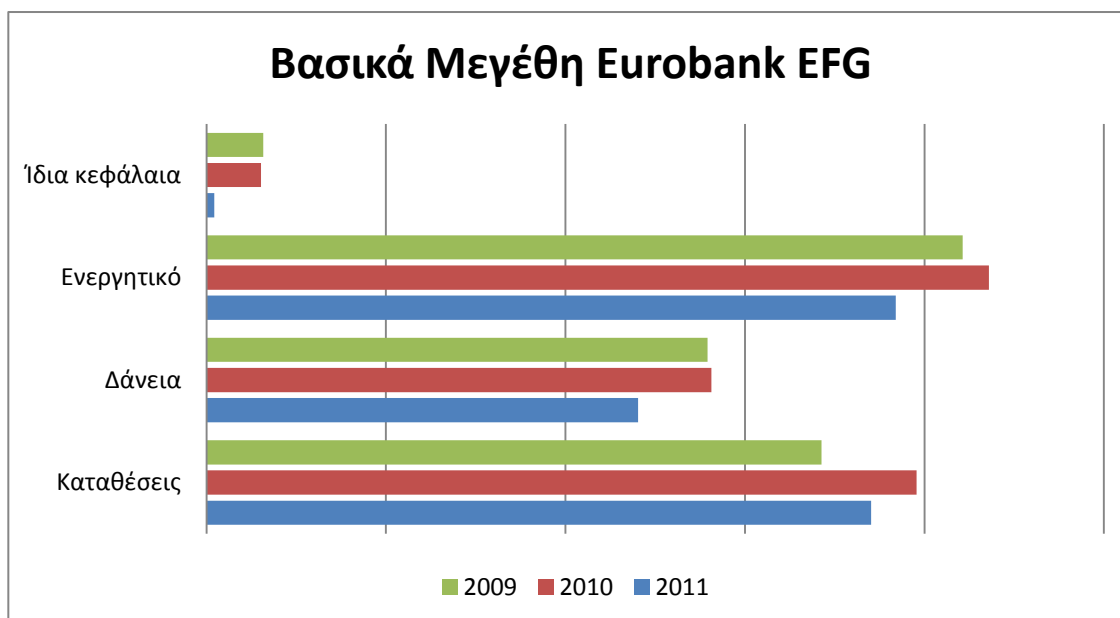
Πηγή: www.eurobank.gr

Εξαιρώντας τις ζημιές απομείωσης λόγω της έκθεσης στο δημόσιο χρέος (PSI), τα εποπτικά κεφάλαια της Eurobank EFG ανέρχονται σε 5,2 δις ευρώ, ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας στο 12% και ο δείκτης EBA Equity Tier I στο 9,8%. Η επίπτωση στα εποπτικά κεφάλαια του PSI ανέρχεται στα 5,8δις ευρώ, ως εκ τούτου η τράπεζα έχει λάβει δέσμευση από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας για παροχή 4,2δις ευρώ ως κεφαλαιακή ενίσχυση, η οποία θα φέρει το δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας άνω του ορίου του 8%. Επίσης, η Eurobank EFG συμμετέχει στο πρόγραμμα της ελληνικής κυβέρνησης για την ενίσχυση της ρευστότητας της ελληνικής οικονομίας. Ως εκ τούτου, δεν της επιτρέπεται βάσει νομοθεσίας να διανέμει μέρισμα με μορφή μετρητών στους κατόχους κοινών μετοχών για τις χρήσεις τους από το 2008 έως και σήμερα.

Στα τέλη του 2011, ως αποτέλεσμα της απομείωσης των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου και της συνεχιζόμενης επιλεκτικής απομόχλευσης, το σύνολο του ενεργητικού της Eurobank EFG διαμορφώθηκε στα 76,8δις ευρώ έναντι 83,9δις ευρώ το έτος 2010. Κατά τη διάρκεια του 2011, συνεχίστηκε η σταδιακή μετατόπιση του χαρτοφυλακίου δανείων σε κατηγορίες χαμηλότερου κινδύνου. Έτσι, τα δάνεια εκτός των καταναλωτικών μειώθηκαν κατά 2,1% σε 44,4 δις ευρώ και τα καταναλωτικά δάνεια μειώθηκαν κατά 12% σε 7 δις ευρώ. Παράλληλα κατά την ίδια περίοδο, οι καταθέσεις υποχώρησαν δραματικά στις ελληνικές τράπεζες λόγω της συνεχιζόμενης ύφεσης, της αβεβαιότητας και των αναγκών ρευστότητας του Ελληνικού Δημοσίου. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω ήταν ο δείκτης δανείων προς καταθέσεις στο τέλος του 2011 ανήλθε σε 148% έναντι 124% το 2010. Ακόμη, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, λόγω των επιδεινούμενων συνθηκών στην τραπεζική ιδιωτών και μικρών επιχειρήσεων ανέρχονται στο 12% των χορηγήσεων. Ωστόσο, εξαιτίας της κρίσης χρέους του Ελληνικού Δημοσίου, οι ελληνικές τράπεζες όπως αναφέρθηκε πρωτύτερα, έλαβαν σημαντικό μέρος χρηματοδότησης τους από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και την Τράπεζα της Ελλάδος. Στα τέλη του 2011, η καθαρή χρηματοδότηση της Eurobank EFG από αυτές ανήλθε στα 31 δις ευρώ.

Στο παρακάτω πίνακα και διάγραμμα παρουσιάζονται τα βασικά μεγέθη της τράπεζας κατά την τριετία 2009-2011.

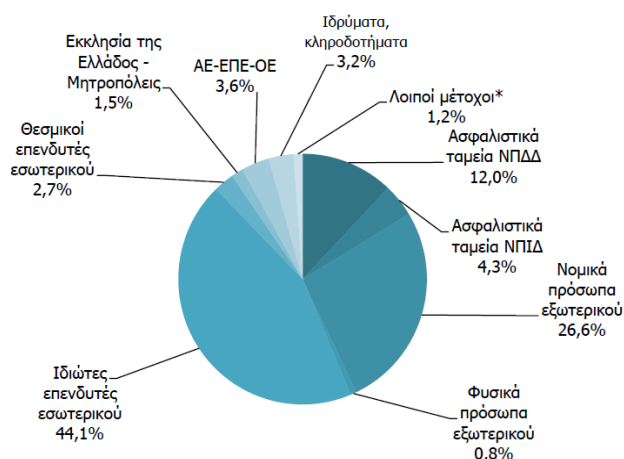
Βασικά Μεγέθη					
	2011		2010		2009
	χιλιάδες €	% μεταβολή	χιλιάδες €	% μεταβολή	χιλιάδες €
Καταθέσεις	74.074.000	-6.82%	79.129.000	13.40%	68.528.000
Δάνεια	48.094.000	-17.00%	56.268.000	0.77%	55.837.000
Ενεργητικό	76.822.000	-13.49%	87.188.000	3.35%	84.269.000
Ίδια κεφάλαια	875.000	-596.46%	6.094.000	-3.61%	6.314.000

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε από τα παραπάνω, είναι εμφανείς οι μειώσεις στα ίδια κεφάλαια, στις χορηγήσεις δανείων, στο ενεργητικό και στις καταθέσεις κατά τον τελευταίο χρόνο σε σχέση με το 2010. Όμως η μεγαλύτερη μείωση είναι αυτή στα ίδια κεφάλαια τα οποία μειώθηκαν κατά 596.46%. Επίσης, σημαντική είναι και η μείωση των δανείων κατά 17% και η μείωση των καταθέσεων κατά 6,82%, κυρίως εξαιτίας της δραματικής ύφεσης και της αβεβαιότητας, που κυριαρχεί στην χώρα. Αυτή η εξέλιξη παρουσιάστηκε στον τραπεζικό κλάδο συνολικά.

❖ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας (NBG)

Το μετοχικό κεφάλαιο της ΕΤΕ αποτελείται από 956.090.482 κοινές ονομαστικές μετοχές, η καθεμία από τις οποίες έχουν δικαίωμα μίας ψήφου. Στα τέλη του 2011, κανένας μέτοχος (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) δεν κατείχε ποσοστό μεγαλύτερο του 5% του μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας. Αξίζει να σημειωθεί ότι η τράπεζα δεν διαθέτει μηχανισμούς αυτοπροστασίας από ανεπιθύμητες εξαγορές. Ακόμη, μετά από αίτηση των μετόχων της τράπεζας που διαθέτουν το 5% του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου της, το διοικητικό συμβούλιο της τράπεζας οφείλει να συγκαλεί έκτακτη γενική συνέλευση των μετόχων.

Μετοχική σύνθεση ΕΤΕ 31.12.2011	%
Ασφαλιστικά ταμεία ΝΠΙΔ	12,0%
Ασφαλιστικά ταμεία ΝΠΙΔ	4,3%
Νομικά πρόσωπα εξωτερικού	26,6%
Φυσικά πρόσωπα εξωτερικού	0,8%
Ιδιώτες επενδυτές εσωτερικού	44,1%
Θεσμικοί επενδυτές εσωτερικού	2,7%
Εκκλησία της Ελλάδος - Μητροπόλεις	1,5%
ΑΕ-ΕΠΕ-ΟΕ	3,6%
Ιδρύματα, κληροδοτήματα	3,2%
Λοιποί μέτοχοι*	1,2%
Σύνολο	100,0%

(*) Θυγατρικές ΕΤΕ, τράπεζες-ασφαλιστικές, νοσοκομεία, σύλλογοι κ.ά.

Κατά τη διάρκεια του 2011, η ελληνική οικονομική κρίση είχε ως αποτέλεσμα την παρουσίαση ζημιών λόγω απομείωσης σε μία σειρά περιουσιακών στοιχείων, όπως ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου και δανείων, οι οποίες επηρέασαν αρνητικά την οικονομική θέση, τα αποτελέσματα, τις ταμειακές ροές και τους εποπτικούς δείκτες της τράπεζας και του ομίλου. Ακόμη, η κρίση δεν επέτρεψε στην τράπεζα να αντλήσει ρευστότητα από την διατραπεζική αγορά. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι βασικοί χρηματοδότες της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος κατά την διάρκεια του 2011 ήταν η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και η Τράπεζα της Ελλάδος, μέσω του ευρώ-συστήματος.

Στα τέλη του 2011, ο συνολικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας ήταν -2,6%, πολύ χαμηλά από το ελάχιστο όριο του 8% και για να επανέλθει σε αυτό, τα κεφάλαια που θα απαιτηθούν όπως εκτιμήθηκαν από την Τράπεζα της Ελλάδος ανέρχονταν στα

6,9δισ ευρώ περίπου. Έτσι, η συνέχιση της λειτουργίας της τράπεζας εξαρτάται από την άντληση επαρκών κεφαλαίων για την αποκατάσταση της χρηματοοικονομικής θέσης της τράπεζας καθώς επίσης και από την συνέχιση άντλησης ρευστότητας από το ευρώ-σύστημα. Ακόμη, σημαντική βοήθεια στην συνέχιση της λειτουργίας της τράπεζας αποτέλεσε το πρόγραμμα ανακεφαλαιοποίησης των ελληνικών τραπεζών, το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της χρηματοοικονομικής βοήθειας σύμφωνα με το δεύτερο μνημόνιο.

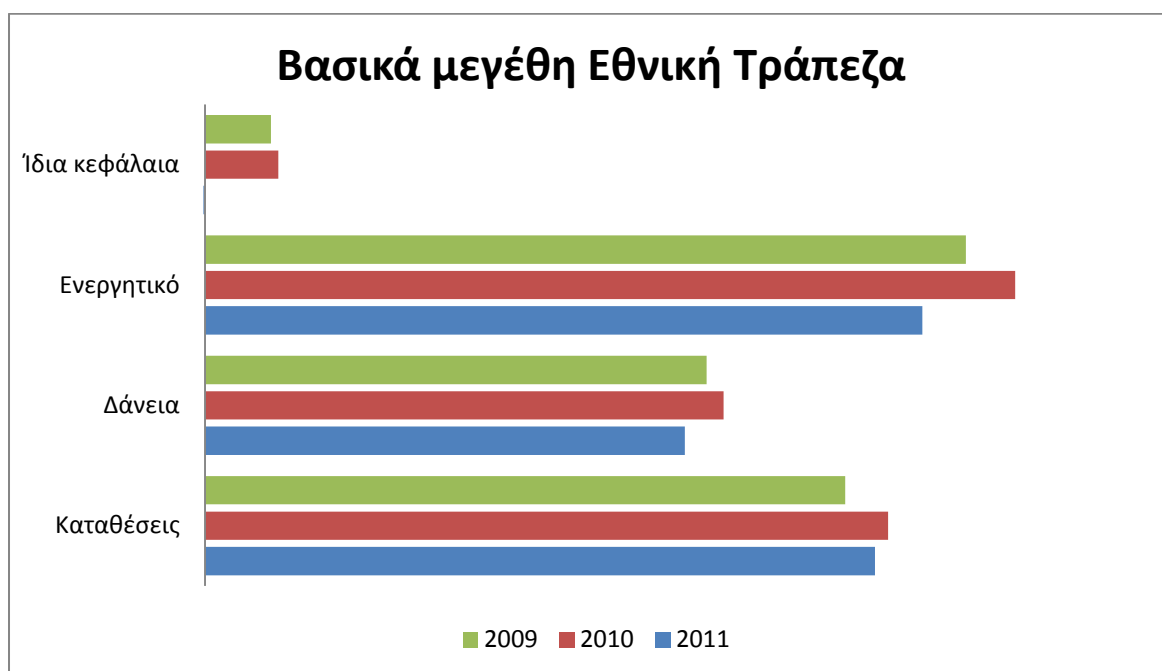
Το Απρίλιο του 2012, το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας γνωστοποίησε στην τράπεζα ότι σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος:

- Η τράπεζα αξιολογήθηκε ως βιώσιμη
- Το επιχειρησιακό σχέδιο που υπέβαλλε η Εθνική Τράπεζα στην Τράπεζα της Ελλάδος, το οποίο περιελάμβανε το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των μέτρων, που αφορούν την κεφαλαιακή ενίσχυση, καθώς και την περιγραφή τους, αξιολογήθηκε ως βιώσιμο και αξιόπιστο
- Απαιτείται από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας η χορήγηση επιστολής, σύμφωνα με την οποία θα συμμετάσχει στην αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ή στην κάλυψη μετατρέψιμου ομολογιακού δανείου, που θα πραγματοποιηθεί από την Εθνική τράπεζα με σκοπό την ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας της, μέχρι του ποσού που έχει προσδιοριστεί από την Τράπεζα της Ελλάδος δηλαδή 6,9 δισ ευρώ.

Έτσι, το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας δηλώνει ότι θα συμμετάσχει στην αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ή στην κάλυψη μετατρέψιμου ομολογιακού δανείου μέχρι του ποσού των 6,9 δισ ευρώ. Ακόμη, το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας θα καλύψει το ποσό της αύξησης μετοχικού κεφαλαίου ή του μετατρέψιμου ομολογιακού δανείου, το οποίο δεν θα αναληφθεί από τους υφιστάμενους μετόχους και λοιπούς επενδυτές και η υποχρέωση του αυτή ισχύει έως τον Σεπτέμβριο του 2012.

Στο παρακάτω πίνακα και διάγραμμα παρουσιάζονται τα βασικά μεγέθη της Εθνικής τράπεζας κατά την τριετία 2009-2011.

Βασικά Μεγέθη Εθνικής Τράπεζας					
	2011		2010		2009
	χιλιάδες €	% μεταβολή	χιλιάδες €	% μεταβολή	χιλιάδες €
Καταθέσεις	99.833.412	-1.96%	101.790.062	6.29%	95.391.946
Δάνεια	71.496.221	-8.06%	77.261.870	3.25%	74.752.545
Ενεργητικό	106.869.989	-12.98%	120.744.605	6.09%	113.394.183
Ίδια κεφάλαια	- 253.017	-4410.13%	10.905.353	9.88%	9.827.518

Σύμφωνα με τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι υπάρχει μία δραματική μείωση των ιδίων κεφαλαίων τα οποία το 2011 είναι αρνητικά. Επίσης, παρατηρείται ότι τα βασικά μεγέθη της τράπεζας από το 2009 στο 2010 παρουσιάζουν αύξηση. Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση των καταθέσεων κατά 6,29%. Αντιθέτως, από το 2010 στο 2011 παρατηρείται μείωση των βασικών μεγεθών της. Ωστόσο, η μείωση των καταθέσεων το 2011 είναι σχετικά μικρή, μόλις 1,96%, όπως παρατηρείται και στον κλάδο συνολικά.

❖ *Proton Bank*

Η Proton bank αποτέλεσε την πρώτη τράπεζα, που κρατικοποιείται προς όφελος των καταθετών της και με γνώμονα τη σταθερότητα του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Για αυτό το λόγο το υπουργείο Οικονομικών και η Τράπεζα της Ελλάδος επέλεξαν να τη διασώσουν κάνοντας χρήση του νόμου περί εξυγίανσης προβληματικών πιστωτικών ιδρυμάτων, διαφορετικά το κόστος για το δημόσιο τομέα θα ήταν αρκετά υψηλότερο. Επίσης, ιδιαίτερα αυξημένος ήταν ο κίνδυνος δημιουργίας πανικού στις τάξεις των καταθετών, σε μία περίοδο που χαρακτηριζόταν από μεγάλη αβεβαιότητα, ενώ υπήρχε αναμονή για το μεγάλο «κούρεμα» του Δημόσιου χρέους.

Η δημοσιοποίηση της υπόθεσης υπεξαίρεσης από το βασικό της μέτοχο, αποτέλεσε την αρχή της αντίστροφης μέτρησης για την τράπεζα και προκάλεσε την εκροή σημαντικού ύψους καταθέσεων. Έπειτα, ακολούθησε η κατάρτιση ενός σχεδίου που προέβλεπε την είσοδο των τεσσάρων μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών (Εθνική Τράπεζα Ελλάδος, Τράπεζα Πειραιώς, Alpha Bank και Eurobank) στο μετοχικό της κεφάλαιο, ενώ παράλληλα η Τράπεζα της Ελλάδος θα στήριζε το εγχείρημα αυτό με ενέσεις ρευστότητας μέσω του έκτακτου μηχανισμού στήριξης (ELA). Ωστόσο, η επιδείνωση της κρίσης χρέους οδήγησε τις τέσσερις μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες να μην προχωρήσουν στην κεφαλαιακή ενίσχυση της Proton bank. Έτσι, οι αρχές είχαν να επιλέξουν μεταξύ δύο περιπτώσεων: είτε η τράπεζα να οδηγηθεί στην χρεοκοπία είτε να διασωθεί μέσω του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Στην δεύτερη περίπτωση θα γινόταν χρήση των διατάξεων του νόμου που επιτρέπει τη δημιουργία μίας μεταβατικής τράπεζας (bridge bank) για περιπτώσεις προβληματικών πιστωτικών ιδρυμάτων.

Εάν επιλεγόταν η διαδικασία πτώχευσης, το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων (ΤΕΚΕ) θα όφειλε να καταβάλλει αποζημιώσεις που θα ανέρχονταν στο 1 δις ευρώ στους καταθέτες της Proton bank. Επιπλέον, δεν αποκλειόταν το ενδεχόμενο ενός ντόμινο εκροών κεφαλαίων από αποταμιευτές και στις υπόλοιπες τράπεζες εξαιτίας του φόβου για κατάρρευση του συστήματος. Αντίθετα, με την δεύτερη λύση αυτή της bridge bank θα υπήρχαν καλύτερα αποτελέσματα, καθώς δημιουργείται μία νέα υγιής τράπεζα με καταθέσεις 1,8 δις ευρώ και δάνεια 1,2 δις ευρώ. Το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας με την εισφορά του ύψους 250 εκατ. Ευρώ αποτελεί τον μόνο μέτοχο της και παράλληλα εξασφαλίζει υψηλό δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας. Το Ταμείο

Εγγύησης Καταθέσεων εισφέρει στην νέα τράπεζα το ποσό των 862 εκατ. ευρώ, ποσό το οποίο αποτελεί τη διαφορά στην αξία του μεταβιβαζόμενου από την παλιά τράπεζα ενεργητικού και παθητικού. Η παλιά τράπεζα τίθεται υπό εκκαθάριση, διατηρώντας στην κατοχή της όλα τα δάνεια που είναι οριστικά απολεσθέντα, αλλά και όσα παρουσιάζουν μεγάλη καθυστέρηση, αλλά υπάρχει προοπτική εξασφάλισης κάποιου μέρους τους. Επιπροσθέτως, οι μετοχές της τράπεζας χάνουν την αξία τους.

Έτσι, το ΤΕΚΕ τα κεφάλαια του οποίου προέρχονται από τις εισφορές των ιδίων των τραπεζών και όχι από τα χρήματα των φορολογούμενων, θα είναι το πρώτο που θα αποζημιωθεί μετά από την εκκαθάριση της παλιάς τράπεζας. Η εκτίμηση της ρευστοποίησης των εξασφαλίσεων για τα δάνεια που βρίσκονται σε καθυστέρηση ανέρχεται σε ποσό ύψους 360 εκατ. ευρώ. Το ποσό αυτό θα δοθεί στο ΤΕΚΕ, περιορίζοντας τη ζημιά του στα 500 εκατ. ευρώ έναντι απωλειών τουλάχιστον 1 δις. ευρώ σε περίπτωση πτώχευσης της Proton bank, όπου θα αναγκαζόταν να αποζημιώσει τους αποταμιευτές της. Ωστόσο αξιοσημείωτο είναι ότι τόσο η κυβέρνηση όσο και η Τράπεζα της Ελλάδος διευκρίνισαν ότι η διαδικασία που ακολουθήθηκε για την Proton δεν θα επαναληφθεί για τις υπόλοιπες ελληνικές τράπεζες, καθώς ο συστημικός κίνδυνος μη σωτηρίας της ήταν εξαιρετικά μεγάλος. Η άδεια της παλιάς τράπεζας ανακλήθηκε και η παλιά τράπεζα τέθηκε υπό ειδική εκκαθάριση.

Στις 9 Οκτωβρίου 2011 μετά από εισήγηση της Τράπεζας της Ελλάδος και έκδοση της σχετικής υπουργικής απόφασης βάσει του νέου άρθρου 63^E του νόμου 3601/2007, το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας προέβη στην κεφαλαιοποίηση της νέας «καλής» τράπεζας Proton, αποτελώντας ταυτόχρονα τον αποκλειστικό μέτοχο της. Κατά την εφαρμογή των νέων διατάξεων του νόμου περί εξυγίανσης των τραπεζών (νόμος 4021/2011), διασφάλιζε από την πρώτη μέρα την κεφαλαιακή επάρκεια και την εύρυθμη λειτουργία της.

Στην νεοϊδρυθείσα «καλή» Proton, μεταφέρθηκαν το σύνολο των καταθέσεων (ιδιωτών, επιχειρήσεων, τραπεζών και Δημοσίου), το πλέον υγιές ενεργητικό (χαρτοφυλάκια δανείων και τίτλων), το δίκτυο καταστημάτων καθώς και όλες οι δραστηριότητες της παλιάς Proton bank. Η νέα «καλή» τράπεζα έλαβε επίσης άδεια λειτουργίας από την Τράπεζα της Ελλάδος και ενισχύθηκε από το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων, ενώ το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας παρείχε τα αναγκαία κεφάλαια και αποτελεί τον μοναδικό μέτοχο της νέας τράπεζας.

Στόχος του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας είναι η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου επιχειρησιακού σχεδίου, που θα δημιουργεί προοπτική για την τράπεζα, αξία για τον μέτοχο και ενίσχυση υγιών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στην ελληνική οικονομία. Έτσι, η νέα Proton είναι πλήρως κεφαλαιοποιημένη με δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας της τάξης του 10,6% και έχει πρόσβαση στη ρευστότητα από Ευρώ-σύστημα διαμέσου της Τράπεζας της Ελλάδος. Αξίζει να αναφερθεί ότι τα μέλη του πρώτου Διοικητικού Συμβουλίου που διορίστηκαν απολαμβάνουν της εμπιστοσύνης του Ελληνικού Δημοσίου, της Τράπεζας της Ελλάδος και του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται και από την ανακοίνωση της Τράπεζας της Ελλάδος: «Η νέα τράπεζα Proton, απαλλαγμένη πλέον από τις αδυναμίες του παρελθόντος, είναι υγιής και συνεχίζει κανονικά τη λειτουργία της».

Κατά το 2011, όπως επισημάνθηκε και πρωτύτερα, για τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο υπήρξε μία ιδιαίτερα αρνητική συγκυρία. Η συνεχιζόμενη ύφεση στην χώρα, καθώς και η αβεβαιότητα εξαιτίας των οικονομικών εξελίξεων και προοπτικών της Ελληνικής οικονομίας οδήγησαν στην εκροή καταθέσεων από το τραπεζικό σύστημα. Ούτε η Proton bank δεν κατάφερε να αποφύγει αυτή την τάση και έτσι κατά το πρώτο εξάμηνο του έτους οι καταθέσεις των πελατών της μειώθηκαν κατά 7,52%. Ακόμη, την ίδια περίοδο η τράπεζα προέβη στην έκδοση ομολογιών μειωμένης εξασφάλισης ύψους 60 εκατ. ευρώ, που καλύφθηκαν στο σύνολο τους μέσω ιδιωτικής τοποθέτησης.

Επιπρόσθετα, η τράπεζα συμμετέχει στα μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας του τραπεζικού συστήματος όπως αυτά προβλέπονται από τον σχετικό νόμο. Μετά την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου κατά 80 εκατ. ευρώ μέσω της έκδοσης προνομιούχων μετοχών υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου το 2009, η Proton bank συμμετέχει και στο τρίτο μέτρο που προβλέπει ο νόμος 3723/2008 για την ενίσχυση της ρευστότητας μέσω της άντλησης από το Δημόσιο άλλων 78 εκατ. ευρώ με την παροχή δανείων πελατών ως εγγύηση. Ακόμη, κατά το 2010 η τράπεζα προχώρησε στην έκδοση δύο ομολογιακών δανείων ύψους 40 εκατ. ευρώ και 109,4 εκατ. ευρώ αντίστοιχα με εγγυητή το Ελληνικό Δημόσιο.

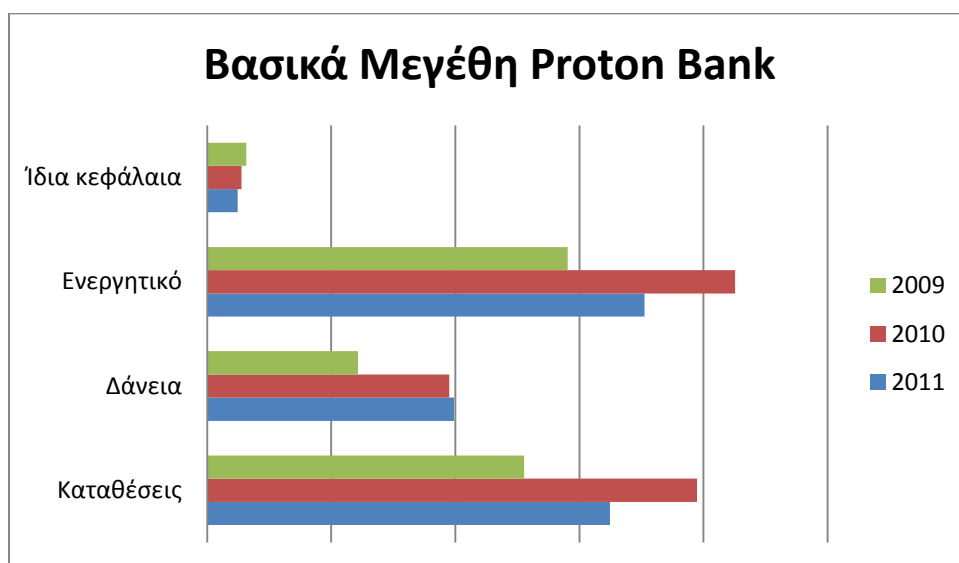
Η τράπεζα κατά το πρώτο εξάμηνο του 2011 προχώρησε σε αναδιάρθρωση του δικτύου της, με συγχωνεύσεις καταστημάτων και εξοικονόμηση πόρων στην ευρύτερη περιφέρεια της Αττικής όπου παρατηρείται και η μεγαλύτερη συγκέντρωση. Τα

αποτελέσματα της proton bank κατά το τελευταίο έτος επηρεάζονται αρνητικά από τις αυξημένες προβλέψεις για απομείωση επισφαλών απαιτήσεων, οι οποίες αποτελούν σημαντικό εργαλείο για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου, ενώ παράλληλα βοηθούν στην αντιμετώπιση της συνεχιζόμενης αντίξοης οικονομικής συγκυρίας. Η συνεχιζόμενη αύξηση των προβλέψεων έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία μίας δικλείδας ασφαλείας σε ενδεχόμενη αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Στο πλαίσιο του προγράμματος εθελοντικής επιμήκυνσης του Δημόσιου χρέους, το Ελληνικό Δημόσιο έχει ζητήσει από τις ελληνικές τράπεζες και τα ασφαλιστικά ταμεία να συμμετέχουν σ' αυτό. Όμως η Διοίκηση της τράπεζας λαμβάνοντας υπ' όψιν την έκθεση της στο ελληνικό δημόσιο χρέος σε τίτλους, οι οποίοι εντάσσονται στο εν λόγω πρόγραμμα και η ονομαστική τους αξία ανέρχεται σε 691 εκατ. ευρώ, αποφάσισε τη μη συμμετοχή της στο πρόγραμμα εθελοντικής επιμήκυνσης του δημόσιου χρέους.

Βασικά Μεγέθη Proton Bank					
	2011(έως Ιούνιο)		2010		2009
	χιλιάδες €	% μεταβολή	χιλιάδες €	% μεταβολή	χιλιάδες €
Καταθέσεις	3.246.891	-21.55%	3.946.557	35.24%	2.555.971
Δάνεια	1.989.110	1.90%	1.951.369	37.66%	1.216.386
Ενεργητικό	3.525.409	-20.70%	4.255.294	31.75%	2.904.402
Ίδια κεφάλαια	245.263	-12.50%	275.917	-14.70%	316.477

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε από το 2009 στο 2010 στα βασικά μεγέθη της τράπεζας υπάρχουν σημαντικές αυξήσεις με εξαίρεση τα ίδια κεφάλαια. Αντίθετα, κατά το 1^ο εξάμηνο του 2011 παρατηρείται μείωση των βασικών μεγεθών με μοναδική εξαίρεση τα δάνεια που παρουσίασαν άνοδο 1,90%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

❖ *Ανάλυση Δεδομένων και Ερμηνεία Αποτελεσμάτων*

Στο κεφάλαιο αυτό, το οποίο αποτελεί το εμπειρικό κομμάτι της εργασίας, εξετάζονται οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και η κρίση του δημόσιου χρέους στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Η αξιολόγηση θα πραγματοποιηθεί με την ανάλυση βασικών αριθμοδεικτών των τριών εμπορικών τραπεζών: Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας, Eurobank EFG και Proton bank. Πιο συγκεκριμένα, οι αριθμοδείκτες που θα χρησιμοποιηθούν θα αφορούν την ρευστότητα, την κερδοφορία και την λειτουργική αποτελεσματικότητα των τραπεζών αυτών κατά την περίοδο 2009-2011.

❖ *Δείκτες Κερδοφορίας*

Κερδοφορία των τραπεζών είναι τα καθαρά εισοδήματα (μετά φόρων) ή τα καθαρά κέρδη τους. Για την κερδοφορία των τραπεζών υπάρχουν πολλοί δείκτες. Αρχικά παρουσιάζεται ο δείκτης απόδοσης ενεργητικού (Return on Assets-ROA).

Δείκτης Απόδοσης Ενεργητικού (ROA)

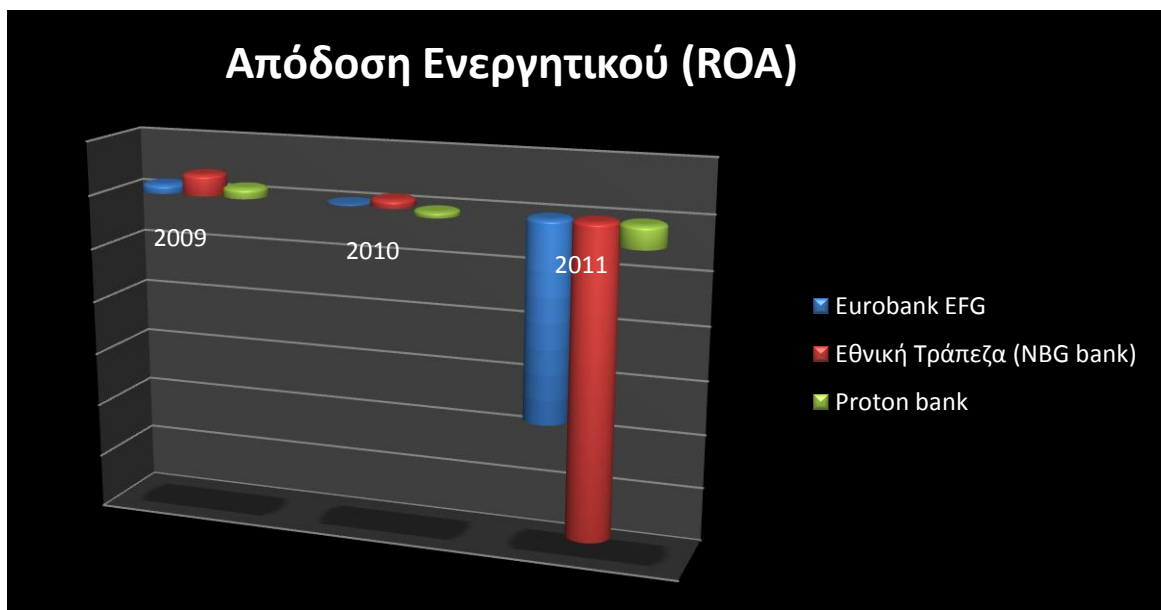
Ο αριθμοδείκτης αυτός ορίζεται ως ο λόγος των καθαρών κερδών (μετά φόρων) προς το σύνολο του ενεργητικού της τράπεζας και αντανακλά την ικανότητα της τράπεζας να παράγει κέρδη από τα περιουσιακά στοιχεία της. Έτσι, ο δείκτης απόδοσης ενεργητικού δίνεται από:

$$ROA = \frac{\text{Καθαρά κέρδη (μετά φόρων)}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

Απόδοση Ενεργητικού Τραπεζών (ROA μετά φόρων)			
	2009	2010	2011
Eurobank EFG	0.361936	0.077992	-7.35597
Εθνική Τράπεζα (NBG bank)	0.813594	0.335851	-11.5505
Proton bank	0.406486	-0.22884	-0.85193

Πίνακας 5.1

Ο παραπάνω πίνακας αποτυπώνει αναλυτικά τον αριθμοδείκτη απόδοσης ενεργητικού (ROA) για τις τρεις τράπεζες για την περίοδο 2009-2011. Έτσι, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του πίνακα 5.1 παρατηρείται ότι από το 2009 και μετά παρουσιάζεται μία καθοδική πορεία στο δείκτη απόδοσης ενεργητικού και των τριών τραπεζών με αποκορύφωμα την χρονιά 2011 όπου και στις τρεις εξεταζόμενες τράπεζες ο δείκτης αυτός είναι αρνητικός.

Διάγραμμα 5.1

Σύμφωνα και με το διάγραμμα 5.1, όπου παρουσιάζεται η εξέλιξη του δείκτη απόδοσης ενεργητικού ανά έτος για τις τρεις τράπεζες, παρατηρείται ότι το 2009 η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος είχε μεγαλύτερη απόδοση και ακολουθούσε η Proton bank. Παρόμοια είναι και η διάταξη κατά το έτος 2010 παρά την δραματική μείωση του δείκτη και για τις τρεις εξεταζόμενες τράπεζες, με την Proton bank να έχει αρνητική τιμή. Μεγάλες διαφοροποιήσεις παρατηρούνται κατά το 2011, όπου και οι τρεις εξεταζόμενες τράπεζες έχουν αρνητικές τιμές στην απόδοση του ενεργητικού τους, με την Εθνική Τράπεζα να έχει την χαμηλότερη απόδοση ενεργητικού και να ακολουθεί η Eurobank EFG.

Δείκτης Απόδοσης Ιδίων Κεφαλαίων (ROE)

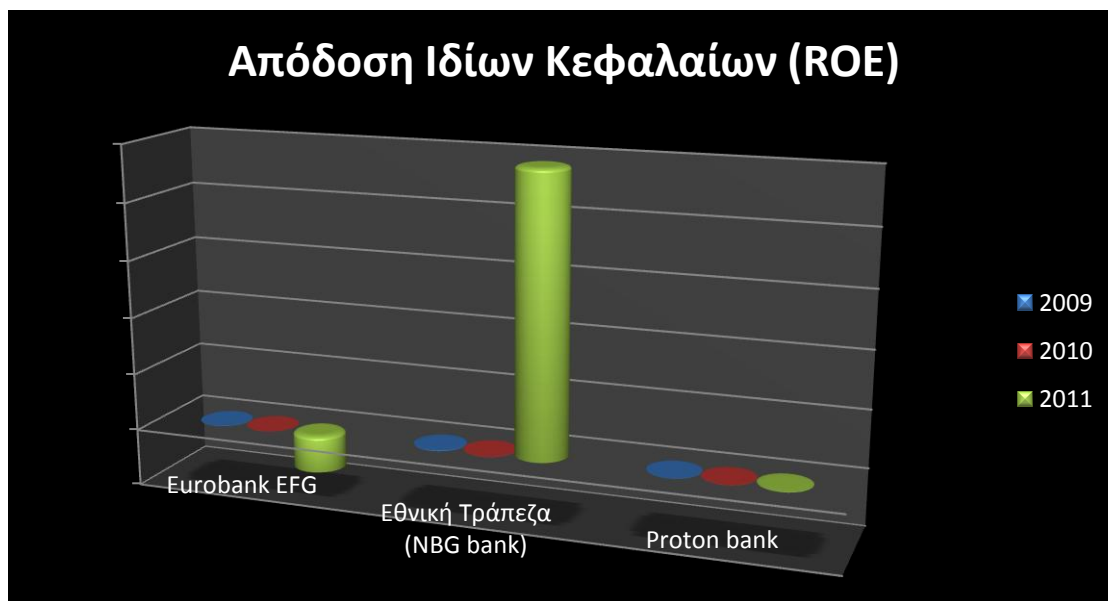
Ο αριθμοδείκτης απόδοσης Ιδίων κεφαλαίων (Return on Equity-ROE) είναι πιθανόν ο πιο σημαντικός δείκτης των δυνατοτήτων κερδοφορίας και μετρά το ποσοστό απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας. Ο δείκτης αυτός εξαρτάται από τα καθαρά κέρδη (μετά φόρων) προς το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων. Γι' αυτό το λόγο και παρουσιάζει ίδια τάση με τον δείκτη απόδοσης ενεργητικού (ROA). Έτσι, ο δείκτης απόδοσης Ιδίων κεφαλαίων δίνεται από:

$$ROE = \frac{\text{Καθαρά κέρδη (μετά φόρων)}}{\text{Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων}}$$

Απόδοσης Ιδίων Κεφαλαίων (ROE)			
	2009	2010	2011
Eurobank EFG	4.830535	1.115852	-645.829
Εθνική Τράπεζα (NBG bank)	9.387599	3.718559	4878.736
Proton bank	3.730445	-3.52932	-12.2456

Πίνακας 5.2

Στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζονται αναλυτικά οι αποδόσεις Ιδίων Κεφαλαίων για τις τρεις εξεταζόμενες τράπεζες. Όπως και στο ROA, παρατηρείται καθοδική πορεία στις τιμές των αριθμοδεικτών με μοναδική εξαίρεση την Εθνική Τράπεζα που κατά το 2011, παρουσιάζει δραματική άνοδο στην απόδοση Ιδίων κεφαλαίων της. Επίσης, το 2009 η Εθνική Τράπεζα έχει την μεγαλύτερη απόδοση ιδίων κεφαλαίων από τις άλλες δύο εξεταζόμενες τράπεζες. Το 2010 η Εθνική Τράπεζα συνεχίζει να διατηρεί την καλύτερη απόδοση ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με τις άλλες δύο, ενώ η Proton bank παρουσιάζει αρνητική απόδοση Ιδίων κεφαλαίων για το ίδιο έτος. Όπως παρατηρείται και στο διάγραμμα 5.2 κατά το έτος 2011, υπάρχουν σημαντικές διαβαθμίσεις στις τιμές του αριθμοδείκτη. Έτσι, η Εθνική Τράπεζα παρουσιάζει πολύ μεγάλη αύξηση σε σχέση με το 2010 ενώ οι Eurobank και η Proton bank παρουσιάζουν δραματικές μειώσεις στην απόδοση των Ιδίων κεφαλαίων, με την Eurobank να παρουσιάζει δραματική μείωση στην απόδοση.

Διάγραμμα 5.2

Βαθύτερη ανάλυση Δείκτης Απόδοσης Ιδίων Κεφαλαίων (ROE)

Έτσι ώστε να προσδιοριστεί αναλυτικότερα από πού προέρχονται οι μεταβολές στο δείκτη απόδοσης Ιδίων κεφαλαίων θα χρησιμοποιήσουμε την εξίσωση:

ROE= Καθαρό Περιθώριο Κέρδους* Δείκτης Αξιοποίησης Ενεργητικού* Δείκτης Χρηματοοικονομικής Μόχλευσης

$$\text{Όπου: Καθαρό Περιθώριο Κέρδους} = \frac{\text{Καθαρά κέρδη (μετά φόρων)}}{\text{Σύνολο Λειτουργικών Εσόδων}}$$

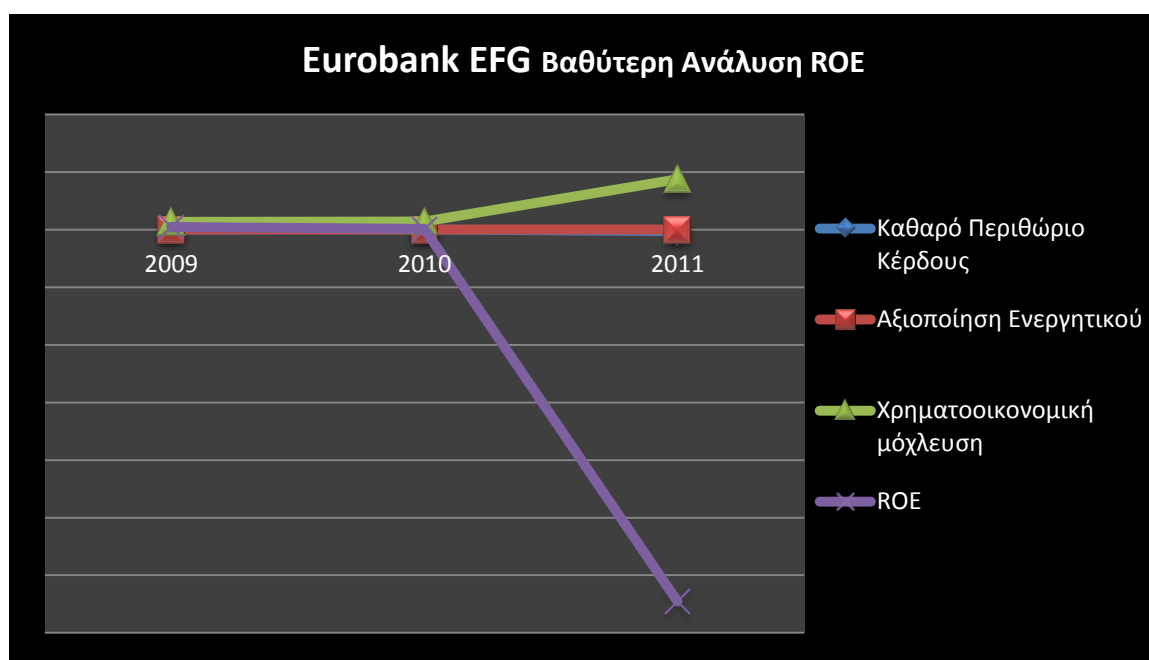
$$\text{Δείκτης Αξιοποίησης Ενεργητικού} = \frac{\text{Σύνολο Λειτουργικών Εσόδων}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

$$\text{Δείκτης Χρηματοοικονομικής Μόχλευσης} = \frac{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}{\text{Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων}}$$

Στον παρακάτω πίνακα 5.3 και στο διάγραμμα 5.3 αντίστοιχα παρουσιάζονται αναλυτικά τα στοιχεία που συντελούν τον δείκτη απόδοσης Ιδίων κεφαλαίων (ROE) για την Eurobank.

Eurobank EFG			
Ανάλυση απόδοσης ιδίων κεφαλαίων (ROE) για βαθύτερη ανάλυση			
	2009	2010	2011
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους	0.100296	0.023256	-2.42949
Αξιοποίηση Ενεργητικού	0.036087	0.033537	0.030278
Χρηματοοικονομική μόχλευση	13.34637	14.30719	87.79657
ROE	4.830535	1.115852	-645.829

Πίνακας 5.3

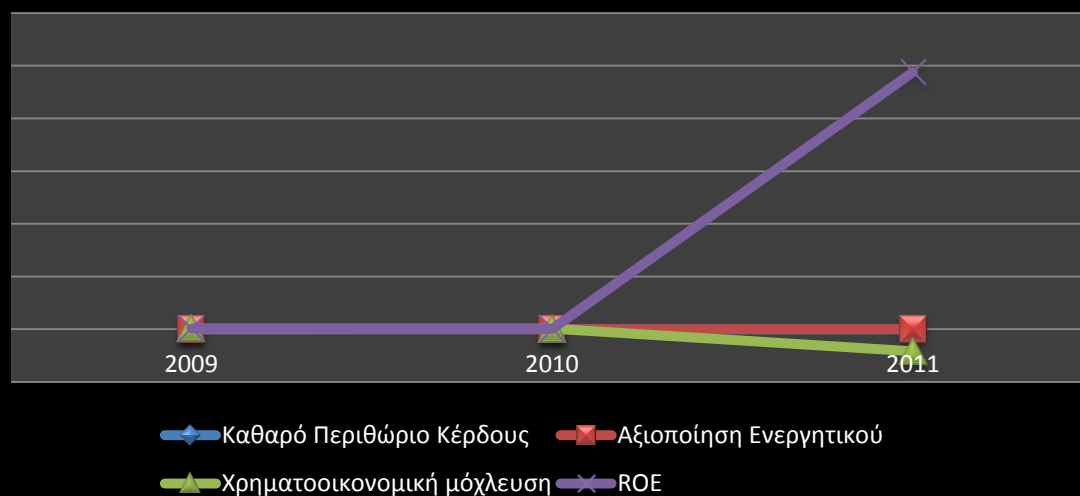
Διάγραμμα 5.3

Όπως μπορεί να παρατηρηθεί από τα παραπάνω, το καθαρό Περιθώριο Κέρδους και ο δείκτης αξιοποίησης Ενεργητικού παραμένουν δεν παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές κατά τα έτη 2009-2011. Ωστόσο, ο δείκτης χρηματοοικονομικής μόχλευσης κατά το έτος 2011 παρουσιάζει μεγάλη αύξηση εξαιτίας της μεγάλης μείωσης των Ιδίων κεφαλαίων στην τράπεζα. Έτσι, είναι φανερό ότι σημαντική επιρροή στον δείκτη απόδοσης για την Eurobank για το 2011 έχει ο δείκτης χρηματοοικονομικής μόχλευσης.

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος			
Ανάλυση απόδοσης ιδίων κεφαλαίων (ROE) για βαθύτερη ανάλυση			
	2009	2010	2011
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους	0.181712	0.087407	-2.82345
Αξιοποίηση Ενεργητικού	0.044774	0.038424	0.040909
Χρηματοοικονομική μόχλευση	11.53844	11.07205	-422.383
ROE	9.387599	3.718559	4878.736

Πίνακας 5.4

Εθνική Τράπεζα Βαθύτερη Ανάλυση ROE

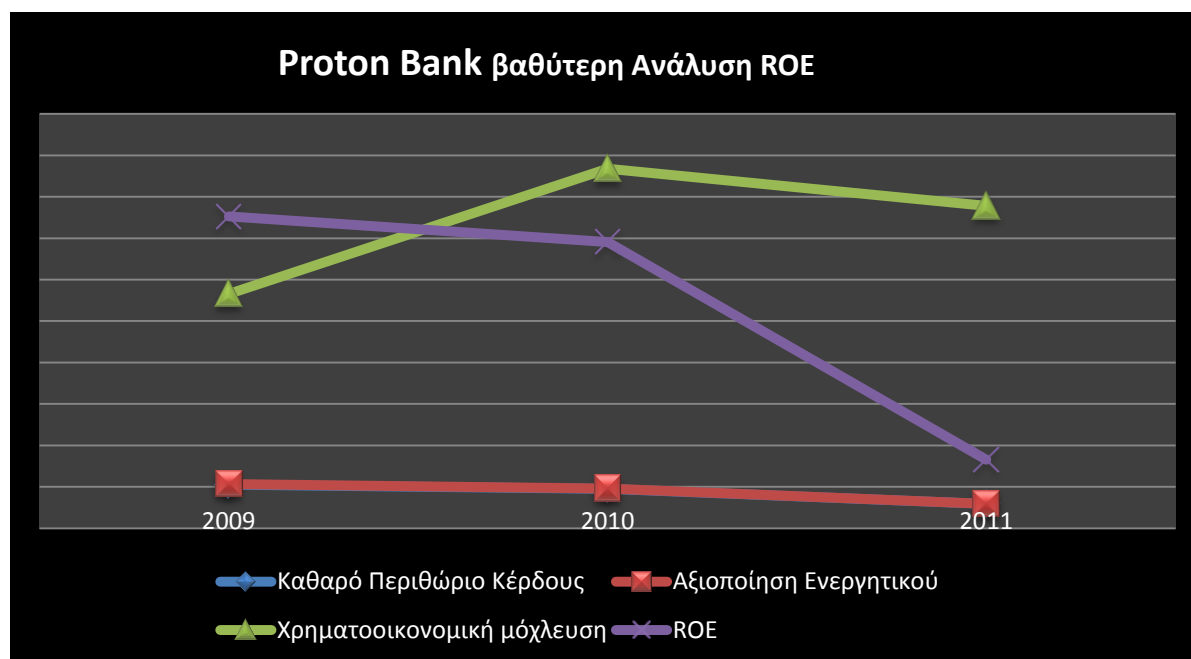
Διάγραμμα 5.4

Σύμφωνα με τα παραπάνω (πίνακας και διάγραμμα 5.4) παρουσιάζεται η βαθύτερη ανάλυση του δείκτη απόδοσης Ιδίων Κεφαλαίων της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας για τα έτη 2009 έως 2011. Όπως μπορεί να παρατηρηθεί όπως και στην Eurobank, το καθαρό Περιθώριο Κέρδους και ο δείκτης αξιοποίησης Ενεργητικού παραμένουν δεν παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές. Αντιθέτως, κατά το έτος 2011, όπου παρουσιάζεται και η μεγάλη αύξηση του ROE, ο δείκτης χρηματοοικονομικής μόχλευσης μειώνεται εξαιτίας της μεγάλης μείωσης των Ιδίων κεφαλαίων στην τράπεζα.

Proton bank			
Ανάλυση απόδοσης ιδίων κεφαλαίων (ROE) για βαθύτερη ανάλυση			
	2009	2010	2011
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους	0.1011	-0.09852	-0.82693
Αξιοποίηση Ενεργητικού	0.040207	0.023228	0.010302
Χρηματοοικονομική μόχλευση	9.177293	15.42237	14.37399
ROE	3.730445	-3.52932	-12.2456

Πίνακας 5.5

Στην ανάλυση απόδοσης ιδίων κεφαλαίων της Proton bank (πίνακας 5.5) μπορεί να παρατηρηθεί ότι κατά το έτος 2009 η απόδοση των ιδίων κεφαλαίων είναι θετική σε αντίθεση με τα υπόλοιπα δύο εξεταζόμενα έτη. Επίσης, κατά το 2009 το καθαρό περιθώριο κέρδους είναι θετικό ενώ το 2010 και 2011 είναι αρνητικά. Επιπροσθέτως, μπορούμε να επισημάνουμε ότι ο δείκτης αξιοποίησης ενεργητικού μειώνεται σταδιακά κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Ακόμη, ο δείκτης χρηματοοικονομικής μόχλευσης παρουσιάζει σημαντική αύξηση κατά το έτος 2010 σε σχέση με το 2009 εξαιτίας της αύξησης του ενεργητικού, που σημείωσε η τράπεζα. Αντιθέτως κατά το 2011 παρουσιάζεται μείωση στον ίδιο δείκτη, ενώ παράλληλα την ίδια περίοδο η τράπεζα παρουσιάζει αρνητικές αποδόσεις ιδίων κεφαλαίων. Πιο αναλυτικά οι μεταβολές στους δείκτες που επηρεάζουν την απόδοση ιδίων κεφαλαίων για την τράπεζα απεικονίζονται στο διάγραμμα 5.5 παρακάτω.

Διάγραμμα 5.5

Δείκτης Καθαρού Περιθωρίου Επιτοκίου (Net Interest Margin- NIM)

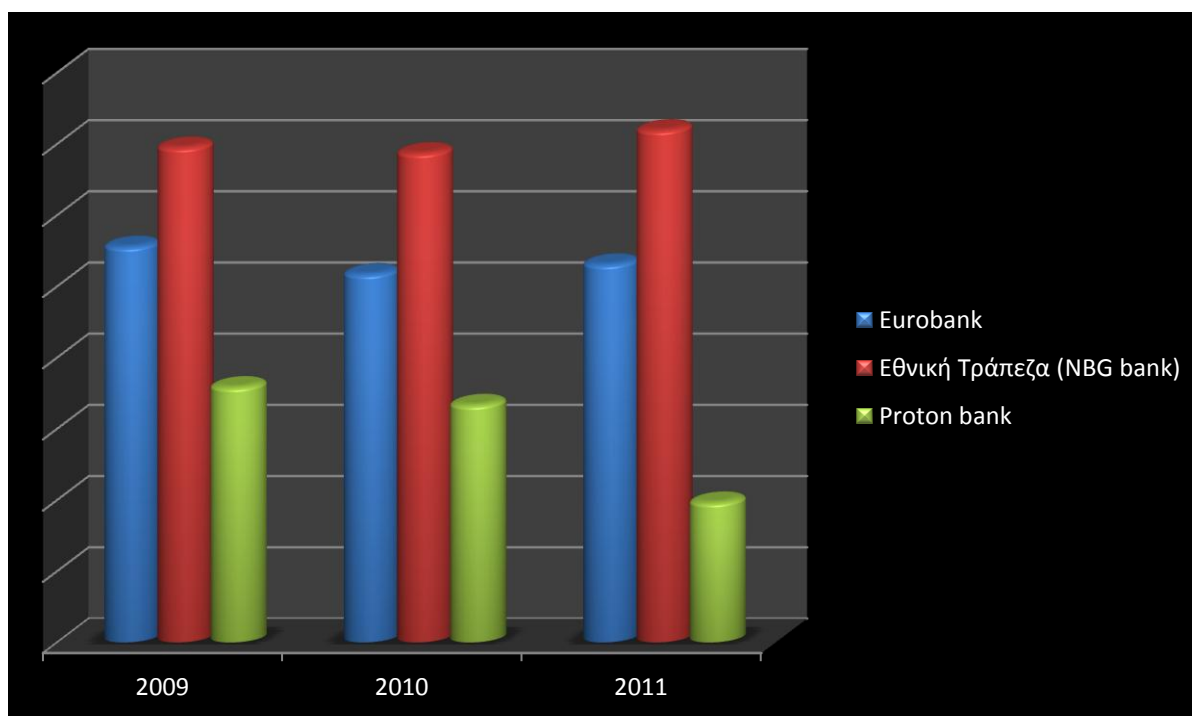
Ο Δείκτης Καθαρού Περιθωρίου Επιτοκίου (NIM) αποτελεί δείκτη κερδοφορίας της τράπεζας και ορίζεται ως τα καθαρά έσοδα από τόκους προς το σύνολο των κερδοφόρων στοιχείων του Ενεργητικού. Ο δείκτης αυτός αντανακλά τα έσοδα από τους τόκους μείον τα έξοδα σε τόκους προς το σύνολο του ενεργητικού.

$$\text{Επομένως, το Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου} = \frac{\text{Καθαρά Έσοδα από τόκους}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}} * 100$$

Δείκτης Καθαρού Περιθωρίου Επιτοκίου (NIM)			
	2009	2010	2011
Eurobank	2.78	2.59	2.65
Εθνική Τράπεζα (NBG bank)	3.47	3.44	3.60
Proton bank	1.79	1.67	0.98

Πίνακας 5.6

Στον παραπάνω πίνακα 5.6 απεικονίζονται οι τιμές του δείκτη Καθαρού Περιθωρίου Επιτοκίου για τις τρεις εξεταζόμενες τράπεζες. Όπως φαίνεται κατά την περίοδο 2009-2010 υπάρχει μια τάση μείωσης του δείκτη και για τις τρεις τράπεζες, ενώ κατά την περίοδο 2010-2011 υπάρχει μία ανοδική τάση του δείκτη με εξαίρεση την Proton, η οποία σημειώνει σημαντική μείωση.

Διάγραμμα 5.6

Όπως εμφανίζεται και στο διάγραμμα 5.6 η Εθνική τράπεζα έχει τις υψηλότερες τιμές στο δείκτη καθαρού περιθωρίου επιτοκίου και για τα τρία έτη και ακολουθεί η Eurobank, η οποία διατηρεί περίπου στα ίδια επίπεδα τον δείκτη κατά την διάρκεια της ίδιας περιόδου. Από την άλλη, ο αντίστοιχος δείκτης για την Proton bank σημειώνει καθοδική πορεία με σημαντική μείωση κατά την περίοδο 2010-2011.

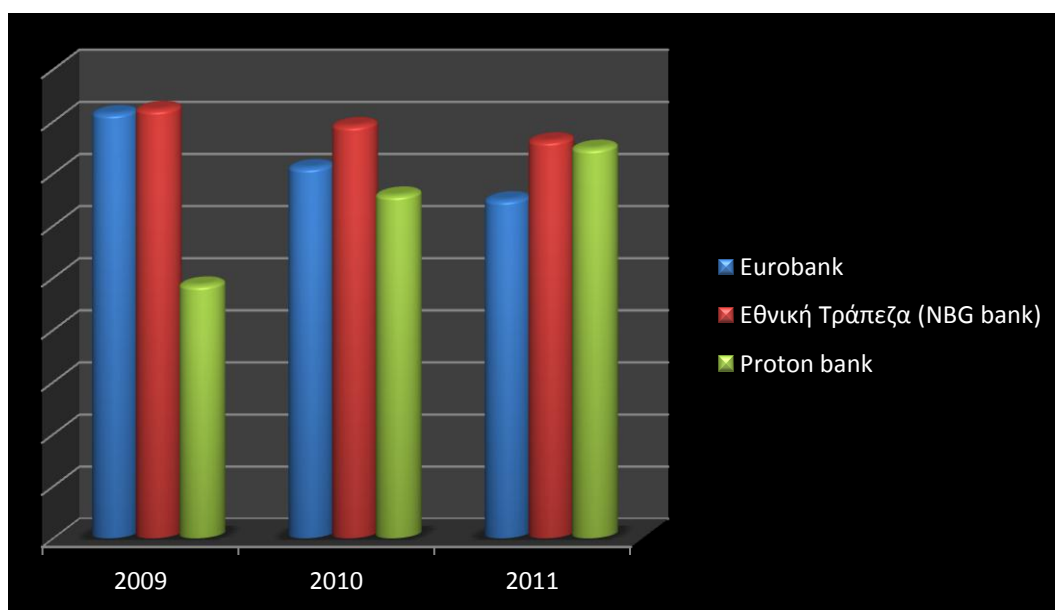
❖ **Δείκτες Ρευστότητας**

Λόγος Δανείων προς Καταθέσεις

Ο λόγος χορηγήσεων δανείων προς το σύνολο των καταθέσεων αποτελεί ένα πολύ αξιόπιστο δείκτη ρευστότητας μίας τράπεζας. Η τιμή του δείκτη αυτού είναι επιθυμητό να είναι χαμηλή, καθώς μία υψηλή τιμή του αριθμοδείκτη θα σήμαινε ότι τα δάνεια της τράπεζας αποτελούν επικίνδυνα στοιχεία των περιουσιακών στοιχείων της τράπεζας.

Σύνολο δανείων / Σύνολο καταθέσεων			
	2009	2010	2011
Eurobank	0.81481	0.71109	0.64927
Εθνική Τράπεζα (NBG bank)	0.82251	0.79166	0.76259
Proton bank	0.48564	0.65824	0.74810

Πίνακας 5.7

Διάγραμμα 5.7

Ποσοστιαία Μεταβολή λόγου Δανείων/Σύνολο καταθέσεων		
	2009-2010	2010-2011
Eurobank	-14.585%	-9.522%
Εθνική Τράπεζα (NBG bank)	-3.896%	-3.812%
Proton bank	26.221%	12.011%

Πίνακας 5.8

Όπως παρατηρείται από τους παραπάνω πίνακες (πίνακας 5.7 και 5.8) ο λόγος Δανείων προς Καταθέσεις για την Eurobank και την Εθνική Τράπεζα μειώνεται σταδιακά τόσο κατά την περίοδο 2009 έως 2011, ενώ αντίθετα ο ίδιος λόγος αυξάνεται σημαντικά για την Proton bank κατά το διάστημα 2009-2010, όπου ο λόγος αυξάνεται κατά 26,221% ενώ κατά την περίοδο 2010-2011 αυξάνεται κατά 12%.

Λόγος Δανείων προς Ενεργητικό

Άλλος ένας σημαντικός δείκτης ρευστότητας μίας τράπεζας είναι ο λόγος Συνολικών χορηγήσεων Δανείων προς το Σύνολο του Ενεργητικού της τράπεζας. Όσο μεγαλύτερη είναι η αναλογία των δύο αυτών μεγεθών τόσο λιγότερα μετρητά έχει στην διάθεση της η τράπεζα και τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα κρίσης ρευστότητας για την τράπεζα.

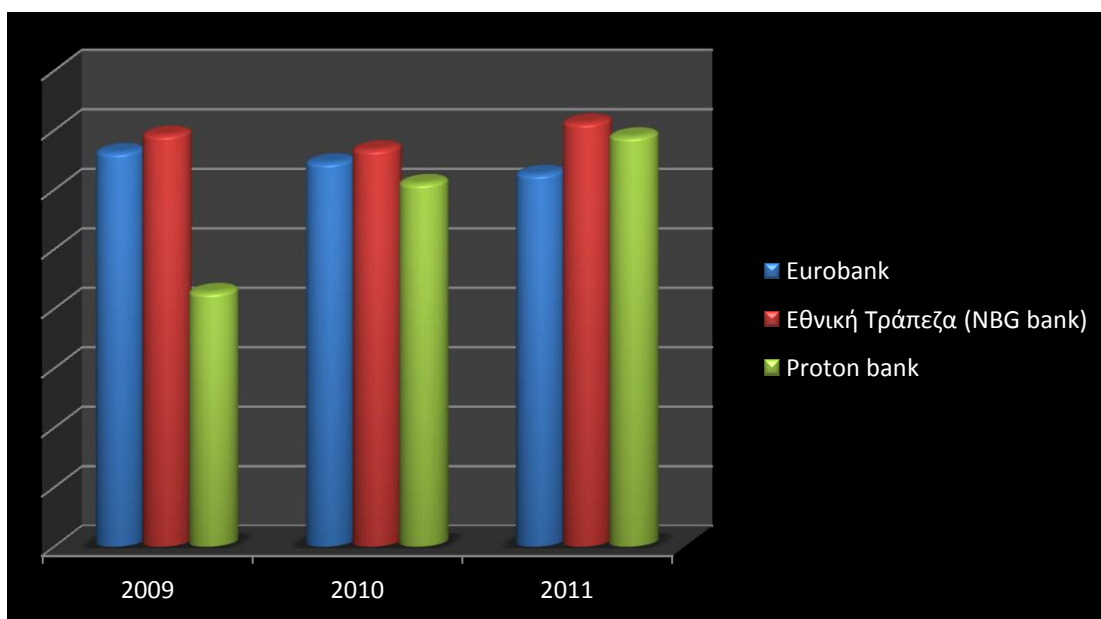
Σύνολο δανείων / Σύνολο ενεργητικού			
	2009	2010	2011
Eurobank	0.662604	0.645364	0.626045
Εθνική Τράπεζα (NBG bank)	0.691927	0.667387	0.71238
Proton bank	0.427382	0.610484	0.688998

Πίνακας 5.9

Ποσοστιαία Μεταβολή λόγου Δανείων/Σύνολο καταθέσεων		
	2009-2010	2010-2011
Eurobank	-2.671%	-3.086%
Εθνική Τράπεζα (NBG bank)	-3.677%	6.316%
Proton bank	29.993%	11.395%

Πίνακας 5.10

Όπως μπορεί να παρατηρηθεί από τους παραπάνω πίνακες (πίνακας 5.9 και 5.10) κατά την περίοδο 2009-2010 η Eurobank και η Εθνική Τράπεζα καταγράφουν μείωση στον λόγο Δανείων προς Σύνολο Ενεργητικού, ενώ η Proton bank καταγράφει σημαντική άνοδο της τάξεως του 30% περίπου. Ωστόσο, κατά την περίοδο 2010-2011 η Εθνική Τράπεζα αυξάνει τον δείκτη αυτό κατά 6% και η Proton καταγράφει άνοδο της τάξης του 11%. Αντιθέτως η Eurobank έχει την χαμηλότερη τιμή.

Διάγραμμα 5.8

Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα, η Εθνική Τράπεζα διατηρεί το υψηλότερο λόγο Δανείων προς Ενεργητικό κατά την εξεταζόμενη περίοδο 2009-2011. Επίσης, είναι φανερό ότι ο ίδιος δείκτης για την Eurobank μειώνεται κατά την ίδια περίοδο, ενώ αντίθετα για την Proton bank αυξάνεται σημαντικά.

❖ Δείκτης Αποτελεσματικότητας

Δείκτης Συνολικής Λειτουργικής Αποτελεσματικότητας

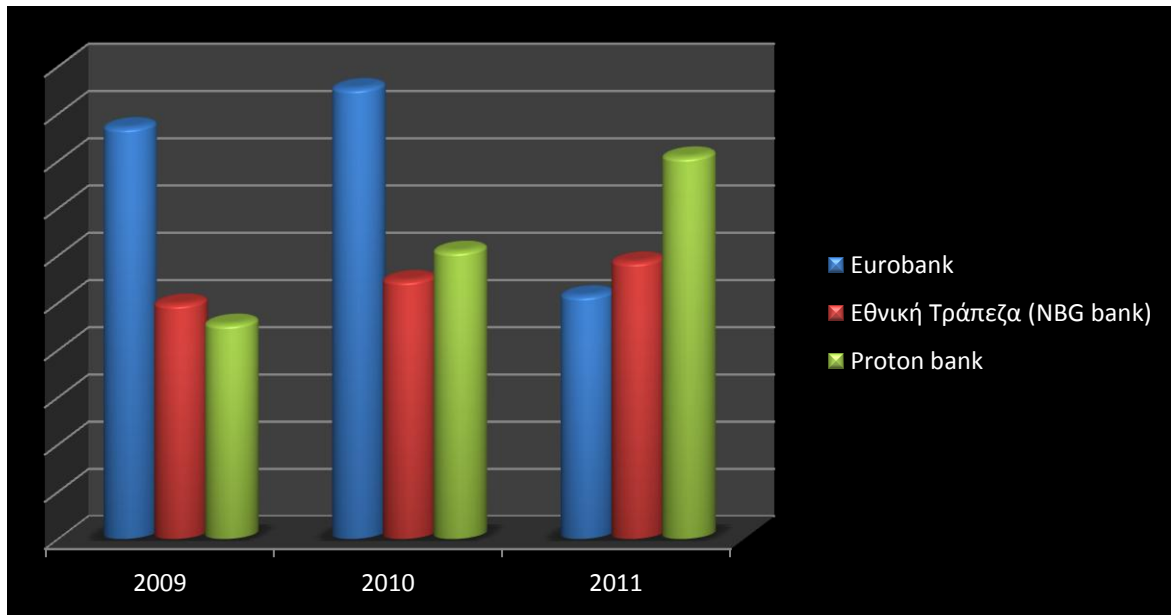
Ως δείκτης Συνολικής Λειτουργικής Αποτελεσματικότητας ορίζεται ο λόγος των λειτουργικών εξόδων προς λειτουργικά έσοδα. Επιθυμητό για κάθε τράπεζα είναι ο δείκτης αυτός να είναι μικρός, καθώς όσο μικρότερος είναι τόσο πιο αποτελεσματική θεωρείται η τράπεζα.

$$\text{Συνολική Λειτουργική Αποτελεσματικότητα} = \frac{\text{Λειτουργικά Έξοδα}}{\text{Λειτουργικά Έσοδα}}$$

Δείκτης Συνολικής Λειτουργικής Αποτελεσματικότητας			
	2009	2010	2011
Eurobank	0.871	0.953	0.515
Εθνική Τράπεζα (NBG bank)	0.497	0.547	0.586
Proton bank	0.455	0.609	0.809

Πίνακας 5.11

Ο πίνακας 5.11 παρουσιάζει αναλυτικά τη Συνολική Λειτουργική Αποτελεσματικότητα των τριών εξεταζόμενων τραπεζών για την περίοδο 2009-2011.

Διάγραμμα 5.9

Παρατηρώντας το παραπάνω διάγραμμα 5.9, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι τις δύο πρώτες χρονιές η Eurobank κατέχει τον υψηλότερο δείκτη Συνολικής Λειτουργικής Αποτελεσματικότητας σε σχέση με την Εθνική και την Proton bank. Επίσης παρατηρείται ότι ο δείκτης αυξάνεται σταδιακά για την Εθνική Τράπεζα και την Proton bank κατά την διάρκεια των τριών ετών. Ωστόσο, η Eurobank κατά τη διάρκεια του 2011 έχει μειώσει τον δείκτη σημαντικά, καθώς μείωσε σημαντικά τα λειτουργικά της έξοδα.

❖ Συμπεράσματα

Η χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε το 2008 ήταν πολύ διαφορετική από τις κρίσεις του παρελθόντος, καθώς ήταν ασυνήθιστα μεγάλης διάρκειας και έντασης. Η κρίση αυτή γεννήθηκε και εκκολάφθηκε στην Αμερική κυρίως από την αγορά στεγαστικών δανείων μεγάλου ρίσκου και με μεγάλη ταχύτητα εξαπλώθηκε στην χώρα και εν συνεχεία στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Η κρίση αυτή δεν θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστο το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Ωστόσο, ανεξαρτήτως της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, η Ελλάδα διέρχεται και την δική της οικονομική κρίση, η οποία επί δεκαετίες αποσοβούταν και ξέσπασε απότομα φέρνοντας τη χώρα στα όρια της χρεοκοπίας. Αποτελεί γεγονός ότι η ελληνική αυτή κρίση είχε σημαντικές συνέπειες στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα και εμφανίστηκε ως κρίση εμπιστοσύνης για την χρηματοδότηση των τραπεζών και κατ' επέκταση στην χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας.

Γεγονός ακόμη αποτελεί ότι στα αρχικά στάδια της κρίσης τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παρέμειναν ανεπηρέαστα. Σημαντικό ρόλο σε αυτή την εξέλιξη έπαιξε η ιδιαίτερα μικρή έκθεση τους σε τοξικά προϊόντα και το μικρό χρηματοδοτικό άνοιγμα τους. Παρόλα αυτά η ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών δέχτηκε σημαντικές πιέσεις. Ωστόσο, τα έκτατα μέτρα χρηματοδότησης, που εφαρμόστηκαν από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και τον μηχανισμό στήριξης από τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Μέσω αυτών το ελληνικό τραπεζικό σύστημα κατάφερε να διατηρήσει και να βελτιώσει την κεφαλαιακή του βάση.

Οι συνεχόμενες υποβαθμίσεις στην πιστοληπτική ικανότητα του Ελληνικού Δημοσίου συμπαρέσυραν και τις ελληνικές τράπεζες και αυτό κατέστησε αδύνατη την συμμετοχή τους στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου και συνέπεια αυτού ήταν η δυσχέρεια στην αναχρηματοδότηση των τραπεζών και κατ' επέκταση η μείωση της δυνατότητας χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας. Οι δυσμενείς δημοσιονομικές και μακροοικονομικές συνθήκες που επικρατούσαν στην Ελλάδα αποτελούσαν πηγές των προβλημάτων που αντιμετώπισαν οι ελληνικές τράπεζες

Επιπροσθέτως το ελληνικό τραπεζικό σύστημα είχε να αντιμετωπίσει και άλλες πιέσεις προερχόμενες από την αύξηση του πιστωτικού κινδύνου για τις τράπεζες. Οι αντίξοες συνθήκες στο μακροοικονομικό περιβάλλον είχαν ως συνέπεια την δραματική αύξηση του λόγου δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων στην Ελλάδα. Ακόμη, οι συνθήκες αυτές δεν θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστη την αποδοτικότητα των τραπεζών. Έτσι, οι ελληνικές τράπεζες τόσο σε τραπεζική βάση όσο και ενοποιημένη βάση σημειώνουν ζημιές κατά την διάρκεια του 2010. Ακόμη, οι μειώσεις που καταγράφηκαν στα λειτουργικά έξοδα δεν μπόρεσαν να αντισταθμίσουν την μείωση στα λειτουργικά έσοδα των τραπεζών. Αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης ήταν αρνητικές τιμές αποδοτικότητας.

Πιο συγκεκριμένα για τις τρεις υπό ανάλυση τράπεζες: Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Eurobank EFG και Proton bank κατά την διάρκεια της κρίσης (2009-2011) τα βασικά μεγέθη τους (ιδία κεφάλαια, καταθέσεις, ενεργητικό και χορηγήσεις δανείων) μειώθηκαν σε σημαντικό βαθμό. Επιπλέον, σύμφωνα με την ανάλυση αριθμοδεικτών κερδοφορίας (ROA, ROE, NIM) οι τρεις αυτές τράπεζες έχουν επηρεαστεί σημαντικά από την κρίση καθώς παρουσιάζουν αρνητικά αποτελέσματα κυρίως μετά το 2010. Ακόμη, σύμφωνα με τους αριθμοδείκτες ρευστότητας ο λόγος Δανείων προς Καταθέσεις για τις τρεις τράπεζες σε γενικές γραμμές έχει μειωθεί, ωστόσο παραμένουν σε υψηλά επίπεδα. Όπως επίσης και ο λόγος Δανείων προς το σύνολο του Ενεργητικού παραμένει σε υψηλά επίπεδα. Επιπροσθέτως, παρά τις μειώσεις που καταγράφονται στα λειτουργικά έξοδα των τραπεζών, ο δείκτης λειτουργικής αποτελεσματικότητας παραμένει υψηλός στις τρεις τράπεζες, αφού τα λειτουργικά έσοδα είναι εμφανώς μειωμένα.

Αξιοσημείωτο στοιχείο αποτελεί η καθοριστική συμβολή των ελληνικών τραπεζών στην αντιμετώπιση της κρίσης ρευστότητας του Ελληνικού Δημοσίου μέσω της σημαντικής αύξησης των τοποθετήσεων τους σε κρατικά ομόλογα και απορροφώντας όλες σχεδόν τις εκδόσεις έντοκων γραμματίων. Επίσης, ιδιαίτερα σημαντική ήταν και η συμμετοχή τους στο εθελοντικό πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων, γεγονός που συνέβαλε στην επιτυχία του PSI. Οι ελληνικές τράπεζες εξαιτίας του αυξημένου κόστους χρηματοδότησης τους οδηγήθηκαν σε σημαντικές μειώσεις της ρευστότητας τους. Συνεπώς, αναζητούν τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος αυτού. Γι' αυτό το λόγο προχώρησαν σε αυξήσεις μετοχικών κεφαλαίων, εκδόσεις ομολογιακών

δανείων, μείωση των λειτουργικών εξόδων τους και επέκταση των δραστηριοτήτων τους στο εξωτερικό. Το αποτέλεσμα των ενεργειών τους αυτών ήταν η διατήρηση ικανοποιητικού για τα δεδομένα επιπέδου κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας.

Το βασικό συμπέρασμα της εργασίας αυτής είναι ότι η πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά όλο το χρηματοπιστωτικό σύστημα της ελληνικής χώρας. Όσο το μακροοικονομικό και δημοσιονομικό περιβάλλον συνεχίζει και επιδεινώνεται τόσο περισσότερο επιδεινώνεται η κατάσταση των ελληνικών τραπεζών. Έτσι, οι προκλήσεις για το ελληνικό τραπεζικό σύμφωνα με την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών (2011) διαμορφώνονται ως εξής: πρώτον η βελτίωση της ποιότητας των συνθηκών ρευστότητας, με σταδιακή απαγκίστρωση από την ρευστότητα που αντλείται από την ΕΚΤ. Δεύτερον, η διατήρηση της σταθερότητας με διατήρηση υψηλών δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας. Τρίτον, η συγκράτηση ή μείωση των λειτουργικών εξόδων και τέλος η στήριξη των διεθνών δραστηριοτήτων του, ιδιαίτερα σε χώρες με καλύτερη οικονομική συγκυρία. Επιπροσθέτως, η άμεση και επιτυχής ολοκλήρωση του υφιστάμενου προγράμματος ανακεφαλαίωσης τραπεζών κρίνεται αναγκαία για την εξασφάλιση και συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαίων και να βελτιωθεί το επενδυτικό κλίμα. Η εξέλιξη αυτή σε συνδυασμό με βελτίωση της εποπτείας και της διαφάνειας μπορούν να συμβάλλουν καθοριστικά στην ενίσχυση της αξιοπιστίας του τραπεζικού συστήματος, καθώς και να εξασφαλίσει το περιβάλλον από μελλοντικές αναταράξεις, αλλά και να οδηγήσει στο ταχύτερο άνοιγμα των αγορών και στην επανάκτηση της εμπιστοσύνης των καταθετών.

Βιβλιογραφία

- Eurobank Research. (2009). “Η κρίση του 2007-2009: Τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές”, Οικονομία & Αγορές, τόμος IV, τεύχος 8
- Eurobank Research. (2012). Ελληνικό τραπεζικό σύστημα, μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας και χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας. Οικονομία & Αγορές, τόμος VIII, τεύχος 1
- Ελληνική Ένωση Τραπεζών.(2011). Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2010.
- Ελληνική Ένωση Τραπεζών.(2008). Η Συμβολή του Τραπεζικού Συστήματος στην Ελληνική Οικονομία.
- Ζαχούρης, Π. (2008). Εκπαιδευτικό βοήθημα στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Πάτρα.
- Λώλος, Σ. «Το Τραπεζικόν Σύστημα (ιστορία -εξέλιξις-διάρθρωσις)» Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος Αθήνα 1965, σ ε λ. 167-172
- Λώλος, Σ. (1999), Χρηματοοικονομική Ανάπτυξη και Οικονομική Μεγέθυνση, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΤΟΠΑ), mimeo, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Λώλος, Σ. (1999), Τάσεις και εξελίξεις στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα, ΤΟΠΑ, mimeo, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Λώλος, Σ.Ε. (2007), “Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και Οικονομική Ανάπτυξη”. Πάντειο Πανεπιστήμιο
- Μιχαλόπουλος, Γ. (2011). Χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών στη διάρκεια της κρίσης. Ελληνική Ένωση Τραπεζών
- Μόσχος, Δ. & Χορταρέας, Γ. (2011). Χρηματοπιστωτικό σύστημα και οικονομική δραστηριότητα. Ελληνική Ένωση Τραπεζών
- Ομοσπονδία Τραπεζοϋπαλληλικών Οργανώσεων Ελλάδας (2007), Εθνικό report προγράμματος «Communicate», www.ine.otoe.gr
- Σχέδιο ενίσχυσης ρευστότητας τραπεζών μέσω κρατικών εγγυήσεων. Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων της Διεύθυνσης Οικονομικών Μελετών της ALPHA Bank της 31ης Μαρτίου 2011.

Τράπεζα Πειραιώς.(2011). Κρίση, Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα και Πραγματική Οικονομία. Μονάδα Οικονομικής Ανάλυσης και Αγορών.

Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010, Απρίλιος 2011, σελ 174.

Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα Ιούλιος 2010

Τράπεζα της Ελλάδος, Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας, Τεύχος 135, Πίνακες IV.9 και IV.15.

Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010, Απρίλιος 2011, σελ 177.

Ξένη βιβλιογραφία

Akerlof, G. and P. Romer (1993), “Looting: The Economic Underworld of Bankruptcy for Profit”, Brookings Papers on Economic Activity, 2, 1–73.

Benston, G. (1973), “Bank Examination”, Bulletin of the Institute of Finance, Graduate School of Business Administration, New York University, May, 89–90

Casu, B. Girardone, C. & Molyneux, P. 2006 Introduction to Banking. Pearson Education Limited. England

Diamond, D. W. (1984) ‘Financial intermediation and delegated monitoring’ Review of Economics Studies, 51 (3), 393-414

Heffernan, S.1996. Modern Banking in Theory and Practice. John Wiley & Sons Ltd. England

Hempel, G. H. & Simonson, D. G.1999. Bank Management Text and Cases. 5th edition. John Wiley & Sons Inc. U.S.A.

Hill, G. (1975), Why 67 Insured Banks Failed, 1960–74, Washington: Federal Deposit Insurance Corporation.

Hooks, L. M.1994.Bank Failures and Deregulation in the 1980s. Garland Publishing, Inc. New York & London

Kaufman, G. (1996) .Bank Fragility: Perception and Historical Evidence. Chicago: Loyola University. Working Paper No. 96-6

Lewis, M.K. (1991), “Theory and Practice of the Banking Firm”, in C. Green and D. Llewellyn (eds), *Surveys in Monetary Economics*, Vol. 2, Oxford: Basil Blackwell, pp. 116–159.

White, L.H. 1993. *The Crisis in American Banking*. New York University Press. New York & London.

Διαδικτυακές Ιστοσελίδες

<http://www.bankofgreece.gr> (Τράπεζα της Ελλάδος)

<http://capitalinvest.gr>

<http://www.tovima.gr>

<http://www.naftemporiki.gr/>

<http://www.euro2day.gr/>

<http://www.hba.gr> (Ελληνική Ένωση Τραπεζών)

<http://www.eurobank.gr/online/home/> (Eurobank EFG)

<http://www.nbg.gr/> (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας NBG)

<https://www.proton.gr/> (Proton Bank)

<http://www.capital.gr/>